

Ha-Kol

הקול

BROJ IZDANJA: 138
SIJEČANJ – VELJAČA 2015.
TEVET / ŠVAT / ADAR 5775.

TEMA BROJA:
AUSCHWITZ
70 GODINA OD OSLOBOĐENJA

SADRŽAJ

- 4 UVODNIK
- 5 HOLOKAUST NIJE SAMO TRAGIČNA EPIZODA SVJETSKE POVIJESTI
- 6 EUROPA I SVIJET NISU POSVE SIGURNI OD ZLA
- 7 THERESIENSTADT — KULTURA KAO POSLJEDNJA SPONA S LJUDSKIM ŽIVOTIMA
- 8 LJUDSKA BIĆA NISU SE BITNO PROMIJENILA
- 9 NE MOŽEMO ŠUTJETI KADA JE RIJEČ O AUSCHWITZU
- 10 AUSCHWITZ — MJESTO GDJE SE SRUŠILA NAŠA CIVILIZACIJA
- 11 POVRATAK U AUSCHWITZ — 70 GODINA KASNIJE
- 15 FILM “TRČI, DJEČAČE, TRČI”
- 16 KVARTET JERUZALEM PRVI PUTA PRED ZAGREBAČKOM PUBLIKOM
- 17 TIHA SVJETLA U SPOMEN NA ŽRTVE HOLOKAUSTA
- 19 DVIJE LJUBAVI I JEDAN RAT EVE PANIĆ NAHIR
- 20 VARAŽDIN: STRUČNI SKUP O HOLOKAUSTU
- 22 VARAŽDINCI SE PRISJETILI NEKADAŠNJIH SUGRAĐANA
- 23 IDA — SNAŽAN CRNO-BIJELI FILM O TUŽNOJ SUDBINI
- 24 DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA OBILJEŽEN DILJEM HRVATSKE
- 26 SVIJET OBILJEŽIO DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA
- 27 TALIJANI OSTALI ZATVORENI U AUSCHWITZU
- 28 APEL NAJVEĆEG SVEUČILIŠTA U ITALIJI
- 29 PROSOR: NE TREBAJU NAM NOVI SPOMENICI ŽIDOVIMA
- 30 LAUDER: AUSCHWITZ JE VJEČNI PODSJETNIK NA ANTISEMITIZAM
- 30 LOGORAŠ IZ AUSCHWITZA BROJ A7733 TRAŽI BRATA BLIZANCA
- 32 IZLOŽBA “ZABRANJENA UMJETNOST”
- 33 IZLOŽBA “ZAGREBAČKA SINAGOGA 1867.-1942.-2015.”
- 34 ŠTO JE I KAKO ŽOZ RADILA U 2014. GODINI?
- 36 O DOMU ZAKLADE LAVOSLAVA SCHWARZA I NJEGOVU RADU
- 38 JOŠ JEDNO NEZABORAVNO ZIMOVANJE U OPATIJI
- 39 TU BIŠVAT U OSIJEKU
- 40 KUĆA WITTGENSTEIN — OBITELJ U RATU
- 41 FRANCUSKA NAKON 7. SIJEČNJA 2015. GODINE
- 42 PRIČAJ MI O ERNI/IZRAELSKA VELEPOSLANICA U ISTRI
- 43 NEIZBRISIV TRAG LEE SEKE UKRAINČIK
- 46 ROLAND JACOBI — PRVI SVJETSKI PRVAK U STOLNOM TENISU
- 48 KAKO SAČUVATI I PRENIJETI “DOBIVENO SJEĆANJE”
- 50 PONOVRNO OSKVRNUTO ŽIDOVSKO GROBLJE U FRANCUSKOJ
- 51 PREMINULA JEDINA ŽIDOVSKA MISS AMERIKE
- 52 ODLAZAK CARLA DJERASSIJA
- 53 DIGITALNI EINSTEIN DOSTUPAN NA INTERNETU
- 54 SJEĆANJA NA AGICU BEZINOVIĆ

U REALIZACIJI OVOG BROJA SVOJIM SU PRILOZIMA SUDJELOVALI:

IVO JOSIPOVIĆ, JOSIP LEKO, ZINA KALAY KLEITMAN, HANS PETER ANNEN, MACIEJ G. SZYMANSKI, MILJENKO HAJDAROVIĆ, MILIVOJ DRETAR, ANDREJ PAL, NIVES BEISMANN, SANJA ŠVARC JANJANIN, DEAN FRIEDRICH, LAILA ŠPRAJC, MELITA ŠVOB, FREDI KRAMER, MIRNA UKRAINČIK JOVANOVSKI, JELENA IVIČEVIĆ-DESNICA, NARCISA POTEŽICA, SANJA DESPOT

TODA RABA!

UVODNIK

Drage čitateljice i čitatelji,

kažu da se zločinac uvijek vraća na mjesto zločina...

Nakon pet godina marljivog i ne uvijek lakog rada, te uz puno truda i angažmana dosadašnji urednik "Hakola" gospodin Živko Gruden odlučio je da je, barem za sada, bilo dosta i da je vrijeme za malo odmora. I tako je izbor ponovno pao na mene. Nadam se da se izbor neće pokazati lošim.

Uz novu urednicu, na red je došao i mali redizajn lista, koji bi trebao postati moderniji, drugačiji a za te promjene je bila, između ostalih, zadužena i najmlađa generacija stare židovske zagrebačke obitelji Bachrach. S vremenom, list će se vjerojatno doživjeti još neke promjene.

S obzirom da naš list izlazi svaka dva mjeseca, odnosno pet puta godišnje, nije uvijek jednostavno da on bude aktualan. Upravo zbog toga, od ovog broja, svaki "Hakol" imat će svoju temu, koja će biti vezana uz židovstvo, a pokušat ćemo ju sagledati s više strana, dati analize, objašnjenja i mišljenja uglednih stručnjaka.

U ovom "Hakolu", tema broja je Auschwitz, simbol užasa i patnji Holokausta. Ove godine obilježena je 70. godišnjica oslobođenja tog logora u kojem je živote izgubilo više od 1,1 milijuna osoba, većinom Židova. Vjerojatno se velikom broju ljudi čini da se o Auschwitzu čuli

sve što se moglo čuti. Ali sve žrtve Auschwitz-a te sve ono što on simbolizira, zaslužuju da uvijek iznova ponavljamo ono što već znamo, da uvijek pronađemo nešto što nismo znali, da se podsjetimo na neki detalj koji smo možda zaboravili. Iz dubokog poštovanja prema svim žrtvama, preživjelima i svim potomcima ovaj broj je posvećen upravo njima.

O svojim viđenjima i mislima o ovoj temi, za Hakol pišu gospodin Ivo Josipović, profesor na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i hrvatski predsjednik u razdoblju od 2010. do 2015. godine, gospodin Josip Leko, predsjednik Hrvatskog sabora, gospođa Zina Kalay Kleitman, veleposlanica Države Izrael u Republici Hrvatskoj, gospodin H. P. Annen, veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj i gospodin M. G. Szymanski, veleposlanik Republike Poljske u Republici Hrvatskoj, te profesori povijesti Miljenko Hajdarović i Milivoj Dretar. Svi su oni odmah prepoznali važnost ove teme i prihvatili napisati tekstove i na tome im se najtoplije zahvaljujem.

Tu su i tekstovi o obilježavanju oslobođenja Auschwitz-a u Hrvatskoj i u svijetu, kao i tekstovi o događanjima u židovskim općinama u Hrvatskoj. U Veneciji je predstavljen projekt nove sinagoge u Zagrebu, Kulturno društvo

Miroslav Šalom Freiburger organiziralo je, kao i obično, brojna zanimljiva predavanja. O svojoj baki, Lei Seki Ukrainčik, koja je ostavila nezaobilazan trag na hrvatskoj kulturnoj sceni piše njezina unuka Mirna, o prvom svjetskom prvaku u stolnom tenisu piše doajen hrvatskog sportskog novinarstva Fredi Kramer. Na kraju lista nalaze se tekstovi koji donose zanimljive kraće priče iz židovskoga svijeta.

U posljednja dva mjeseca zabilježen je i veći porast antisemitizma, povezanog između ostalog s terorističkim napadima u Parizu i Kopenhagenu. O toj temi više ćemo se pozabaviti u sljedećem broju.

Nadam se da će svatko od vas čitatelja pronaći barem nešto što će mu se učiniti zanimljivim.

Nataša Barac

HOLOKAUST NIJE SAMO TRAGIČNA EPIZODA SVJETSKE POVIJESTI

Od ogromnog je značaja ne zaboraviti Holokaust. On nije tek tragična epizoda svjetske povijesti. On je upozorenje da zlo uvijek vrebe i da i danas u svijetu postoje politike koje ne prežu ni od čega. Te politike sadrže klicu zla, nasilja i mržnje kojima indoktriniraju nezadovoljne i potlačene mlade ljude. Holokaust mora ostati trajna opomena da zlo nikada nije zauvijek pobijeđeno i da sada i uvijek moramo otkloniti svaku ideologiju koja bi ga mogla oživjeti.

PIŠE: IVO JOSIPOVIĆ, PROFESOR NA PRAVNOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, PREDSEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE 2010.-2015.

Ponovo sam ove godine, ovaj put sudjelujući na obilježavanju sedamdesete godišnjice oslobođenja logora, bio u Logoru s osjećajem užasa, neizmjerne tuge i poštovanja prema milijunima nedužnih žrtava. Najvažnija poruka koju ovo spomen područje mjesto čuva i odašilje, poruka koja mora ostati ugrađena u svijesti demokratskog svijeta jest: **DA SE VIŠE NIKADA NE PONOVI.** Na žalost, povijest se često ponavlja, a lekcije iz povijesti čovječanstvo još nije dobro naučilo.

Naša je dužnost da mlade generacije upoznamo s najmračnijim razdobljem novije ljudske povijesti, vremenom u kojem su nacisti i fašisti sa svojim sljedbenicima počinili najstrašnije zločine. I mi smo u tzv. Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u ustašama imali sljedbenike toga zla. Stoga iskreno vjerujem da sustavno učenje o Holokaustu mora pronaći svoje mjesto u našim školama. Naravno, podučavati se može i kroz umjetnost, kao i odabirom lektire i filmova namijenjenih i prilagođenih djeci. Obilazak memorijalnog centra Jasenovac, kao i ostalih logora smrti, samo su neki od dodatnih oblika obrazovanja kojima mladima možemo dočarati strahote koje su se događale nevinim ljudima i njihovim vršnjacima prije više od sedamdeset godina.

Usprkos određenim pomacima koji su se dogodili od 2003. godine, kada je učenje o Holokaustu uvedeno u naš obrazovni sustav, sve do danas se susrećemo s pokušajima povijesnog revizionizma, kao i s manipulacija-

ma brojem ubijenih Židova, Srba, Roma, i hrvatskih antifašista od strane ustaškog režima. Relativizacija ustaških zločina i negiranje naše antifašističke tradicije, ostavlja traga u svijesti ljudi, posebno mlade generacije.

Osim toga, i dalje se svake godine na razne obljetnice uporno pokušava relativizirati žrtvu, odnosno, izjednačiti krivnju žrtve i njenih ubojica, često uz ustaške uniforme i simbole čiji su nositelji rijetko kada sankcionirani. Zabrinjava činjenica da su mnogi od njih izrazito mladi i najčešće ne shvaćaju pravo značenje simbola koje nose.

Na žalost, i danas ponovo se susrećemo s netolerancijom prema drugom i drugačijem.

Usljed globalne ekonomske krize, sve većih razlika između bogatih i siromašnih, uslijed urušavanja sustava vrijednosti u cijeloj Europi, dolazi do jačanja ekstremnih stranaka i pokreta koji promoviraju antisemitizam, rasizam, nacionalizam i ugrožavaju dostignutu razinu ljudskih prava diljem svijeta.

Smatram simboličnim da sam na kraju svog mandata sudjelovao na velikoj komemoraciji u najstrašnijem nacističkom logoru smrti, Auschwitz Birkenau, gdje smo moja supruga i ja, zajedno sa svjetskim državnici, odali počast svim tragično stradalim žrtvama Holokausta i osudili zločin koji se tamo dogodio.

FOTOGRAFIJA: URED PREDSEDNIKA RH / TOMISLAV BUŠLJETA IVO JOSIPOVIĆ I GOSPOĐA TATJANA JOSIPOVIĆ UPALILI SU SVIJEĆU I ODALI POČAST NAD PLOČOM BR. 10 U SPOMEN NA SVE STRADALE U LOGORU AUSCHWITZ-BIRKENAU IZ HRVATSKE

EUROPA I SVIJET NISU POSVE SIGURNI OD ZLA

“Prošlost je takva kakva jest. Ne možemo je promijeniti. Ali možemo u sadašnjosti raditi na tome da nam budućnost bude bolja!” Poruka je to rabina koji je predvodio komemoraciju u bivšem nacističkom logoru Terezin 27. siječnja ove godine u povodu Dana sjećanja na Holokaust. Prisustvovao sam tom događaju kao predsjednik Hrvatskoga sabora zajedno s još 15 predsjednika parlamenata, među kojima je bio i predsjednik Europskoga parlamenta Martin Schulz i predsjednik izraelskog Knesseta Yuli-Yoël Edelstein.

PIŠE: JOSIP LEKO,
PREDSJEDNIK HRVATSKOGA SABORA

Terezin je bio geto u koji su nacisti doveli uglavnom Židove iz Čehoslovačke, ali i okolnih zemalja. Nacisti su Terezin koristili za svoju propagandu prikazujući ga kao grad u kojem židovske obitelji žive sigurne od progona, muškarci i žene radili su različite obrtničke i uslužne poslove, postojala je umjetnička kolonija, djeca su poticana da se likovno izražavaju o svojim željama za boljim životom. Bila je to, naravno, laž. Terezin je bio tek usputna stanica za logore smrti, najčešće za najzloglasniji Auschwitz. Dolazak vlaka za mnoge je stanovnike geta značio odlazak u sigurnu smrt.

Procjenjuje se da je kroz Terezin u Drugom svjetskom ratu prošlo gotovo 150 tisuća Židova, od kojih je tek oko 17 tisuća preživjelo rat. U samom radnom logoru umrlo je 33 tisuće ljudi. U getu je živjelo i oko 15 tisuća djece, samo tisuću i pol ih je preživjelo. Rabin je u svom emotivnom obraćanju rekao da su mnogi od tih ljudi bili liječnici, učitelji, poduzetnici. Zahvalivši se hrabrim pojedincima koji su riskirali vlastite živote da bi spasili Židove od nacista, a koji nose priznanje “Pravednici među narodima”, rabin je upozorio da je ipak ogromna većina njihovih susjeda, prijatelja, poznanika ostala nijema na deportacije. “Mi smo živjeli s tim ljudima, mi smo ih liječili, obrazovali, pa i hranili pružajući im posao, a ipak kad su nacisti došli po nas ogromna većina je šutjela” — upozorio je i podsjetio tako

da zlo može lako prevladati dobro ako većina među nama ne čini ništa.

Iako stalno ističemo kako se takvo zlo ne smije više nikada ponoviti, trebamo biti svjesni da današnja Europa i svijet nisu posve sigurni od zla. Europska unija izgrađena je upravo s idejom trajnog mira među dojučerašnjim neprijateljima. No, kako znamo i na primjeru Hrvatske i susjednih zemalja, a danas i sukoba u Ukrajini, Europa nakon poraza Hitlerovih snaga i suradnika ipak nije uspjela spriječiti nove ratove na svom području. Uz sve to danas smo suočeni i s izazovom globalnog terorizma, ali i porasta govora mržnje.

Antisemitizam i dalje postoji u Europi, izražen je i antiislamizam kao i razni oblici ksenofobije i nacionalizma. Stoga sam u ime Hrvatskoga sabora u Pragu podržao međuparlamentarnu Deklaraciju protiv antisemitizma i svih zločina iz mržnje. Antisemitizam se danas očituje u porastu verbalnog i fizičkog nasilja prema Židovima, kao i u pojavama nijekanja Holokausta ili isticanju teorija zavjere poput one da je židovski plan uništiti čovječanstvo. Imperativ je stoga da parlamenti, vlade, međunarodne organizacije i civilna društva prihvate politiku nulte tolerancije prema antisemitizmu, ali i svim drugim zločinima iz mržnje. Pritom trebamo učiniti sve da ojačamo demokratske institucije jer je demokratski deficit plodno tlo za jačanje ekstremizma u politici. Protiv pošasti zločina iz mržnje ne bismo se trebali boriti na način da ograničavamo ljudska prava i slobode jer je upravo to ono što radikali žele.

Winston Churchill, jedan od velikih pobjednika u ratu protiv nacističkog zla, poručio je kako su oni narodi koji ne nauče ništa iz svoje prošlosti osuđeni da im se ona ponovi.

FOTOGRAFIJA: JOSIP LEKO, PREDSJEDNIK HRVATSKOGA SABORA

Trebamo biti odgovorniji i pametniji od naših prethodnika te očuvati demokratske vrijednosti koje smo uspjeli ostvariti u poslijeratnoj Europi. Hrvatska ima iskustvo Domovinskog rata, borbe za slobodu, samostalnost i demokraciju, ima iskustvo najjačeg narodnog anti-fašističkog otpora u Drugom svjetskom ratu ali i iskustvo ustaškog nenarodnog režima NDH koji je gotovo iskorijenio Židove te počinio ogromne zločine.

Zbog tog povijesnog iskustva potpuno smo svjesni opasnosti i današnjih, istina, minor-nih ekstremnih skupina koje iskazuju mržnju prema drugima i drugačijima. Jasenovac i druga grobišta kao simboli zla moraju nam biti trajna opomena da se zlo ne ponovi i protiv zla se moramo boriti. I ove godine, 22. travnja, na 70. obljetnicu proboja logoraša iz tog ustaškog logora smrti bit će nova prilika da državni vrh takvu poruku još jednom

nedvosmisleno ponovi. Hrvatska nikad više ne smije biti društvo mržnje i zločina prema drukčijem i različitom. Naše društvo prema svim takvim pojavama mora biti sposobno trajno se suprotstavljati. Ne smijemo ostati nijemi pred takvim slučajevima i pojavama jer pitanje je vremena kad će to zlo doći po svakoga od nas koji misli drukčije. Povijest nam ostavlja samo jedan izbor — svakom obliku mržnje reći odlučno: “Ne!”

THERESIENSTADT

– KULTURA KAO POSLJEDNJA SPONA S LJUDSKIM ŽIVOTIMA

Komemoracija žrtvama Holokausta održana je 27. siječnja i u Theresienstadtu otkrivanjem spomenika što ga je žrtvama Holokausta posvetio češki kipar Aleš Veselý te glazbenim programom u počast žrtvama kojima je umjetnost bila potvrda da su, unatoč poniženjima, još ljudska bića.

PIŠE: I.N.

Vlastito svjedočanstvo iznio je preživjeli logoraš Felix Kolmer, a nakon svjedočanstva izraelskog rabina Meira Laua, predsjednika vijeća Yad Vashema, koji je preživio Holokaust, obred je završen židovskom molitvom za mrtve te izvedbom skladbe El Malei Rachamim.

Mnogi istaknuti umjetnici iz Čehoslovačke, Austrije i Njemačke bili su zatočeni u logoru Theresienstadt zajedno s piscima, znanstvenicima i ostalom intelektualnom elitom.

Nacističkoj propagandi upravo je ovaj logor služio kao Potemkinovo selo osmišljeno da prevari zapadne saveznike i predstavi ga kao logor bogata kulturnog života. Umjetnici su u tom logoru nastavili stvarati pa je tako na primjer pijanistica Alice Herz-Sommer koja je preživjela logor i preminula 2014. godine, u logoru izvela više od stotinu koncerata, o čemu je snimljen i dokumentarni film “Glazba mi je spasila život”.

Viktor Ullmana u tom je logoru skladao svoja djela, među ostalim i operu, te vodio orkestar sve dok nije bio prebačen u Auschwitz gdje je ubijen u plinskoj komori.

Gradić u sjeverozapadnoj Češkoj sagrađen u 18. stoljeću kao utvrda, nazvan prema carici Mariji Tereziji, služio je početkom 20. stoljeća kao zatvor.

No Theresienstadt, prema svom njemačkom nazivu, postao je u doba Holokausta sinonim za patnje čeških Židova.

Nacistički režim taj je grad prenamijenio u “geto za umirovljenje” austrijskih i njemačkih Židova starijih od 65 godina. Procjenjuje se da je od 1941. do 1945. u logoru umrlo oko 60.000 ljudi, od epidemije, pothranjenosti, iscrpljenosti radom.

Više od 150.000 ljudi, uključujući desetke tisuća djece bili su držani u logoru mjesecima i godinama prije nego su bili željeznicom odaslani u logore smrti poput Treblinka i Auschwitza u Poljskoj.

Većina njih bili su češki Židovi, a ostali iz Austrije, Njemačke i iz tadašnje Jugoslavije.

KAKO SU NACISTI PREVARILI CRVENI KRIŽ

U jeku Drugog svjetskog rata nacisti su pozvali predstavnike Crvenog križa da posjete Theresienstadt. Međunarodno izaslanstvo došlo

je u logor u ljeto 1944. i na proljeće 1945. Da bi uvjerali izaslanstvo Crvenog križa kako je riječ o najobičnijim toplicama, nacisti su dali sve od sebe kako bi uljepšali logor.

Sa zgrada su poskidali brojeve koji su označavali dijelove logora i na njihovo mjesto postavili natpise s nazivima ulica koji su zvučali ljupko i privlačno. Jednu su zgradu uredili da izgleda kao banka. Kako bi iluzija bila potpuna, otvorili su i dječji vrtić, nekoliko trgovina, pa čak i kafić u središtu grada.

Nacisti su pozvali izaslanike Crvenog križa da u pratnji vodiča obiđu logor a mogli su i razgovarati sa Židovima koji su navodno bili predstavnici gradske uprave. No ti su ljudi bili pomno odabrani te su morali odgovarati na pitanja točno onako kako su im nacisti naredili. Izaslanici Crvenog križa dvaput su došli vidjeti što se zbiva u Theresienstadtu, no nacisti su ih oba puta uspjeli obmanuti.

Stoga su delegati u svojim izvještajima opisali logor kao običan židovski grad te su napisali da njegovi stanovnici dobro žive.

LJUDSKA BIĆA NISU SE BITNO PROMIJENILA

PIŠE: NJ. E. ZINA KALAY KLEITMAN
VELEPOSLANICA DRŽAVE IZRAEL U HRVATSKOJ

Koje poruke i pouke Auschwitza imamo 70. godina kasnije...

Vjerujem da govorimo o poukama koje je čovječanstvo trebalo naučiti a Auschwitz je ovdje simbol svega toga...

Ako je to značenje, moram priznati da sam prilično pesimistična. To naravno korespondira s onime što se ovih dana događa u Europi sa židovskim zajednicama. Kada pogledate sve nedavne antisemitske događaje (a bila bi velika greška sagledavati ih samo u kontekstu rastuće radikalizacije Islama, kako u Europi tako i izvan nje), i kada vidite da "količina" ali i "kvaliteta" tih događaja stalno raste — svatko pri zdravoj pameti mora zaključiti:

Ljudska bića nisu se bitno promijenila.

Pouke smrtonosnih koncentracijskih logora nisu naučene.

Što Auschwitz predstavlja mladim generacijama?

Rekla bih radije: Što bi Auschwitz trebao predstavljati? Trebao bi predstavljati ideju kako je lako od velikog, kulturnog naroda napraviti smrtonosni stroj za ubijanje, kako je bilo lako (i možda još uvijek jest) pretvoriti ljudska bića u strojeve za ubijanje drugih ljudi, kako je to opasno i kako je još uvijek teško reći: "Zaustavimo se, nećemo to učiniti iako ih mrzimo..."

Koje posljedice Auschwitza osjećamo i danas?

U Izraelu još ima preživjelih iz Holokausta koji se nikada nisu u potpunosti oporavili od svega što su preživjeli, čak i više od toga — neka od njihove djece, rođene u Izraelu stekla su tzv. "sindrom druge generacije" dobro poznat u modernoj psihologiji.

I to je jako važno: svi antisemitski incidenti ili veliki broj antisemitskih incidenata u Europi — istoj onoj Europi u kojoj se dogodio Holokaust — definitivno podsjećaju mnoge od nas da imamo jedan dom (bez obzira koliko "neudoban" bio ili se činio da jest), a taj dom je Izrael gdje se možemo i hoćemo obraniti.

Jesmo li onda naučili lekcije?

Mislim da sam već odgovorila na to pitanje.

FOTOGRAFIJA: NJ. E. ZINA KALAY KLEITMAN, VELEPOSLANICA DRŽAVE IZRAEL U HRVATSKOJ

NE MOŽEMO ŠUTJETI KADA JE RIJEČ O AUSCHWITZU

PIŠE: NJ. E. HANS PETER ANNEN VELEPOSLANIK
SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE U HRVATSKOJ

Zločin Holokausta je nepojmljiv. Nadilazi našu sposobnost predodžbe. Nepojmljivost nas ostavlja bez riječi, no ne može se biti nijem i šutjeti — ne kada je riječ o Auschwitzu, o svim zločinima Holokausta koji su bez presedana.

Šutnja nije ispravan put, moralno nije održiva: stoga se govoriti mora. Jedan od razloga tome je kako bismo naučili iz prošlosti, osobito iz njezinih najmračnijih dijelova. Te kako se takav zločin, ali i svaki drugi zločin protiv čovječnosti, ne bi ponovio.

Govoriti i suočavati se, a ne šutjeti — to je potreba čovjeka i njegova razuma koji na taj način ostvaruje smisao daljnjeg postojanja te mogućnost da se ispravno djeluje. Da šutnja nije (moralno održiv) put posve je jasno upravo u današnjem svijetu, sedamdeset godina nakon Auschwitza.

Auschwitz je opomena i najmračniji dio naše povijesti. Što je njemačka povijest u svojoj cjelini? Za mene kao Nijemca nije moguće biti ponosan na Bacha, Beethovena, Goethea, Schillera ili Brechta i ujedno ne vidjeti tj. zanemariti taj dio vlastite povijesti. Povijesna odgovornost nije zamisliva na drukčiji način. Ona je ujedno i temelj kulture sjećanja koja se u Njemačkoj razvijala proteklih desetljeća, isprva vrlo sporo, potom sve intenzivnije i suptilnije. Danas je ta kultura sjećanja sastavni dio našeg društva. Zahvalan sam što je tome tako. Jedan od putokaza na tom putu bio je često hvaljeni govor koji je nedavno preminuli njemački predsjednik Richard von Weizsaecker održao 9. svibnja 1985. godine u njemačkom parlamentu povodom četrdesete godišnjice kraja Drugog svjetskog rata. Taj govor upravo se nama Nijemcima preporuča kao štivo koje osvježuje.

Osobno sam na mjestima moje diplomatske službe poput Vilniusa i Kijeva osjetio teži-

nu tereta povijesti: mjesta kao što su Ponary i Babyn Jar neizbrisivo ostaju u mom sjećanju. Pouka Auschwitza je: nikad više! Ona je opomena koja određuje put u budućnost.

Auschwitz je i umnogome izazov našim predodžbama i uvjerenjima. Kako se Auschwitz mogao dogoditi i kako ga je mogla prouzročiti zemlja koja je kulturno i politički živjela zapravo na visokoj razini i u kojoj su Židovi bili sastavni dio društva? Auschwitz je počeo “malim koracima” i temeljio se na oportunističkom, odvratanju pogleda, nedostatku građanske hrabrosti, empatije i ljudske solidarnosti.

Naša dugoročna zadaća je očuvanjem sjećanja i obrazovanjem omogućiti da mladi ljudi ne budu prijemčivi za antisemitizam i načelno za sve protudemokratske i nehumane ideje i ideologije.

FOTOGRAFIJA: NJ. E. HANS PETER ANNEN VELEPOSLANIK SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE U HRVATSKOJ

AUSCHWITZ

– MJESTO GDJE SE SRUŠILA NAŠA CIVILIZACIJA

PIŠE: NJ. E. MACIEJ G. SZYMANSKI,
VELEPOSŁANIK REPUBLIKE POLJSKE U HRVATSKOJ

FOTOGRAFIJA: NJ. E. MACIEJ G. SZYMANSKI,
VELEPOSŁANIK REPUBLIKE POLJSKE U HRVATSKOJ

Drugi svjetski rat jedno je od najtragičnijih razdoblja u ljudskoj povijesti, a logor Auschwitz-Birkenau simbolizira sve ono najgore u Drugom svjetskom ratu i Holokaustu. Poruke iz Auschwitza vrlo bolna su lekcija ali i dokaz da vjerovanje u savršenstvo i pouzdanost demokratskog sustava te vjera da će njegovi mehanizmi zajamčiti svima pravedan i siguran život, nisu dovoljni. Nacisti su bili popularna stranka u Njemačkoj, a zahvaljujući osvajanju 1/3 glasova Nijemaca, u roku od samo nekoliko mjeseci uspjeli su preuzeti totalnu vlast u svojoj državi, a zatim izazvati rat i činiti zločine nezamislivih razmjera.

Auschwitz je također pokazao da jednako iluzorna može biti vjera u ljudsko blagosta-

U logor Auschwitz-Birkenau, osim Židova, stradali su i poljski politički zatvorenici, sovjetski ratni zatvorenici, Romi, homoseksualci, osobe s fizičkim ili psihičkim invaliditetom i drugi (među ostalima i nekoliko stotina pripadnika Jehovinih svjedoka).

nje koje proizlazi iz civilizacijskog, znanstvenog ili tehničkog razvoja. Mnogo — činilo bi se prosvijećenih — znanstvenika, mnogo njihovih izuma i ideja služilo je ovoj golemoj mašineriji smrti. Sve što bi trebalo služiti čovjeku, sva ljudska postignuća u području znanosti, tehnike, inženjerstva, planiranja i učinkovite organizacije bila su upregnuta u mehanizam zločina.

Auschwitz je mjesto u kojem se nekada srušila naša civilizacija. Mjesto, gdje je sustavno ostvarivan plan oduzimanja ljudskog dostojanstva, a ljudsko biće svedeno na istovirani logorski broj. Na taj način postao je mračno upozorenje na ljudsku spremnost na krajnje ponižavanje drugih, prijezir i genocid. Auschwitz je podsjetnik da se nikada ne smije zatvarati oči na ideologije utemeljene na mržnji, nadmoći rasa ili naroda.

Danas kada se sve više udaljavamo od vremena završetka Drugog svjetskog rata te oslobođenja Auschwitza, skloni smo gledati na to mračno razdoblje kao na nepovratno minulu prošlost. Najmračniji primjer onoga što je najgore i najopasnije u ljudima i sustavima koje su oni stvorili osvijestio je pak nužnost izgradnje drugačijeg svijeta, pravednog i ispunjenog mirom, ne nužno na načelu rav-

noteže moći. Kroz stoljeća se smatralo kako će u Europi postojati mir, ako će se ta ravnoteža održati. Nakon Drugog svjetskog rata počela se graditi stvarnost na suovisnostima kao temeljima sigurnosti i mira. Isprva kroz gospodarstvo, koje se činilo kao najučinkovitiji i najsnažniji pokretač. Zatim je došao trenutak za obrazovanje, ukidanje granica i mogućnost slobodnog premještanja ljudi.

Osipa se broj svjedoka toga genocida, a dokumenti blijede. Danas nemirna Europa pokazuje da unatoč općem, dubokom i bolnom znanju povijesti ne odnose se svi prema njoj kao prema pouci koju ne smijemo ponovo izvlačiti.

70 godina nakon oslobođenja koncentracijskog logora Auschwitz-Birkenau i dalje se na mnogim mjestima u svijetu vrši genocid. To je dokaz da čovječanstvo nije izvuklo svaku pouku iz tragičnih iskustava iz Drugog svjetskog rata. Stoga je u procesu edukacije potrebno znanje o Holokaustu, kako bi se svijet prisjetio tragedije žrtava Auschwitza, ali također kako bi sjećanje potaknulo preuzimanje odgovornosti za sudbinu svijeta. Auschwitz nas nemilosrdno podsjeća na to što se događa kada svijet šuti pred licem zla.

POVRATAK U AUSCHWITZ – 70 GODINA KASNIJE

FOTOGRAFIJA: SNIMIO MILJENKO HAJDAROVIĆ
LOGOR AUSCHWITZ

PIŠE: MILJENKO HAJDAROVIĆ, PROFESOR U SREDNJOJ
ŠKOLI ČAKOVEC I PREDSEDNIK UDRUGE ZA
EDUKACIJU I PROMICANJE LJUDSKIH PRAVA

Tijekom prve večere u Varšavi na prazno mjesto do mene je sjela starija gospođa i pridružila nam se u razgovoru. Obzirom da je to bila večera kojom je započeo edukacijski program Zaklade USC Shoah redom smo se predstavili i rekli odakle dolazimo. Starija gospođa je također rekla svoje ime, ali je njen engleski bio tih i nisam baš razumio. Rekla je da stiže iz Los Angelesa, ali je rodom iz Poljske. Poljskog jezika se više ne sjeća, ali može pročitati poljske riječi. Nastavili smo večerati, a ona je kolegu iz Kanade pitala zašto je došao. Pojasnio joj je da je nastavnik i da svoje učenike educira o Holokaustu. Brzo ga je zastavila jer i ona radi isto. Doduše, pojasnila

je, ne toliko s djecom koliko s nastavnicima. Zato se ponovno i vratila u Poljsku.

“Ja sam jedna od onih koje su Rusi oslobodili 27. siječnja 1945. godine. Da, već je prošlo 70 godina. Kada su druge potjerali na marš smrti ja sam bila preslaba i ostavili su nas u Auschwitzu. Deset dana smo bili bez ikakve hrane. U biti, Auschwitz me spasio. Spasio me jer sam tamo došla nakon što me njemački oficir nije ubio. Znaite, prije toga smo radili u jednom logoru — željezari. Zamislite mene, djevojčicu od 9 godina kako radi u željezari. Jednom kad smo izašle iz pogona neki Nijemac je navalio na nas bičem. Druge je udarao, a mene je uhvatio za ruku i bacio u zid.

Izgubila sam svijest. Kada sam se pribrala u glavu mi je uperio pištolj. Htio je znati gdje se u logoru skrivaju druga djeca. Već sam znala što nam rade i odlučila sam da mu neću reći. Zbog toga sam završila u vagonu za Auschwitz. Bila sam tamo godinu i pol... Među ljudima u logoru djeca nisu bila dobrodošla. Ljudi su bili ljuti na nas jer njihova djeca nisu preživjela. Djeca su bila prijetnja. Nisu me dobro dočekali. Bilo je jako teško preživjeti kao dijete. Nisam znala ništa. Mislila sam ako su moja majka i otac tamo onda će biti dobro. Bit ću dobro”...

Tu je prestala govoriti, zbog još jednog govornika koji se postavio uz mikrofona na

otvaranju edukacije. Tada sam shvatio da za stolom više nitko ne jede. Nitko ne drži pribor. Svih osmero ljudi za stolom pozorno je slušalo, djelomično oborene glave kako nam se pogledi ne bi sreli. Znao sam da se moji kolege osjećaju kao i ja. Emocionalno pregaženi ovim iznenadnim susretom i svjedočanstvom krhke starice za našim stolom. Bila je to Paula Lebovics. Prije rata je imala drugo ime — Pessa Balter. Rođena je 1933. godine i rasla je u religioznoj židovskoj obitelji sve do rata.

Preživjela je Holokaust i ove se godine ponovno vratila kao jedna od tristotinjak preživjelih koji su sudjelovali u komemoraciji povodom 70. godišnjice oslobođenja Auschwitza. Naslov "Povratak u Auschwitz" je višeznačan. Ne samo za preživjele logoraše već i za autora ovog teksta. Logoraši se vraćaju i sudjeluju u komemoracijama kako ne bi dopustili da se strahote Holokausta zaborave, a ja sam se ponovno vratio sa snažnom željom da ih čujem kako bih učenicima što bolje prenio poruke onih koji su preživjeli.

"AUSCHWITZ: THE PAST IS PRESENT" — PROGRAM PROFESIONALNOG RAZVOJA

Zaklada USC Shoah (Institut za vizualnu povijest i edukaciju) je u suradnji s televizijskim kanalom Discovery Education organizirala jedinstveni program profesionalnog razvoja nastavnika. Među 300 prijavljenih odabrali su 25 nastavnika iz 11 zemalja svijeta. Uz većinsku američku grupu tu si bili nastavnici iz Kanade, Ruande, Češke, Finske, Velike Britanije, Poljske, Rumunjske, Mađarske, Australije i Hrvatske. Sudjelovali smo u edukativnim aktivnostima u Varšavi, Krakowu i Auschwitzu od 23. do 27. siječnja.

U izuzetno ispunjenom programu posjetili smo novi Muzej povijesti poljskih Židova u kojem su učili o povijesnim odnosima Židova i Poljaka. Imali smo priliku raditi s digitalnim arhivom svjedočanstava koji sadrži oko 53.000 snimaka. Osnivač Zaklade i inicijator skupljanja video svjedočanstava, Steven Spielberg bio je gost edukacije i zainteresirano je slušao ideje nastavnika o tome kako će video svjedočanstva iskoristiti u nastavi.

U vremenu kada imamo sve manje živućih svjedoka Holokausta njihova snimljena video svjedočanstva postaju sve značajniji alat u podučavanju. U svjedočanstvima gledatelji vide emocije osobe koja govori, čuju njihov glas, njihove emocije i priču iz prve ruke. Služe kao zorno sredstvo edukacije. Kada pričaju o svom djetinjstvu u logoru mladima daju

priliku da se užive u njihovu situaciju. Evo samo dva kratka isječeka iz svjedočanstava koja mogu poslužiti u edukaciji.

Edith Frank je kao trinaestogodišnjakinja 1938. godine živjela u Beču. "Nakon Kristalne noći sve su nas poredali u školskom dvorištu. Morali smo se poravnati lijevo i desno. Gledati naprijed. Bila sam buntovna u to vrijeme, pa sam isplazila jezik. Prisutni časnik je došao do mene i prebio me palicom. Vratila sam se kući cijela krvava. Tada sam prvi put shvatila da sam Židovka i da nisam poput ostale djece. Da se razlikujemo."

Sara Gluck (četnaestogodišnjakinja u Auschwitzu): "Nismo smjeli s roditeljima, bez majke i oca, gurali su me u drugom smjeru, nisam mogla za roditeljima, udaljavaju nas od obitelji, srećom Edith, moja sestra je bila uz mene, jedna od sestara, i sestrične... htjele

smo cijelo popodne uz vrlo zanimljivo i dobro vodstvo poljskog vodiča.

KOMEMORACIJA POVODOM 70. OBLJETNICE OSLOBOĐENJA

Komemoracija je pred oko 3000 gostiju održana ispred ulaza u logor Auschwitz II. — Birkenau. Iznad same ulazne stražarnice bio je postavljen ogroman šator koji je uz efektanu rasvjetu pojačavao nestvaran dojam samog mjesta. Gotovo filmska scena bila je isprekidana govorima uzvanika i preživjelih.

Najupečatljiviji govor održao je bivši logoraš Roman Kent. U svom se govoru spomenuo svojih logoraških dana istaknuvši da je svaki dan grozota i terora u Auschwitzu bio poput mjeseca i svaki mjesec poput godine. Okupljenima i svima preko televizijskih ekrana

Denis Detling, muzejski pedagog, Muzej Slavonije Osijek
"Nekadašnja mjesta stradanja danas postaju mjesta sjećanja. Na njima ne održavamo samo sjećanje na žrtve, nego i razloge njihova stradanja. To su mjesta koja otvaraju mnoštva pitanja na koje realno nemamo jednostavnih odgovora. I ne smiju biti, jer jednostavni odgovori otvaraju prostor za neka nova stradanja, patnje... Zato su ta mjesta i mjesta učenja, kao залог bolje budućnosti. Zato ih je nužno posjećivati."

smo naći ostale, bila sam totalno izgubljena... bilo je neopisivo... sljedeće čega se sjećam da su nas negdje odveli i bila sam potpuno gola... odveli su nas na brijanje, potpuno su nas obrijali i opet... gdje su drugi... svi smo bili u šoku... nismo znali što se dešava... nisam pročitala puno knjiga prije rata, ali i iskusniji nisu znali."

Prošli smo kroz Varšavski geto, židovsko groblje, Povijesni muzej poljskih Židova, sinagogu i muzej u Oświęcimiu, kojeg su nacisti preimenovali u Auschwitz i u njegovoj blizini osnovali 48 logora koji su zajedno činili kompleks logora Auschwitz. U jedinoj preostalog sinagogi u Oświęcimiu kustos je pojasnio prošlost samog grada u kojem je prije rata oko 2/3 stanovništva bilo židovskog porijekla. Na prostoru logora Auschwitz I. proveli

na poslao je snažnu poruku: "Ne dopustite da naša prošlost postane budućnost naše djece."

Nakon toga je zastao i zaplakao. "Danas se ublažavaju se činjenice. Naši bližnji nisu izgubljeni. Oni su brutalno ubijeni. Kao i generacije koje bi došle iza njih. Ublažavanjem štitimo počinitelje i one koji niječu Holokaust. Tolerancija i pluralizam mora vrijediti za sve. Mora biti pravilo, a ne rijetkost. Nitko vise ne smije biti promatrač. Dodao bih još jednu zapovijed u Deset božjih zapovijedi. Broj 11 — nikada ne smijete biti promatrači. Svi smo ljudi i kada to shvatimo ovakve tragedije se neće ponoviti", rekao je Roman Kent.

Kent je jedan od tristotinjak preživjelih logoraša koji su se u već podmaklim godinama odazvali komemoraciji. Iz Hrvatske su na komemoraciju došli Oleg Mandić i Bran-

FOTOGRAFIJA: SNIMIO MILJENKO HAJDAROVIĆ
LOGOR AUSCHWITZ

ko Lustig. Deset godina ranije bilo je prisutno oko 1500 preživjelih logoraša, a mnogi o ovoj obljetnici govore kao vjerojatno posljednjoj u kojoj su u značajnijem broju sudjelovali preživjeli logoraši.

Bronisław Komorowski, poljski predsjednik istaknuo je da je dužnost Europe da se nastavi sjećati ovog mjesta sada i u budućnosti.

Za bivšu logorašicu Halinu Birenbaum Auschwitz je bio dno pakla iz kojeg nije mogla izaći, a prisjetivši se svoje obitelji i prijatelja istaknula je da nikada nije dopustila da umru.

“Puno sam puta umrla od straha i gledala agoniju logoraša oko mene. Jednom kad sam stajala na apelu palo mi je na pamet da nikad nisam doživjela prvi poljubac. Bila sam četrnaestogodišnja djevojčica koja je razmišljala o svačemu što nisam proživjela i zato nisam htjela umrijeti. Svi smo željeli živjeti a svaki smo dan bili izloženi teroru. Ljudi ne razumiju što je bio Auschwitz. Strah me onih koji ne ječu Holokaust jer ja znam kakvo je to bilo zlo. Ovaj muzej radi odličan posao u čuvanju sjećanja na milijune. Velika mi je čast što mogu sudjelovati u ovoj svečanosti. Ja sam bila broj 48693, kazala je Halina Birenbaum.

Bivši logoraš Kazimierz Albin u Auschwitz je stigao s prvim većim grupama u lipnju 1940. godine. Jedan od nacističkih časnika ih je odmah na početku upozorio da je jedini izlaz moguć kroz dimnjak.

“Ludost Uebermenscha nije mogla suzbiti naš otpor. Samo je 10 posto bjegunaca uspjele pobjeći. Njihov je bijeg dao nadu da će svijet doznati o ovom zlu. To je bio i moj cilj kada sam plivao kroz ledenu rijeku prilikom bijega”, ispričao je Albin..

Ronald S. Lauder, predsjednik Svjetskog židovskog kongresa, u svom je govoru još jednom glasno osudio porast antisemitizma i istaknuo kako se broj napada na Židove u Europi tijekom proteklih godina sve više povećava. Istaknuo je nadu da će se takav trend zaustaviti i da će pouke Holokausta postati jasne. Govor je završio snažnom porukom: “Štunja svijeta je dovela do Auschwitza. Ravnodušnost svijeta je dovela do Auschwitza. Svjetski antisemitizam je doveo do Auschwitza. Nemojmo dopustiti da se to ponovi”.

Tijekom programa je pušten i petnaestominutni edukativni film o Auschwitzu u produkciji Stevena Spielberga.

PONOVNI SUSRET S AUSCHWITZOM

Auschwitz je za edukatora o Holokaustu nezostavno mjesto koje se mora vidjeti. Prvi puta sam ga posjetio 2009. godine i prvi je susret ostao u dojmu same veličine. Godinama sam ponavljao da sam čitajući o Holokaustu doznao da je Holokaust zločin bez presedana, ali sam tek u posjeti vidio i osjetio stvarne dimenzije zla. Bojao sam se drugog susreta s Auschwitzom iz vrlo osobnog razloga.

U međuvremenu sam postao otac i veza koju osjećam prema kćeri je nevjerojatno snažna. Znao sam da u petogodišnja djeca poput nje u Auschwitzu automatski upućivana u plinske komore i to me ovaj put znatno teže pogodilo. Posebno u novoj izložbi koju je postavio Yad Vashem. U posljednjem dijelu jednu su veću prostoriju posvetili djeci. Svi su židovi obojani u bijelu boju, a prostorija je bila prazna. Umjetnik je na zidovima, na visinu od oko 1 metra precrtao slike nastale tijekom Holokausta. Slike koje su nacrtala djeca, koju su roditelji i drugi skrivali po logoru. Sličice su crtane olovkom i bojicama, a njihove su teme na početku povezane s

obitelji, igračkama, životinjama i odlaskom u park. Kako se približavate kraju sobe sličice postaju sve mračnije jer su djeca počela crtati svakodnevnicu logora: hodajuće kosture koji se jedva održavaju na nogama, vješala, vagonne, ulaznu stražarnicu itd. Praznina prostorijske, crteži upravo na visini koju bi koristila djeca, vrlo snažno djeluju na emocije.

Posebno su teška mjesta poput "bloka smrti" (Blok 11) koji je bio zatvor unutar logora.

Mjesto na kojem su mučili logoraše i izvrgavali ih nehumanim kaznama. Upravo su tu po prvi put testirali plin "Zyklon B" i za taj su eksperiment odabrali sovjetske vojnike. Zatim su tu prostorijske s preostalim stvarima logoraša. To podrazumijeva njihove cipele (110.000 ih je ostalo nakon oslobođenja), kofere, četkice za zube, opremu za brijanje, odjeću, lonce, ključeve, mast za cipele. Sve što su ponijeli sa sobom misleći da idu u neki

novi radni logor. Tu su i prazne kutije otrova za kojeg je bivši zapovjednik logora Rudolf Höss tijekom suđenja ponosno izjavio da je za ubojstvo 1000 ljudi bilo potrebno oko 5-7 kilograma ciklona B. U zamračenoj prostorijske je i preostala kosa. Radi se o oko 2 tone kose za koju su znanstveni izračunali da je bilo potrebno ošišati oko 40.000 glava. Kilogram kose se prodavao industriji za samo 50 pfeninga.

FOTOGRAFIJA: SNIMIO MILJENKO HAJDAROVIĆ
LOGOR AUSCHWITZ

FOTOGRAFIJA: SNIMIO MILJENKO HAJDAROVIĆ
LOGOR AUSCHWITZ

Razgledavanje mjesta sjećanja učenju o Holokaustu daje posebnu dimenziju jer svatko ima priliku osjetiti mjesto, vidjeti dimenzije logora, ući u prostore gdje su logoraši boravili i umirali. Takvi posjeti kod edukatora bude duboke emocije s kojima se ponekad teško nositi, ali ujedno služe i kao veliki motivator za nastavak rada. Nažalost prema podacima iz Javne ustanove spomen područja Jasenovac sve manje škola i učenika dolazi na edukaciju na mjesto najvećeg ustaškog logora. Posjećenost u posljednje tri godine opada i trenutno je na samo 40-50 škola godišnje.

“TRČI, DJEČAČE, TRČI”

NEZABORAVNA ISTINITA PRIČA O TRIJUMFU POJEDINCA

Povodom Međunarodnog dana sjećanja na Holokaust, Britansko veleposlanstvo u Republici Hrvatskoj i Discovery Film&Video u suradnji sa Židovskom općinom Zagreb, Šoa akademijom, veleposlanstvima Republike Poljske i Sjedinjenih Američkih Država organiziralo je svečanu projekciju filma “Trči, dječake trči” (Run, boy, run) redatelja Pepea Danquarta, u zagrebačkom kinu Europa.

PIŠE: NATAŠA BARAC

Prije početka filma nazočne su pozdravili zamjenica britanskog veleposlanika Nicole Davison, a u ime Židovske općine Zagreb i Šoa akademije Sanja Zoričić Tabaković. Zamjenica britanskog veleposlanika Nicole Davison naglasila je važnost sjećanja i odavanja počasti žrtvama Holokausta, kao i preživjelima, te učenja o Holokaustu. Nicole Davison istaknula je da je film redatelja Pepea Danquarta dobio preporuku Agencije za obrazovanje i sport RH kao posebno prikladan edukacijski materijal za prikazivanje u osnovnim i srednjim školama. Sanja Zoričić Tabaković pod-

sjetila je da društvo u kojem se dogodio Holokaust nije bilo bitno drugačije od društva u kojem danas živimo, te da stoga moramo razvijati demokraciju i razumijevanje.

“Važno je da čitavo čovječanstvo bdije nad time da se zlo nigdje ponovno ne rodi”, kazala je ističući da čovjek sam bira hoće li činiti zlo ili dobro.

Na premijeri su bili i glavni glumci iz filma, Kamil i Andrzej Tkacz, identični blizanci koji tumače glavnu ulogu u filmu.

Film “Trči, dječake, trči” je nezaboravna istinita priča o sudbini židovskog dječaka u vihoru Drugog svjetskog rata koja govori o trijumfu pojedinca zahvaljujući besmrtnoj volji i nadi. Film priča priču o devetogodišnjem Jureku koji je 1942. godine pobjegao iz Varšavog geta u šumu, gdje preživljava sam do kraja rata. Jurek uči kako spavati na drveću i kako uloviti vjevericu praćkom. Ipak hladnoća i usamljenost vuku ga natrag u civilizaciju. U selima, u kojima se predstavlja kao poljsko siročče, on susreće one koji će mu pomoći, ali i one koji će ga izdati. Kada se prilikom rada povrijedi i ostane invalid, sve mu je teže pronaći posao. Dolaskom Rusa, Jurek pronalazi obitelj koja ga prima među svoje, ali to neće dugo trajati. Film je priča o dobrim i lošim ljudima i o preživljavanju u teškim vremenima

Film je snimljen 2013. godine. Radi se o njemačko – poljsko – francuskoj koprodukciji redatelja i producenta Pepea Danquarta, dobitnika Oscara za kratkometražni film “Black Rider”. Film je adaptacija knjige “Trči, dječake, trči” izraelskog književnika Urija Orleva, a temelji se na istinim događajima iz života Yorama Fridmana. Svjetsku premijeru film je doživio u studenome 2013. godine na

filmskom festivalu u Cottbusu u Njemačkoj, gdje je dobio nagradu publike.

URI ORLEV — ŽIDOVSKI DJEČAK U SVIJETU KNJIŽEVNOSTI

Uri Orlev, rođen je 1931. godine u Varšavi kao Jerzy Henryk Orłowski. Tijekom Drugog svjetskog rata živio je u Varšavkome getu sve dok njegovu majku nisu ubili nacisti. On je nakon majčine smrti bio poslan u koncentracijski logor Bergen-Belsen. Nakon rata otišao je u Izrael gdje je promijenio ime i počeo pisati knjige za djecu. Do sada je napisao više od 30 knjiga, koje često sadrže i biografske elemente.

Knjige Urija Orleva prevedene su s hebrejskog na 36 jezika, a on sam prevodi poljsku književnost na hebrejski jezik. Uri Orlev je oženjen, ima dva sina i jednu kćer, te četvero unučadi. Za svoj književni rad dobio je brojna priznanja, među ostalima i nagradu Hans Christian Andersen, najugledniju nagradu za pisce ili ilustratore dječjih knjiga

“Iskustvo Urija Orleva kao židovskog dječaka u ratnoj Poljskoj predstavlja pozadinu njegovog iznimnog književnog pisanja za djecu. Bilo da se njegove priče događaju u Vašravskome getu ili u njegovoj novoj domovini Izraelu, on nikada ne gubi perspektivu djeteta. Piše na visokoj književnoj razini, s integritetom i humorom, ali nikada na sentimentalna način. Uri Orlev pokazuje kako djeca mogu preživjeti bez gorčine u užasnim vremenima”, stoji u obrazloženju žirija koji je Uriju Orlevu dodijelo nagradu Hans Christian Andersen.

KVARTET JERUZALEM PRVI PUTA PRED ZAGREBAČKOM PUBLIKOM

Povodom Međunarodnog dana sjećanja na Holokaust, u Zagrebu se po prvi puta, u okviru ciklusa Svijet glazbe Koncertne direkcije Zagreb i u organizaciji Izraelskog veleposlanstva u Hrvatskoj i Lions Club Grič, predstavio jedan od najboljih izraelskih komornih ansambala — Kvartet Jeruzalem, koji je svojim vrhunskim muziciranjem zagrebačkoj publici dočarao visoku razinu izraelskog umjetničkog života.

PIŠE: NATAŠA BARAC

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

U sklopu svog predstavljanja zagrebačkoj i hrvatskoj publici, izraelski muzičari izveli su djela Wolfganga Amadeusa Mozarta, Béle Bartóka, Roberta Schumanna, a koncert je završio skladbama Erwina Schulhoffa, češkog i židovskog skladatelja koji je 1942. godine preminuo kao zatočenik logora Wuelzbugr u Bavarskoj.

Nastavljajući tradiciju kvartetskog muziciranja na jedinstven način, Kvartet Jeruzalem, koji čine četvorica izraelskih glazbenika, već gotovo dvadeset godina, usredotočuje se na toplinu, punoću, životnost zvuka i ravnotežu između visokih i dubokih glasova, s podjed-

Kvartet Jeruzalem na svom je koncertu u Zagrebu izveo i djela Erwina Schulhoffa, češkog i židovskog skladatelja koji je 1942. godine preminuo kao zatočenik logora Wuelzburg u Bavarskoj

nakom slobodom za profinjene interpretacije klasičnih djela i istraživanje glazbe novih žanrova i epoha, istovremeno težeći što savršenijem zvuku.

Suradnje s izuzetnim glazbenicima poput Martina Frösta, Stevena Isserlisa, Sharon Kam, Elisabeth Leonskaje, Alexandra Melnikova i Andrasa Schiffa pokazuju način rada — svi gostujući glazbenici postaju nedjeljiv dio ansambla.

Kvartet Jeruzalem redovit je gost najuglednijih svjetskih koncertnih dvorana. Osobito srdačno ga dočekuje publika u SAD-u gdje je nastupao u New Yorku, Chicagu, Los Angelesu, Philadelphiji, Clevelandu i Washingtonu, te u protekloj sezoni održao dvije opsežne turneje.

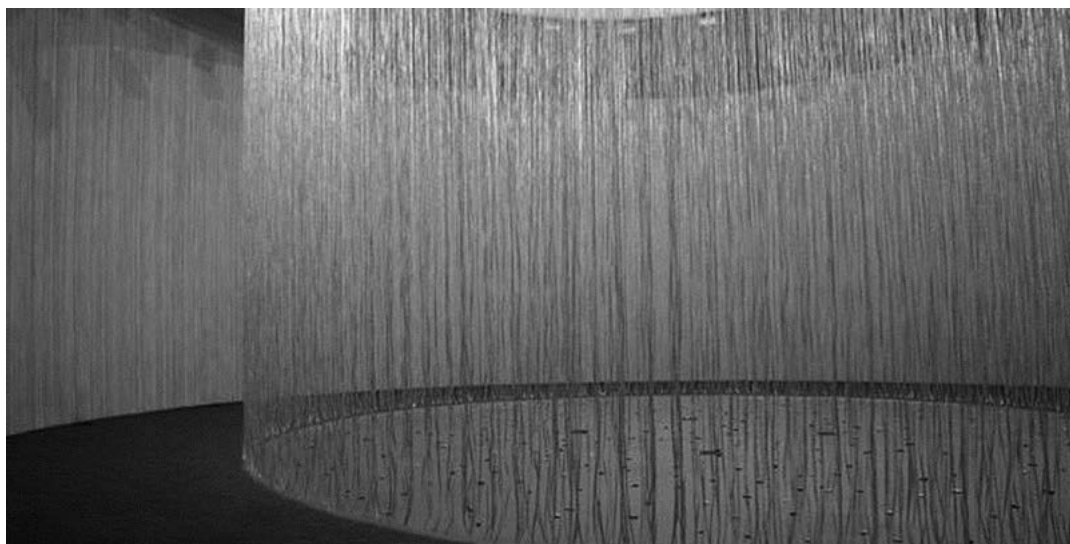
U Europi, Kvartet također uživa znatan ugled; od 1999. do 2001. bio je dio ciklusa BBC New Generation Artists, 2003. zaslužio je prvu nagradu Zaklade Borletti-Buitoni, a bilježi i redovite nastupe u ciriškom Tonhalleu, min-henskoj Herkulesaal, londonskom Wigmore Hallu, pariškoj Salle Pleyel, u Auditorium du Louvre u Parizu, na Festivalu Ostertöne u Hamburgu te na festivalu Schubertiade Schwarzenberg.

Ekskluzivno snima za etiketu Harmonia Mundi; snimke gudačkih kvarteta Josepha Haydna i Schubertova Kvarteta "Smrt i djevojka" ovjenčane su nagradama kao što su Diapason d' Or, nagrada BBC Music Magazine za komornu glazbu, te ECHO Klassik. Među najnovijim izdanjima su snimke djela Leoša Janáčka i Bedřicha Smetane.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

TIHA SVJETLA U SPOMEN NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

PIŠE: SANJA DESPOT

U okviru obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na Holokaust u Hrvatskom domu likovnih umjetnika u Zagrebu postavljena je instalacija “Silent Light” Luise Kloos, renomirane austrijske umjetnice koja već duže od 10 godina surađuje s umjetnicima s našeg područja.

Grandiozna 12-metarska “site specific instalacija” izrađena je od stakloplastike koja reflektira svjetlo te kamenčića prikupljenih u raznim dijelovima Hrvatske, koristeći visoki i okrugao prostor HDLU-a. “Silent Light” je “prostor umjetnog prirodnog svjetla” koji poziva na prisjećanje i kontemplaciju.

ZAŠTO “SILENT LIGHT”?

“Riječ je o mom osobnom zanimanju za tišinu. U tišini je moguća kontemplacija. Pojedina vlakna trepere baš kao što trepere duše, a sve zajedno podsjeća na harfu. Stvara se ugođaj svjetla i tišine. Kamenčići su tu zato što je u židovskoj tradiciji uobičajeno da se na grob prijatelja položi kamen”, pojasnila je umjetnica u razgovoru s posjetiteljima izložbe 27.

siječnja, na dan obilježavanja 70. godišnjice oslobođenja Auschwitza. Predstavljanju rada prisustvovali su i Georg-Christian Lack, ravnatelj Austrijskog kulturnog foruma i Josip Zanki, predsjednik HDLU-a.

“Imre Kertész, dobitnik Nobelove nagrade za roman ‘Čovjek bez sudbine’ rekao je da nije moguće podvući crtu ispod Auschwitza. Nemoguće je zaboraviti odgovornost spram žrtava Holokausta, čak niti nakon tolikih naraštaja. On kaže da ako u tom vremenu i nismo pojedinačno nešto skrivili, to ne znači da ne moramo preuzeti povijesnu odgovornost. Realnost koju nam je Auschwitz predočio postala je univerzalno mjerilo za našu etiku i estetiku. Mi više europsku kulturu bez Auschwitza ne možemo ni zamisliti”, konstatala je umjetnica, koja nije popustljiva ni prema vlastitoj domovini.

“I Austrija snosi odgovornost. To se godinama prešućivalo, sve do 80-ih kad se prvi put o tome progovorilo. Iako se ne može govoriti o odgovornosti austrijske države, ne može se poreći da su brojni pojedinci sudjelovali u zločinima”, naglasila je umjetnica

koja smatra da se Austrija nije još u dovoljnoj mjeri iskupila za tamnu stranu svoje povijesti, a svoje djelovanje shvaća kao dužnost prema žrtvama.

ZAŠTO SE MORAMO SJEĆATI?

“Željeli mi to ili ne, mi se stalno nečega sjećamo. Mi smo bića koja žive u prošlosti i razvijaju koncept za budućnost, a realnost je da imamo samo sadašnjost. U tom suzvučju prošlosti i budućnosti, oblikujemo sadašnjost. Što se točnije i preciznije sjećamo, manje smo podložni manipulacijama”, zaključuje autorica.

Put do ove instalacije započeo je zapravo još njenim radom na groblju u Tuzli 1998. godine gdje je postavila fotoinstalaciju posvećenu mladim Tuzlacima stradalima u ratu. Na tadašnji “Dan mladosti”, 25. svibnja 1995. godine s položaja bosanskih Srba ispaljena je granata na omiljeno okupljalište Tuzlaka koja je u jednom trenu ubila 71 mlado biće. Prosjek starosti stradalih bio je 23 godine, a među poginulima bilo je i djece.

Nakon Tuzle, Luise Kloos dobila je 2003. godine poziv Yeshiva University Museuma iz New Yorka za izložbu na temu Holokausta. Tu su se ujedinila dva oblika patnje koje dijeli samo vrijeme. U New Yorku je postavila instalaciju "Threads of Light. A Memorial to Lost Souls".

"Ne postoje riječi da se opiše ono što se zbivalo u Trećem Reichu. Ovo je refleksija na kolektivno ubojstvo milijuna ljudi koji su nosili židovsku kulturu. Dimenzije žaljenja za svakom pojedinom osobom, zajedno sa sudbinama njihovih obitelji i prijatelja, pa sve pomnoženo s milijunima, sve je to još jako živo i danas", kazala je tim povodom autorica, uz objašnjenje: "Svjetlo može pružiti utjehu, a u ovoj se instalaciji svjetlo multiplificira puno puta, ovisno o vanjskim utjecajima. Instalacija je tiha i vrlo jednostavna, a svaka osvijetljena traka predstavlja jednu osobu koja je ubijena. Organizirane su u beskraju liniju kao što su bili oni koji su pristizali u Auschwitz. Silazili su s vlakova, morali su se poredati, a sekundu nakon sekunde liječnik je odlučivao jesu li sposobni za rad ili ne. Većina nisu bili.

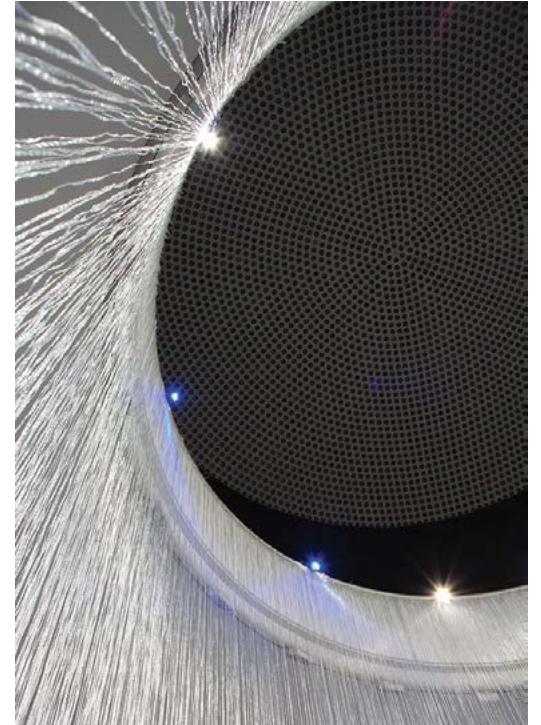
Instalacija "Silent Light" nastavak je na propitivanje tišine započeto na izložbi u New Yorku, prilagođena prostoru na Trgu žrtava fašizma.

Slično u svojoj recenziji rada Luise Kloos tumači i politolog, filozof i sociolog Žarko Paić: "Istražiti odnose prema izvorima traume u tijeku vremena znači istražiti granice medija naše percepcije. U tom smislu, ova je instalacija potrebna kako bi propitivala granice svjedočenja u današnjem svijetu. Žrtve traže govor o veličini. Ali govor je toliko nemoćan u svom singularitetu da se svjedočenje u konačnici oslanja na pitanje o krhkosti vizualne kulture u kojoj živimo. Svjetlost prolazi kroz tok vremena i ostavlja blijedi trag kajanja. Sve bi drugo bilo neučinkovito. Što je ostalo od svjetla i njegove tihe poruke? Drugi pogled prosvjedenja, drugi pogled na povijest u nestajanju. To je sasvim dovoljno."

Luise Kloos rođena je u Judenburgu u Austriji. Magistrirala je na području pedagogije, filozofije i psihologije na Sveučilištu u Grazu, a studirala je i arhitekturu i umjetnost na Tehničkom univerzitetu i na Akademiji finih umjetnosti u Beču. 2002. postala je članica Grupe 77, a od 2011. do 2014. bila je i predsjednica grupe. Od 2003. članica je Europskog kulturnog parlamenta. Za svoj rad dobila je brojne nagrade. Živi u Austriji, djeluje u području slikarstva, crteža, instalacija

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

Luise Kloos rođena je u Judenburgu u Austriji. Magistrirala je na području pedagogije, filozofije i psihologije na Sveučilištu u Grazu, a studirala je i arhitekturu i umjetnost na Tehničkom univerzitetu i na Akademiji finih umjetnosti u Beču. 2002. postala je članica Grupe 77, a od 2011. do 2014. bila je i predsjednica grupe. Od 2003. članica je Europskog kulturnog parlamenta.

te interdisciplinarnih performansa. Izlaže i podučava u mnogim zemljama, a ostvarila je brojne suradnje sa suvremenim skladateljima, književnicima, plesačima i glazbenicima. Već je godinama prisutna u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, a uz suradnju s Austrijskim kulturnim forumom puno je napravila na međunarodnoj promociji suvremenih hrvatskih umjetnika.

U Mostaru je 2003. godine sudjelovala u projektu "The Unique Sign — Unique Location" kojom se željela privući pažnja na prazninu koju je ostavilo rušenje Starog mosta (bilo je to prije nego je obnovljeni most postavljen na svoje prijašnje mjesto). Luise Kloose za taj je projekt izradila most od peleni. Paralelno je tijekom boravka u Mostaru proučavala tamošnje novine i radila kolaže iz članaka i slika, od kojih joj je u posebno upečatljivom sjećanju ostao jedan u kojem se u tada još prilično razorenom Mostaru net-

ko prisjetio stradanja u Hirošimi 6. kolovoza 1945. godine.

Tijekom 2008. bila je posebna gošća likovnog programa na Međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku, gdje je s djecom radila projekte sjećanja. Luise Kloose je bila posebno fascinirana činjenicom da u gradu s razorenom industrijom i bez perspektive vlada toliko oduševljenje za dječji festival. S djecom je napravila izložbu u staroj crkvi, a za izložbu djeca su kao simbol odabrala mačku. Mačka je simbol samosvjesti i snalaženja i djeca će, bez obzira u kakvim teškim okolnostima žive, pronaći svoj put u budućnost — smatra autorica.

S više projekata predstavila se i u Zadru, a sama apostrofira projekt "Preške lavandire", performans i instalaciju u spomen na pralje iz Preka na Ugljenu koje su se utopile kad je njihovu barku zadesio brodolom.

“DVIJE LJUBAVI I JEDAN RAT EVE PANIĆ NAHIR”

U Čakovcu je 23. siječnja 2015. godine, u okviru obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, predstavljena knjiga “Dvije ljubavi i jedan rat Eve Panić Nahir” autorice Aleksandre Ličanin.

PIŠE: ANDREJ PAL, PREDSEDNIK
ŽIDOVSKJE OPĆINE ČAKOVEC

U siječnju prošle godine Židovska općina Čakovec je u suradnji s ogranakom Matice Hrvatske u Čakovcu predstavila knjigu Branimira Bunjca “Iz pepela čakovečke sinagoge – Životopis Eve Schwarz”. Tom je prilikom bilo rečeno da je to samo prva knjiga u nizu onih koje će biti posvećene znamenitim ženama Čakovca.

Nakon nepune godine dana, a u okviru obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, predstavljeno je čakovečkoj publici novo, izuzetno djelo, knjiga “Dvije ljubavi i jedan rat Eve Panić Nahir”. To je, kako je rekao prof. Pranjić, romansirana biografija koja govori o Evi Panić Nahir, o njenom životu, ali i stradanju i tragičnoj sudbini Židova iz Međimurja. Djelo je to čakovečke novinarkinje i publicistkinje Aleksandre Ličanin.

Eva Panić Nahir r. Kelemen, rođena je u Čakovcu, gdje je svoj čakovečki dio života, proživjela u centru grada i tako bila svjedokom svih događanja u Gradu, a posebice događanja u okviru tada jake i značajne židovske zajednice. Neposredno pred kapitulaciju, zahvaljujući vizionarstvu rabina Gruenwalda, ali i razumijevanju njenog oca, uspjela je otići iz rodnog grada i skloniti se kod obitelji njenog voljenog muža u srcu Srbije. Vrlo brzo se uključila u ilegalni rad i pridružila pokretu otpora. Vihor Drugog svjetskog rata provela je u aktivnoj borbi protiv neprijatelja. Blagodatni poraća nije dugo uživala. Njenog su supruga ubrzo po oslobođenju uhapsili, a u zatvoru se ubrzo i ubio.

Ona se isto tako vrlo brzo našla iza rešetaka kao “državni neprijatelj” te je odvedena na otok Sv. Grgur. Kćerku je sklonila kod svoje sestre u Lendavu. Nakon što se vratila i našla na dugo očekivanoj slobodi, sve je svo-

je napore usmjerila ka skidanju ljage s imena svog muža i sebe same. Uspjela je ostvariti, za ono vrijeme, nezamislivo, ostvarila je satisfakciju, i moralnu i materijalnu, te 1956. godine odlazi za svojom voljenom kćerkom Tijanom u Izrael.

To je samo kratak, šturi, faktografski prikaz njenog predratnog, ratnog i poratnog života i borbe protiv neprijatelja raznih ideologija, dok su je njeni donedavni prijatelji vrlo brzo smjestili iza rešetaka i potom na otok pun boli, stradanja, jada i čemera.

Prije nepune godine dana Eva je bila u Čakovcu kada je prisustvovala obilježavanju 70. godišnjice odvođenja Židova u logore smrti, a tom joj je prilikom i dodijeljena Medalja počasnog građanina grada Čakovca.

Nove tehnologije dovele su Evu ponovno u Čakovec

Dvorana Doma sindikata u Čakovcu bila je u siječnju ove godine premala da primi sve koji su željeli prisustvovati predstavljanju ove knjige, sjećajući se s pijetetom židovske zajednice Čakovca, i njezine tragične povijesti ali dvorana je bila i puna onih koji cijene pisanu riječ. Bilo je to i veliko priznanje spisateljskom radu Aleksandre Ličanin, novinarki koja dugi niz godina obogaćuje međimursku medijsku scenu.

Tom se prilikom uživo putem video veze i Skypa uz njegovu ekscelenciju Pjera Šimunovića veleposlanika RH u Izraelu obratila čakovečkoj publici i sama Eva Nahir, što je dokaz njene vitalnosti, ali i činjenice da joj nove tehnologije nimalo nisu strane.

Eva je i sama redovito komunicirala s autoricom, aktivno sudjelovala u pisanju knjige te pri tom usmjeravala autoricu. Aktivno je u pisanju knjige sa svojim opaskama sudjelovala i Tijana, njena kćerka.

Aleksandra Ličanin je novinarka, kolumnistica, voditelj mnogih javnih događanja u našem kraju. Ovo je tek njena prva knjiga, no znalci kažu da se nadaju da nije i zadnja. Knjiga je pisana i na engleskom jeziku, što

već samo za sebe govori da je namijenjena i široj publici, a ne samo hrvatskim ljubiteljima knjige.

O radu na knjizi sama autorica govori: “Razgovarala sam s Evom uživo 2012. i 2014. godine. Imam na desetke sati snimljenog tona, plus prepiska elektronskom poštom. Ima i nekoliko dokumenata koji su objavljeni u knjizi, a zanimljivi su za pogledati. Rekla bih da je vrijednost knjige upravo u tom razgovoru ‘jedan na jedan’. Nisam vadila fakte iz bezbroj knjiga i nekoga citirala. Ovo je stvarni posao. Izazov mi je bio u odnosu na novine jer sam se mogla raspisati. U novinama smo fizički ograničeni na određeni prostor što ovdje nije bio slučaj. Knjiga je prevedena i na engleski jezik jer bismo željeli da zaživi i izvan granice Hrvatske. Bit će nam drago da će je čitati publika u Izraelu i u SAD-u gdje je žive Evina kćer i unuci, pa je već i tamošnja publika pokazala interes i zanima nas što će oni misliti o ovom djelu u budućnosti.”

O knjizi su na predstavljanju govorili izdavači i urednici knjige Andrej Pal, dr. med., predsjednik Židovske općine Čakovec i i Ivan Pranjić, prof., predsjednik Matice hrvatske Čakovec. U ime grada Čakovca publici se obratio Jurica Horvat, predsjednik Gradskog vijeća te preko video zida Kristijan Novak, recenzent knjige. Kao što je i prije bilo rečeno, iz Izraela se putem Skypa, publici obratio Veleposlanik Republike Hrvatske gospodin Pjer Šimunović, ali i sama agilna i čila Eva Panić Nahir.

Grafičko oblikovanje potpisuje Boris Lisjak, iz studija Dvije Lije.

Umjetnički program obogatila su učenice Gimnazije Josip Slavenski Čakovec uz pratnju Damira Rodigera, a večer je vodila i moderirala Gordana Lovrečić, novinarka HRT-a. Knjiga je tiskana uz potporu Međimurske županije i Grada Čakovca u tiskari Zrinski, a uskoro će se naći i na policama knjižara u Hrvatskoj, a nadamo se i u inozemstvu.

VARAŽDIN: STRUČNI SKUP O HOLOKAUSTU

MLADE TREBA OSVIJESTITI O NAJVEĆEM LJUDSKOM ZLU

Varaždin, hrvatska prijestolnica iz 18. stoljeća, ugostio je krajem siječnja četverodnevni državni stručni skup o Holokaustu i sprečavanju zločina protiv čovječnosti.

PIŠE: MILIVOJ DRETAR

Upravo je krajem 18. stoljeća, točnije daleke 1777. godine, u Varaždinu osnovana židovska općina, prva na tlu kontinentalne Hrvatske. Kao i svake godine, skup se održao krajem siječnja, uz obljetnicu ulaska vojnika Crvene armije u logor smrti Auschwitz-Birkenau.

Edukacija o Holokaustu u Hrvatskoj traje više od desetljeća, a ovogodišnje dvanaesto izdanje stručnog skupa ponudilo je pregršt tema pedesetorici učitelja i profesora društvenih predmeta kojima je skup prvenstveno i namijenjen. Interes je bio ogroman, pa su se mjesta za prijavu popunila u roku od nekoliko sati što prije nikad nije bio slučaj. No ono po čemu će taj skup biti zapamćen je veliki interes koji je probudio među Varaždincima. Osim novinara, svakodnevno su zvonili telefoni s molbama zainteresiranih da prisustvuju predavanjima pa se na otvaranju skupa, u nedjelju 25. siječnja, tražila i stolica više.

“Posebnost ovom skupu dao je zavičajni naglasak lokalnih povjesničara — o ivanečkim Židovima govorile su Sonja Poljaki Suzana Jagić, a poznatu varaždinsku obitelj Krajanski predstavili su učenici Gospodarske škole Varaždin”

FOTOGRAFIJA: JURAJ BRESKVAR PRIČA O SVOME OCU IVANU, PRAVEDNIKU MEĐU NARODIMA

Iako je bio najavljen na otvaranju skupa, dr.sc. Ivo Josipović nije došao jer je i sam prisustvovao svečanoj komemoraciji u Auschwitzu. Ali nije propustio priliku da barem pismom ne iskaže osobnu potporu ovakvim skupovima: “U svijetlu najnovijih terorističkih napada usmjerenih prema temeljima europske i zapadne civilizacije danas je, možda važnije nego ikad, ukazati na zločin koji se dogodio nad židovskim narodom i ostalim nevinim

žrtvama nacističkog progona tijekom Drugog svjetskog rata. Naša je dužnost da mlade generacije koje tek ulaze u sustav obrazovanja, na vrijeme osvijestimo o tom najmračnijem razdoblju novije ljudske povijesti koje je na ovim prostorima zauvijek ostalo obilježeno ustaškim zločinima tzv. Nezavisne Države Hrvatske. Različita tumačenja kako u medijima, tako i u obrazovnim ustanovama, pa i kod kuće, zbudjivala su i zbudjuju mlade

Najmlađi sudionik skupa bio je četrnaestogodišnji Mislav Mraz, učenik 8. razreda oš “Petar Zrinski” iz Jalžabeta koji je prikazao svoj filmski uradak — “Djeca iz sjene”.

koji zato ne raspolažu pravim informacijama. Holokaust mora ostati trajna opomena da u svojoj sredini i diljem međunarodne zajednice upozoravamo da zlo nikada nije zauvijek pobijeđeno, poručio je Josipović.

Josipović je izrazio uvjerenje da će i novoizabrana hrvatska predsjednica, gospođa Kolinda Grabar-Kitarović, nastaviti s pružanjem podrške skupovima o Holokaustu i sličnim edukativnim projektima.

IZRAELSKA VELEPOSLANICA: ZABORAV JE OPASNOST

Na otvaranju skupa govorili su i Vinko Filipović, ravnatelj Agencije za odgoj i obrazovanje, Saša Skenžić ispred Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Loranda Miletić, viša savjetnica za povijest, Goran Habuš, gradonačelnik Varaždina i Alen Kišić u ime Varaždinske županije.

S posebnom pozornošću čekao se govor Zine Kalay Kleitman, veleposlanice Države Izrael. “Stigla sam iz Bruxellesa gdje se raspravljalo o antisemitizmu, ali i antiterorizmu, uz nadu da će Hrvatska ostati mirna oko toga, a da se neće pretvoriti u Pariz. Povijest nam je svima važna, svatko tko je iz Europe kao doseljenik stigao u Izrael, dijelom je i povjesničar, posebno što se tiče Holokausta. No, mladi se više toliko ne sreću s pitanjima Holokausta, stoga iz Izraela svake godine kreće povećana skupina učenika i studenata u Europu na edukaciju, da nauče što se tu događalo pred 70 i više godina. Ne želimo da naši mladi to zaborave jer zaborav je opasnost!”

Večer je nastavljena projekcijom dokumentarnog filma “Kako smo živjeli” iz Imperijalnog ratnog muzeja u Londonu koji

govori o predratnom životu poljskih Židova. Kraj prvog dana pripao je Talu Bruttmanu, francuskom ekspertu za Holokaust s pariškog Memoriala de la Shoah.

Narednih dana nizala su se izlaganja povjesničara i praktičara, među njima bila je i dr. Juliane Wetzel iz Centra za istraživanje antisemitizma s Tehničkog sveučilišta u Berlinu. Ona se pozabavila dvjema nedovoljno istraženim temama: trivijalizacijom Holokausta te Židovima u Njemačkoj nakon Drugog svjetskog rata.

Posebnost ovom skupu dao je zavičajni naglasak lokalnih povjesničara — o ivanečkim Židovima govorile su Sonja Poljak i Suzana Jagić, a poznatu varaždinsku obitelj Krajanški predstavili su učenici Gospodarske škole Varaždin. Dajana, Marko, Patricija i Marin, učenici 3. b razreda pod mentorstvom profesorice Štefice Pokorny već su predstavili svoj rad i na prošlogodišnjem skupu “Znanjem protiv mržnje” u Ivancu. Osim u Varaždinu, židovska općina postojala je i u Ludbregu. S prošlošću te brojem najmanje židovske zajednice u Hrvatskoj sudionike skupa upoznao je Milivoj Dretar. Bilo je govora i o Pravednicima među narodima, Židovima u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, Dnevniku Anne Frank, spomeničkoj baštini.

Najmlađi sudionik skupa bio je četrnaestogodišnji Mislav Mraz, učenik 8. razreda oš “Petar Zrinski” iz Jalžabeta koji je prikazao svoj filmski uradak — “Djeca iz sjene”. Film govori o ratnom spašavanju nekoliko židovske djece u okolici Ludbrega od strane katoličkih obitelji. Jedan takav slučaj, Dana Shelefa, rezultirao je proglašenjem Pravednika među narodima pred tri godine za bračni par Šmidlehner iz Selnika koji su ga spasili.

UNIŠTENA ŽIDOVSKA ZAJEDNICA VARAŽDINA

Iako se u bližnjoj okolici Varaždina nalazila čak četiri koncentracijska logora NDH (Lepoglava, Danica, Lobar-grad i Gornja Rijeka), organizatori su odabrali da se terenska nastava ipak posveti ugasloj židovskoj zajednici u Varaždinu. To je u skladu s novom politikom Yad Vashema — da se žrtve Holokausta predstavite onako kako su živjele prije, a ne samo kroz prizmu nacističkih zločina. Sudionici su edukativnom šetnjom prošli Židovskim grobljem koje se od početka 19. stoljeća nalazi na istočnom ulazu u grad, a upoznali su se i s projektom “Dan otvorenih vrata groblja” koji sprovodi komunalno poduzeće “Parkovi d.d.” s Udrugom za edukaciju i promicanje ljudskih prava. Poslije groblja, sudionici su obišli i veliku sinagogu u Cesarčevoj ulici, a nakon toga je skup nastavio u Gradskom muzeju Varaždin. Muzejski su djelatnici priredili posebnu izložbu “Židovstvo u Varaždinu” te radionicu na istu temu. Muzej je nedavno na poklon dobio malu menoru koja se do 1941. nalazila u sinagogi. O projektu obnove sinagoge govorio je Ivan Mesek, ravnatelj Galerij-skog centra Varaždin.

Četiri dana stručnog skupa brzo su prošla, a sudionici iz Daruvara, Osijeka, Trogira, Pule, Zadra i drugih hrvatskih gradova sretno se vratili kućama. Na edukatorima je sad zadatak da informacije koje su čuli u Varaždinu prenesu svojim učenicima.

Edukacija o Holokaustu u Hrvatskoj traje više od desetljeća, a ovogodišnje dvanaesto izdanje stručnog skupa ponudilo je pregršt tema pedesetorici učitelja i profesora društvenih predmeta kojima je skup prvenstveno i namijenjen.

VARAŽDINCI SE PRISJETILI NEKADAŠNJIH SUGRAĐANA

Povodom Dana sjećanja na žrtve Holokausta, a fokusirajući se na državni skup koji se tih dana održavao u Varaždinu, vodstvo “baroknog grada” podiglo je na Židovskom groblju u Varaždinu prvo spomen-obilježje svim žrtvama Holokausta.

PIŠE: MILIVOJ DRETAR

Autor spomen-obilježja je varaždinski likovni umjetnik Ivan Mesek. Prazna, crna mramorna ploča s odlomljenim dijelom u gornjem desnom kutu simbolizira u Holokaustu nestale varaždinske Židove. Meseka su na ovu inicijativu potaknuli prijatelji židovskog podrijetla. Iako se samo troje građana Varaždina izjašnjava kao Židovi, stvarni broj im je vjerojatno veći.

“Grupa građana, potomci Židova, predložila je da se napravi mjesto na Židovskom groblju gdje će se obilježavati važni datumi kao što je današnje sjećanje na Holokaust. Izabran je upravo ovaj dio groblja, travnata površina koja je ostala prazna jer u Varaždinu više nije bilo Židova koji bi se ovdje pokapali”, rekao je Mesek. Sam izgled ploče asocira na nadgrobne spomen-ploče, bez uklesanih imena, dok su pri dnu naglašena dva datuma — 1941., godina kada je većina Židova protjerana iz grada Varaždina, te 2015. godina kada je ploča postavljena. Spomenik je otkrio gradonačelnik Goran Habuš uz prisustvo predstavnika Grada Varaždina, Židovske općine Čakovec, članova obitelji Rosner i Kamenić te brojnih sudionika stručnog skupa o Holokaustu.

“Varaždin ima dva spomenika iz vremena kad je tu bilo mnogo Židova, sinagogu i ovo groblje. Bili smo jedan od prvih gradova koji je bio ‘Judenfrei’ u tadašnjoj NDH. To je povijesna činjenica koju ne možemo ispraviti, ali možemo svake godine upozoravati na to što se dogodilo. Židovi su bili naši sugrađani i mi smo dužni očuvati sjećanje na njih i njihov doprinos razvoju našeg grada. Ovo će biti mjesto prisjećanja, ali i mjesto preispitivanja i suočavanja s dijelom naše povijesti na koji nismo nimalo ponosni i koja se ne smije nikada ponoviti”, rekao je gradonačelnik Habuš.

Najavljeno je da će memorijalna ploča na Židovskom groblju biti mjesto sjećanja, a obnovljena sinagoga, za što se očekuje pomoć države, multikulturalni centar.

“Trči, dječaće, trči” za učenike varaždinskih osnovnih škola

Istog je dana u varaždinskom kinu “Galerija” upriličena projekcija filma “Trči, dječaće, trči” koju je pratilo 230 učenika 7. i 8. razreda varaždinskih osnovnih škola. Besplatnu projekciju varaždinskim su učenicima osigurali Agencija za odgoj i obrazovanje, Discovery film, Udruga VANIMA i Grad Varaždin. Film redatelja Pepea Danquarta, ratna je drama koja se temelji na istinitoj priči osmogodišnjeg židovskog dječaka koji je pobjegao iz Varšavskog geta i preživio Drugi svjetski rat.

Životna drama Yorama Friedmana bila je snažna poruka za učenice III. osnovne škole Varaždin: “Film mi se jako svidio i stvarno me potaknuo da duboko razmislim o onome što imam, a ne cijenim... Film je na mene djelovao impresivno, poantu filma sam razumjela u potpunosti. Po meni, film je prigodan za moju dob. Produkcija je bila odlična, smatra Patricija (14), dok se Ana Mariji (14) film mi se svidio zato što mislim da se na to razdoblje ne smije zaboraviti, a mladima treba objasnjavati što se zbilo da ne bi imali predrasude. Film sam razumjela jer sam upoznata sa događajima iz rata. Najviše mi se svidjelo to što je snimljeno po istinitom događaju i jer je tema Holokaust.”

FOTOGRAFIJA: PRAZNA SPOMEN-PLOČA SVE GOVORI

IDA – SNAŽAN CRNO-BIJELI FILM O TUŽNOJ SUDBINI

Film “Ida”, snažna drama o antisemitizmu i odnosu prema Židovima u Poljskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata, prvi je film na materinjem poljskom jeziku poznatog britanskog redatelja i scenarista Pawela Pawlikowskog.

PIŠE: NIVES BEISMANN

Pawel Pawlikowski je rođen u Varšavi 1957. godine, no kao dijete odlazi u Veliku Britaniju i razvija se u izvrsnog redatelja uglavnom dokumentarnih, ali i igranih filmova. Za naše područje je možda njegovo najzanimljivije ostvarenje dokumentarni film “Srpski epovi” koji je 1992. godine režirao za BBC, a u kojem prikazuje ratovanje bosanskih Srba. Također je zanimljivo da je Pawlikowski puno putovao

prostorom bivše Jugoslavije i da dobro razumije naš jezik.

Film “Ida” prikazan je u Hrvatskoj do sada već nekoliko puta: na Motovun Film Festivalu, Zagreb Film Festivalu, na festivalu u Zadru (gdje je pobijedio i osvojio Zlatnu Marašku), a nedavno je bio i na kino programu u 12 hrvatskih gradova u sklopu Oscar revije, jer je nominiran za nagradu Oscar u kategoriji najboljeg stranog filma. Film je do sada već osvojio mnoge nagrade, pomeo je konkurenciju na europskim Oscarima 2014. godine (nagrada EFA) osvojivši nagradu za najbolji film, scenarij, režiju i kameru, kao i nagradu publike.

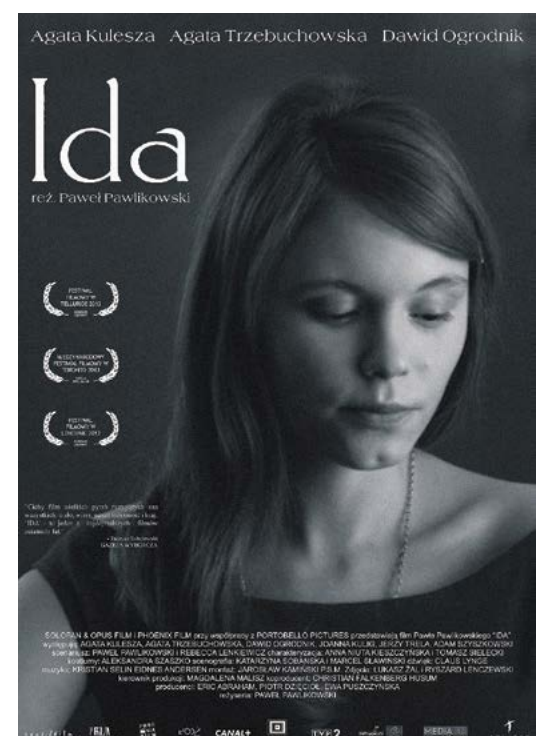
Više je stvari koje ovaj film čine posebnim. Film je crno-bijeli, što je jako dobro, jer sivilo odaje tugu i tragičnost događanja. Radnja filma je smještena u Poljskoj. Godina je 1962. Anna (Agata Trzebuchowska) je mlada poljska djevojka koja se sprema postati redovnica. Odrasla je u poljskom katoličkom samostanu i ništa ne zna o svom podrijetlu.

Međutim, prije zaređenja, nadstojnica samostana je poziva i otkriva joj da ima živu tetu koja je proteklih godina odbijala bilo kakav kontakt s njom, ali tijekom razgovora ističe da bi bilo dobro da Anna otputuje i upozna tetu prije nego se zaredi. Anna odlazi u posjet teti Wandi (Agata Kulesza), svom jedinom živućem rođaku, koja joj otkriva da je Židovka, da se zove Ida Lebenstein i da su joj roditelji ubijeni u Holokaustu. Teta je teška narav, antipatična, živi razuzdanim životom, odaje se alkoholu, prekomjerno puši, promiskuitetna je, radila je kao državna tužiteljica u staljiniističkim procesima i odgovorna je za brojne smrtne presude. Wanda još uvijek taji svoje židovsko porijeklo i njih se dvije u početku nikako ne slažu.

Anna-Ida je odlučna u tome da pronađe grob svojih roditelja i na kraju joj teta u tome ipak pomaže. Na zajedničkom putovanju, Ida saznaje mnoge stvari o svojoj obitelji, kao i to da je teta bila jako bliska s njenom majkom, svojom sestrom, i da zapravo jako pati zbog svega što se dogodilo, ali se skriva iza grube fasade. Na žalost, njihovo putovanje otkriva strašnu obiteljsku tajnu s kojom se njih dvije nose svaka na svoj način. Pri tome se otkrivaju i neki najružniji događaji iz poljske povijesti i prikazuju detalji iz života u Poljskoj u to vrijeme.

Ida će se nakon probnih iskustava u svjetovnom životu ipak vratiti vjeri i upravo će joj vjera pomoći da prihvati činjenice o strahotama iz prošlosti.

“Ida” je napravila veliki uspjeh i osvojila Oscara za najbolji film na stranom jeziku. U ovoj kategoriji još su se natjecali i francusko-mauritanski film “Timbuktu”, ruski “Leviatan”, estonski “Tangerines” i argentinski film “Wild Tales”. “Napravili smo film o potrebi šutnje i povlačenja iz svijeta i evo što smo dobili. U središtu smo buke i svjetske pozornosti. Ovo je sjajno”, rekao je Pawlikowski primajući kipić na pozornici kazališta Dolby u Hollywoodu.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA OBILJEŽEN DILJEM HRVATSKE

PIŠE: I.N.

SABOR — MIR I SLOBODA ZALOG BUDUĆNOSTI ČOVJEČANSTVA

Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta obilježen je 27. siječnja u Hrvatskom saboru, a svečanosti su nazočili predstavnici Sabora, novoizabrana hrvatska predsjednica Kolinda Grabar Kitarović, članovi hrvatske vlade, crkveni dostojanstvenici te predstavnici židovskih i romskih udruga.

Potpredsjednica Hrvatskog sabora Dragica Zgrebec poručila je tom prigodom kako se Danom sjećanja na žrtve Holokausta šalje poruka da mir, sloboda, jednakost, solidarnost, poštivanje različitosti i pravo na izbor svakog čovjeka, znače zalog budućnosti čovječanstva.

Holokaust, zastrašujuća posljedica nacističkih rasnih zakona, predstavljao je stradanje, prije svih Židova i Roma, ali i svih koji su se opirali nacističkoj i fašističkoj ideologiji, ili su samo bili drugačiji, istaknula je Zgrebec dodajući da se riječ Holokaust koristi kako bi se ukazalo na osobit značaj i intenzitet mrženje prema Židovima i ideološku osudu židovstva, na kojima se temeljila nacistička ideologija.

Potpredsjednica Sabora podsjetila je da i Hrvatska ima "tamnu stranu povijesti", da je bila proglašena tzv. NDH čiji je marionetski ustaški režim provodio politiku svojih mentora, ali, istaknula je, u tome nije imao široku potporu hrvatskog naroda.

Hrvatski narod masovno se je priključio antifašističkoj borbi koja je Hrvatsku pridružila pobjedničkoj antifašističkoj koaliciji. Nacistička i rasistička ideologija nikada nisu, niti će imati, podršku u hrvatskom narodu, naglasila je Zgrebec.

Okupljeni u Saboru minutom šutnje odali su počast žrtvama.

SPLIT: NIKADA NE ZABORAVITI ŽRTVE HOLOKAUSTA

U povodu Dana sjećanja na žrtve Holokausta, položeni su vijenci na Spomenik žrtvama fašizma, poginulim borcima NOR-a Židovima na Židovskom groblju na Lovrincu u Splitu, te u dvorištu Osnovne škole "Pojišan" na spomenik djeci ubijenoj u holokaustu.

Predsjednica Židovske općine Split Ana Lebl istaknula je važnost obilježavanja Dana sjećanja na državnoj ali i na lokalnoj razini.

"To je jako značajno ne samo da se ne bi zaboravilo, već i zato da bi se nadglasali oni koji već sada negiraju da se Holokaust ikad i dogodio", istaknula je Ana Lebl i zahvalila glavnome splitskom imamima što je došao na polaganje vijenaca.

"Iz Splita se tako u svijet šalje poruka da su Muslimani i Židovi dobri susjedi", rekla je Lebl.

Splitski gradonačelnik Ivo Baldasar podsjetio je kako se ne smiju zaboraviti žrtve Holokausta.

Od 284 Židova koji su u vrijeme Drugoga svjetskog rata živjeli u Splitu, po podacima grada i Židovske općine, u NOR-u je sudjelovalo njih 114, a poginulo 29. U logore je odvedeno i ubijeno 22 djece, 52 muškarca i 47 žena. Spomenik na Gradskome groblju Lovrincu postavila je 1973. godine Židovska općina.

RIJEKA: PROJEKCIJA FILMA "SJEĆANJE NA KAMPOR"

Projekcijom filma "Sjećanja na Kampor", autora Rasima Karalića, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka pridružili su se obilježavanju Dana sjećanja na žrtve Holokausta. Prije projekcije filma predstavljen je autor i logor Kampor na otoku Rabu, koji je bio najveći fašistički logor na području Hrvatske. Od proljeća 1942. do kapitulacije Italije u rujnu 1943., u Kampor

je deportirano oko 14.000 Slovenaca, Hrvata i Židova, među kojima njih 4.600 spomenuti logor bilježi kao posljednju postaju svog životnog puta.

Dokumentarni film "Sjećanja na Kampor" donosi intimne ispovijedi preživjelih logoraša. Pripovjeda o stradanjima, patnji i smrti najmilijih, o borbi za preživljavanje te o iskrenim ljudskim osjećajima i privrženosti stvorenoj u najbolnijim trenucima njihovih života.

GLAVAŠEVIĆ: HOLOKAUST SE NIJE DOGODIO PREKO NOĆI

Pomoćnik ministra branitelja i predstavnik inicijative "Ja ne mrzim" Bojan Glavašević sudjelovao je u obilježavanju Dana sjećanja na žrtve Holokausta u Rijeci gdje je rekao kako je važno poslati poruku da se Holokaust nije dogodio preko noći, nego nakon mjeseci i godina netolerancije i govora mržnje, kojeg i danas ima u našem društvu.

Glavašević je rekao da je u Drugome svjetskom ratu bilo pojedinaca koji su vlastitom odlukom i činjenjem pokazali kako se može boriti protiv mržnje te su proglašeni pravedicima među narodima, a i danas bi trebali biti uzor.

Odluka protivljenja mržnji je osobna i svatko je mora donijeti za sebe, rekao je, dodajući da postoje dvije razine govora mržnje: ona kojom se koriste ljudi koji stvarno misle što govore te oni koji se govorom mržnje koriste kao alatom za mobilizaciju glasača ili interesnih skupina.

Glavašević je najavio da Ministarstvo branitelja, u suradnji s Institutom za veterane iz Belgije, organizira i financira sudjelovanje deset mladih ljudi iz Hrvatske u projektu "Vlak sjećanja". U vlaku od Bruxellesa do Auschwitzta mladi će se na radionicama i drugim aktivnostima upoznati sa strahotama Holokausta.

„To się jednak wydarzyło, a zatem znowu może się wydarzyć -
oto sedno tego, co mamy do powiedzenia”

Primo Levi

”זה קרה, ובכן זה יכול לקרות שוב: זה גרעין הדברים שיש בפינו לומר”

פרימו לוי

“It happened, therefore it can happen again: this is the core of
what we have to say”

Primo Levi

FOTOGRAFIJA: SNIMIO MILJENKO HAJDAROVIĆ
LOGOR AUSCHWITZ

ŠIBENIK: PREDAVANJE O AUSCHWITZU

Međunarodnom danu sjećanja na žrtve Holokausta pridružili su se i učenici šibenske Medicinske i kemijske škole, kojima je predavanje na temu “Auschwitz — Povijest jednog zločina” održao je profesor Krešimir Škugor. “Bilo je riječi o nacističkoj antisemitskoj ideologiji, planu ‘konačnog rješenja’ i o koncentracijskom logoru Auschwitzu kao mjestu najstrašnijeg zločina u ljudskoj povijesti”, kazali su šibenski učenici.

ANTIFAŠISTIČKA LIGA: VIJENAC ZA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Povodom Međunarodnog dana sjećanja na Holokaust, odnosno sedamdesete godišnjice oslobođenja zatočenika i zatočenica iz nacističkog logora Auschwitz, članovi Antifašističke lige Republike Hrvatske odali su 27. siječnja počast žrtvama ustaškog režima i položili vijenac u Praškoj ulicu u Zagrebu, na mjestu na kojem se od 1867. do 1942. godine nalazila sinagoga.

Antifašistička liga Republike Hrvatske također je podsjetila da je: “u genocidu počinjenom nad Židovima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj od 1941. do 1945. godine, ubijeno između 75 i 80 posto članova židovske zajednice na području današnje Hrvatske i Bosne

U logoru Auschwitz-Birkenau u četiri i pol godine njegova postojanja, stradalo je 1,1 milijun ljudi, od toga milijun Židova. Ukupno je 700 logoraša pokušalo pobjeći iz Auschwitza. Prema jednim izvorima, iz logora je uspjelo pobjeći njih 300, dok drugi izvori navode da je iz logora uspjelo je pobjeći samo 150 logoraša. Za odmazdu bi čuvari logora ubijali druge logoraše ili bi članove njihovih obitelji. 20. lipnja 1942. godine četiri Poljaka: Kazimierz Piechowski, Stanisław Gustaw Jaster, Józef Lempart i Eugeniusz Bendera uspjeli su pobjeći iz Auschwitza. Preobučeni u SS uniforme i naoružani uspjeli su pobjeći iz logora. Jedan od njih uspio je poljskom pokretu otpora prenijeti planove i podatke o logoru. Užase Auschwitza preživjelo je oko 200.000 logoraša.

i Hercegovine. Drugim riječima, tek je svaki peti Židov dočekaao oslobođenje.”

“Činom iskazivanja poštovanja za sve one čiji su životi nasilno prekinuti u vrijeme NDH također smo željeli upozoriti javnost da se i danas u društvu mogu prepoznati procesi koji su jednom doveli do Holokausta. Zbog

toga je pitanje naše kolektivne nesposobnosti da prepoznamo i reagiramo na ugrožavanje Drugoga kao samoga sebe zapravo pitanje nepoznavanja povijesti nasilja i našeg autentičnog otpora istome”, istaknuli su članovi Antifašističke lige u priopćenju.

SVIJET OBILJEŽIO DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

PIŠE: I.N.

Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta obilježen je u brojnim državama svijeta, a visoki dužnosnici tom su prigodom obećavali da se patnje Židova neće zaboraviti ali i isticali da se Židovi moraju osjećati sigurno, bez obzira gdje živjeli.

FRANCUSKIM ŽIDOVIMA MJESTO JE U FRANCUSKOJ

Francuski predsjednik Francois Hollande obećao je zaštititi francuske Židove i poručio im da je njihovo mjesto u Francuskoj, u očitom odgovoru na poziv izraelskog premijera Benjamina Netanyahua francuskim Židovima da emigriraju nakon napada u Parizu.

“Vi, Francuzi židovske vjere, vaše je mjesto ovdje, u vašem domu. Francuska je vaša zemlja”, rekao je Hollande u govoru povodom 70. obljetnice oslobođenja logora Auschwitz.

Francuska ima najveću židovsku zajednicu u Europi, koja broji oko 550.000 članova. Međutim, podaci koje je objavilo Reprezentativno vijeće francuskih židovskih institucija pokazali su da se broj djela povezanih s antisemitizmom prošle godine u Francuskoj udvostručio u odnosu na godinu prije.

Nakon što je islamski džihadist ubio četvero ljudi u židovskom dućanu u Parizu ranije ovog mjeseca, Netanyahu je rekao kako želi da se što više Židova iz Francuske i drugih europskih zemalja iseli u Izrael, rekavši da u njima vlada “grozni antisemitizam”.

Hollande je u pariškom memorijalu posvećenom Židovima ubijenim u Auschwitzu i drugdje tijekom Drugog svjetskog rata, kazao da će Francuska i dalje biti zemlja u kojoj su Židovi dobrodošli.

Osim toga, prošle je godine Francusku napustilo oko 7.000 Židova, što je dvostruko više nego 2013. i najveći broj od stvaranja Države Izrael 1948. godine.

NJEMAČKA MILIJUNIMA ŽRTAVA DUGUJE OČUVANJE SJEĆANJA

Vodeći njemački političari upozorili su povodom obilježavanja 70. godišnjice oslobađanja koncentracijskog logora Auschwitz na opasnost od padanja Holokausta u zaborav.

“Sjećanje na Holokaust i dalje je stvar svih građana koji žive u Njemačkoj. U Njemačkoj gdje se svaki dan prolazi pored kuća iz kojih su bili protjerani Židovi užas prošlosti je bliži, a odgovornost za sadašnjost i budućnost veća i obvezujuća nego negdje drugdje”, rekao je njemački predsjednik Joachim Gauck obraćajući se zastupnicima Bundestaga.

Njemačka kancelarka Angela Merkel osudila je napade na pripadnike židovske zajednice u Njemačkoj.

“Sramota je da građani u Njemačkoj bivaју napadnuti samo zato jer se deklariraju kao Židovi ili brane Izrael”, rekla je Merkel, koja je istodobno osudila činjenicu da sinagoge i židovske institucije u Njemačkoj mora čuvati policija. Ona je ukazala i na potrebu očuvanja sjećanja na progon Židova tijekom Drugog svjetskog rata.

Studija njemačke zaklade Bertelsmann pokazuje da 81 posto Nijemaca progone Židova želi prepustiti povijesti i ne želi se više baviti pitanjem Holokausta. Pritom 58 posto ispitanih želi “povući definitivnu crtu” ispod poglavlja “Nijemci i Holokaust”.

“Njemačka milijunima žrtava duguje to da se njihova patnja ne zaboravi”, rekla je njemačka kancelarka.

Predsjednik Središnjeg vijeća Židova u Njemačkoj Josef Schuster založio se, u razgovoru za dnevnik “Neue Osnabruecker Zeitung”, za pojačano tematiziranje povijesti Holokausta u njemačkim školama.

“Mislim da bi za svakog učenika srednjih škola posjet nekom od koncentracijskih logora morao biti obavezan”, rekao je Schuster.

“U Njemačkoj progon Židova predstavlja tamnu mrlju na vlastitoj povijesti, ali ne predstavlja važan element nacionalnog identiteta”, stoji u studiji Zaklade Bertelsmann.

U istoj studiji se navodi kako je potreba da se “zatvori to povijesno poglavlje” porasla u posljednjih dvadesetak godina. Želja da se Holokaust prestane tematizirati posebno je prisutna kod njemačkih građana od 61 godine.

IZLOŽBA “SPOMENIK DOBRIM DJELIMA” U SJEDIŠTU UN-A U BEČU

U bečkom sjedištu UN održana je 27. siječnja komemoracija i otvorena izložba pod naslovom “Spomenik dobrim djelima — Snovi i nadanja djece za vrijeme Holokausta”.

Na izložbi je bilo izloženo deset crnih panoa na kojima su se nalazile fotografije, pjesme i tekstovi koje su napisala židovska djeca za vrijeme Holokausta.

“Želim da nam izgradite spomenik do neba, koji će moći vidjeti cijeli svijet, ali ne od kamena nego dobrih djela, koji će pokazati put sigurnosti i boljoj budućnosti vama i vašoj djeci”, napisala je 1943. godine desetogodišnja Donya Rosen.

“Sjećamo se žrtava povijesti u nadi da se strahote više nikada ne ponove”, rekao je glavni direktor sjedišta UN u Beču Juri Fedotov. Fedotov je pozvao na osudu i borbu protiv svih oblika netrpeljivosti, rasizma i antisemitizma.

“Moramo povećati napore u suzbijanju dubokih korijena mržnje i netolerancije te stvoriti svijet uzajamnog poštovanja”, naglasio je istaknuvši obvezu zaštite slabijih te podupiranja i zaštite ljudskih prava, mira, slobode i dostojanstva svakog pojedinca.

Komemoraciju i izložbu u sjedištu UN-a u Beču organizirala je Stalna misija Izraela pri UN i međunarodnim organizacijama u Beču, u suradnji s bečkim sjedištem UN-a.

TALIJANI OSTALI ZATVORENI U AUSCHWITZU

Predsjednik Židovske zajednice u Rimu i talijanski novinari ostali su zatvoreni i logoru Auschwitz nakon komemoracije održane 27. siječnja. Zatim ih je satima ispitivala policija.

PIŠE: JELENA IVIČEVIĆ-DESNICA

Predsjednik rimske Židovske zajednice Riccardo Pacifici, ostao je zatvoren u koncentracijskom logoru Auschwitz nakon obilježavanja sedamdesete godišnjice oslobođenja tog logora smrti u kojem je ubijen njegov djed, glavni rabin u Genovi. Pokušao je izaći ali ga je policija uhitila i ispitivala cijelu noć.

Pacifici je sudjelovao u direktnom prijenosu za emisiju “Matrix”, 5. kanala talijanske televizije, a s njim su bili televizijski voditelj David Parenzo, glasnogovornik rimske zajednice, Fabio Perugia i dva televizijska tehničara.

Snimali su upravo pod glasovitim natpisom “Arbeit macht frei”, najpoznatijeg ulaza u koncentracijski logor u kojem je nestalo milijun i sto tisuća žrtava, od kojih devetsto tisuća Židova.

Nakon završetka prijenosa u 23 sata, tehničari su spremili opremu te se uputili prema izlazu. No tada su otkrili da su sva vrata zatvorena. Nakon duge i složene procedure izlaženja svih predsjednika, kraljeva, kraljica i prijestolonasljednika koji su prisustvovali obilježavanju 70. godišnjice oslobođenja

logora, čuvari su zatvorili rešetke i otišli u svoje sobe.

Vani je temperatura bila devet stupnjeva ispod ništice, a Talijani su lutali tražeći neki izlaz pa su naišli su na jedan nezaključani prozor. Parenzo se popeo u nadi da će na taj način uspjeti izaći.

Ali odmah je zazvonio alarm. Za samo nekoliko minuta došli su čuvari koji su bili zatvorili logor u kojem je ostalo pet Talijana. Talijani su im pokazali ovlaštenja za snimanje ali čuvari su razumjeli samo poljski, te se nisu mogli sporazumijeti.

Umjesto da im otvore vrata i puste ih da odu, pozvali su policiju. Svi su odvedeni u mjesnu policijsku postaju gdje su Talijane optužili za provalu. Čekali su na dolazak predvoditelja a zatim je uslijedilo pet dugih sati detaljnih ispitivanja, dok je talijanski konzul Luigi Mattirotolo nastojao objasniti situaciju.

“Pokušavao sam reći tko sam, te kako je ostati zatvoren na onom mjestu za mene bilo posebno dramatično iskustvo, jer je moj djed tamo ubijen. Ali sve se odvijalo na birokratski način”, rekao je Pacifici. Situacija se sredila tek u pet sati ujutro, kada su Talijani pušteni.

U Italiji živi oko 25.000 Židova, a većina u Rimu i Milanu. Oko trećina ispitanika kazala

Većina talijanskih Židova ne izbjegava odlazak na židovske događaje ili mjesta bez obzira na osobni strah od antisemitizma, prema novom istraživanju Instituta za židovska pitanja iz Londona.

je da su se tijekom proteklih pet godina povećali antisemitski incidenti u Italiji, međutim talijanski Židovi više su zabrinuti zbog opće situacije u zemlji: nezaposlenosti i teškog ekonomskog stanja.

Veći dio talijanske židovske zajednice, njih oko 70 posto, ne razmišlja o odlasku iz Italije. Veliki problem unutar zajednice predstavlja, međutim, sve starija dob talijanske židovske zajednice, zbog niskog nataliteta i velikog broja mješovitih brakova.

APEL NAJVEĆEG SVEUČILIŠTA U ITALIJI

La Sapienza, najveće sveučilište u Italiji pokrenulo je povodom Dana sjećanja na žrtve Holokausta inicijativu o promjeni nekih članaka talijanskog Ustava “u skladu s terminologijom demokratske kulture”.

PIŠE: JELENA IVIČEVIĆ-DESNICA

Rektor La Sapienze uputio je u ime sveučilišta apel predsjednicima talijanskog Senata i Parlamenta te zatražili da u skorašnjoj reviziji nekih članaka Ustava bude izmijenjen i članak 3. u skladu “s terminologijom demokratske kulture”.

“Danas se slavi Dan sjećanja na žrtve Holokausta i na sve ono što mu je prethodilo: najprije rasne zakone a zatim i deportacije i masovno uništenje”, napisali su u svom apelu sveučilištarci s La Sapienze.

“Kada ponovno pregledamo predznake koji su prethodili Holokaustu, upada u oči pogrešni pojam ‘rase’ koji je našao pobornike i u akademskom krugu: radi se o terminu koji nema nikakve veze sa stvarnim ljudskim genetskim razlikama, dok njegova upotreba i zloupotreba zastupa i širi očitovanja ksenofobije i netolerancije. Stoga želimo uputiti apel, krenuvši upravo od sveučilišta, da u

skorašnjoj promjeni nekih članaka Ustava, bude popravljen i članak 3. prema terminologiji koja je svojstvena demokratskoj kulturi”, dodaje se u apelu.

Članak o kojem se radi, koji spada među najznačajnije u Ustavu navodi u svom prvom dijelu: “Svi građani imaju jednako društveno dostojanstvo i jednaki su pred zakonom, bez razlike spola, rase, jezika, vjere, političkih stajališta, osobnog i društvenog položaja”.

Najveće talijansko sveučilište traži da se sada izmijeni riječ “rasa”. “Jer upravo stoga što je lažni naučni pojam rase naišao na podršku i u akademskom krugu, osjećamo kulturnu i etičku odgovornost koju želimo ispuniti ovim apelom pokrenutim iz srca sveučilišta, “objašnjava rektor Sapienze Eugenio Gaudio.

Odluka da se zahtjev prosljedi visokim državnim tijelima naišla je na podršku glavnog rabina Židovske zajednice u Rimu, Riccarda

Di Segnia. Apel je potpisao i Samuel Modiano, preživjeli logoraš iz logora Auschwitz-Birkenau, kojemu je Sapienza dodijelila doktorat Honoris causa i koji je pozvan da o strahotama Holokausta govori učenicima talijanskih škola. “Smisao je ove izložbe pokazati da oslobađanje iz logora nije bilo, kao to se misli, sretan trenutak”, rekao je povjesničar Marcello Pezzetti direktor Fondacije Muzeja Shoah u Rimu.

Na izložbi u Rimu prikazane su fotografije koje pokazuju svu težinu i stravu koncentracijskog logora, a posjetioci izložbe pri pogledu na te slike nisu mogli suspregnuti izraze užasa i samilosti.

Znanstvenici su mjesecima pomno pregledavali logore i podrumne logora da bi upotpunili podatke i spasili dokumente, predmete, nepoznate ili vrlo rijetke slike.

SVJETLOM PROTIV ANTISEMITIZMA

PIŠE: I.N.

Predsjednik Europske komisije Jean-Claude Juncker, dopredsjednik Komisije Frans Timmermans kao i brojni povjerenici “vlade” Europske unije prihvatili su inicijativu Europskog židovskog udruženja (EJA) da uoči Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta ostave svjetlo da gori u njihovim uredima i domovima.

Ideja je da se na taj način “osvijetli pitanje antisemitizma”. Čelnicima Europske unije tu je ideju iznio glavni direktor EJA-e rabin Menachem Margolin, i to prije nedavnih terorističkih napada u Europi.

“Iskreno se nadam da ćemo zajedno osigurati da se monstruozi zločini počinjeni u prošlosti na europskome tlu više nikada ne

ponovi”, istaknuo je rabin Margolin. Druge židovske organizacije u drugim dijelovima svijeta također su potaknuli lokalne dužnosnike da prihvate ovu inicijativu koja se simbolično održala uoči 27. siječnja, dana kada se obilježava godišnjica oslobođenja Auschwitzta.

PROSOR

– NE TREBAJU NAM NOVI SPOMENICI ŽIDOVIMA

PIŠE: I.N.

Opća skupština Ujedinjenih naroda održala je sredinom siječnja prvu sjednicu koja je u povijesti ovog međunarodnog tijela bila posvećena antisemitizmu — a sam je sastanak bio zakazan prije nedavnih terorističkih napada u Francuskoj.

“Neka poruka iz hodnika i dvorana UN-a dođe do ulica Europe i svih drugih zemalja svijeta — zauzmimo se za obranu ljudskih prava i dostojanstva čovjeka tako da kažemo ‘ne’ antisemitizmu”, kazao je izraelski veleposlanik pri UN-u Ron Prosor.

“Borba protiv antisemitizma mora biti prioritet svakome narodu jer mržnja koja počinje prema Židovima nikada ne završi

na Židovima. Povijest nam je uvijek iznova pokazala da je u državama u kojima Židovi nisu sigurni čitavo društvo u opasnosti”, istaknuo je.

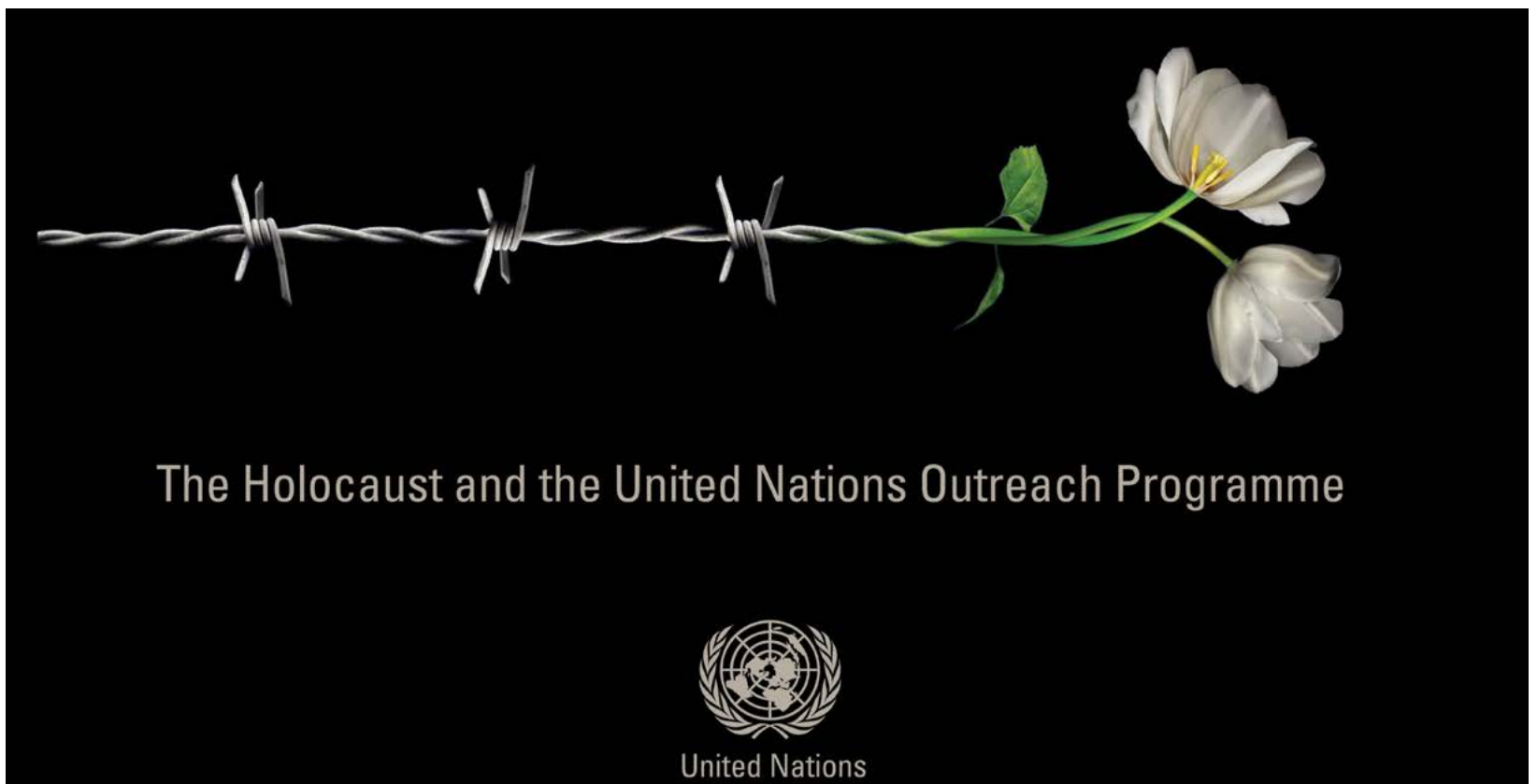
“Europa je na testu. Ne trebaju nam novi spomenici koji odaju počast Židovima ubijenima u Europi. Dani kada su Židovi bili žrtve u svijetu su prošlost. Nikada više nećemo biti bespomoćni i nikada više nećemo štititi. Danas imamo Državu Izrael koja nas čuva”, rekao je u vrlo emotivnom i oštrom govoru izraelski veleposlanik.

Jedan od glavnih govornika bio je i francuskih intelektualac, filozof i književnik Bernard-Henri Levy koji je u svom govoru

istaknuo “novo napredovanje radikalne nečovječnosti koju predstavlja antisemitizam”.

On je upozorio i na niz mitova koji brkaju pokušaje da se riješe ključni problemi današnjice, uključujući i ideju da će se antisemitizam smanjiti ili nestati ako Palestinci ostvare pravo na nezavisnu državu.

Na sastanku koji je trajao čitav dan sudjelovali su brojni govornici, među kojima i ministri Kanade, Njemačke i Francuske, te veleposlanica SAD-a pri UN-u Samantha Power. Sastanak je organiziran na zahtjev 37 zemalja koje su još u listopadu zatražile održavanje sastanka na ovu temu kao odgovor na “zabrinjavajući porast antisemitizma diljem svijeta”.

LAUDER: AUSCHWITZ JE VJEČNI PODSJETNIKA NA ANTISEMITIZAM

PIŠE: I.N.

Ovogodišnje obilježavanje 70. godišnjice oslobođenja Auschwitza podsjetit će svijet na to što se dogodi “kada se dopusti rast antisemitizma”, smatra Ronald S. Lauder, predsjednik Svjetskog židovskog kongresa.

Lauder ističe da ove razine antisemitizma nisu viđene od Drugog svjetskog rata, a “potiču ih islamistički ekstremisti koji koriste mržnju prema Židovima da bi napadali Izrael ali i ultra-desničarske snage u Europi”.

Na ovogodišnjem obilježavanju oslobođenja zloglasnog logora smrti 27. siječnja bio je vjerojatno posljednji puta i veći broj preživjelih žrtava, jer najmlađi među njima imaju sedamdesetak godina.

“Mislim da je to dobar podsjetnik ljudima na to što se događa kada šutimo, a svijet je šutio kada je Hitler krenuo u svoj pohod, svijet je šutio kada su Židovi bili deportirani iz svojih kuća, svijet je šutio kada se dogodila

Kristalna noć i iako je veliki broj ljudi znao što se događa u koncentracijskim logorima to nije bilo objavljeno”, kazao je Lauder.

Lauder je pomogao i pomaže u očuvanju Auschwitza, a kazao je da je Svjetski židovski kongres ove godine organizirao dolazak oko 100 preživjelih žrtava i njihovih obitelji u Poljsku na obilježavanje oslobođenja logora.

LOGORAŠ IZ AUSCHWITZA BROJ A7733 TRAŽI BRATA BLIZANCA

Menachem Bodner izgubio je čitavu svoju užu obitelj dok je bio maleni dječak. I sedamdeset godina nakon kraja Drugog svjetskog rata on i dalje traži svog brata blizanca, a nedavno je zahvaljujući upornosti i stručnosti stručnjakinje u genealogiji pronašao svoje sestrične u Kaliforniji.

PIŠE: I.N.

Menachem Bodner nije imao ni pune četiri godine kada je doveden u Auschwitz. On je preživio usprkos svega a nedavno je zahvaljujući brojnim testovima i dugotrajnim istraživanjima otkrio da ima rođake u SAD-u za koje nije znao, te je s njima i razgovarao putem video-linka.

Osim toga, po prvi puta otkako je odrastao, dobio je fotografiju svojih roditelja, čija je slika je bila izbrisana iz njegova sjećanja prepunog užasa koje je preživio u Auschwitzu gdje je zajedno sa svojim bratom blizancem bio podvrgnut Mengelovim eksperimentima, kojih se na sreću ne sjeća.

Menachem Bodner svoje roditelje nije vidio otkako ih je Gestapo poslao u logor. Nije se sjećao ni svog pravog imena, ni mjesta rođenja. Sve je bilo izbrisano iz sjećanja. Ali njegova potraga za bratom blizancem nije prestala. Na stranici Facebooka: “A7734: potraga za bratom blizancem Jenom (Jolli), preživjela

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

žrtva Auschwitza i Mengelea” koja je pokrenuta u travnju 2013. godine možemo pronaći osobnu i tužnu priču Menachema Bodnera, koji danas živi u središnjem dijelu Izraela. Menachem je sam preživio Auschwitz iako nije imao niti četiri godine kada je sa svojim bratom doveden u logor. Na samom kraju rata u Auschwitzu su ga usvojile dvije preživjele žrtve Holokausta i dale mu prezime. Gotovo 70 godina nije znao što se dogodilo s ostalim članovima njegove obitelji.

Stručnjakinja u genealogiji Ayana KimRon pronašla je Bodnerovu poruku na internetu i odlučila prihvatiti izazov. Ona je vrlo pažljivo i polako uspjela ući u Bodnerovo srce, i zahvaljujući istetoviranome broju na njegovoj ruci i dugim satima proučavanja različitih nacističkih arhiva, otkrila je njegovo pravo ime i mjesto rođenja.

Pravo ime Menachema Bodnera bilo je Elias Gottesman, dok se njegov brat blizanac zvao Jeno, a rođeni su bili u mjestu u Karpatima u Mađarskoj, koje se danas nalazi u Ukrajini.

Zahvaljujući tim podacima Ayana je uspjela pronaći Bodnerove rođake koji su joj pomogli otkriti što se dogodilo s njegovom majkom Rozom, koja je preživjela marš smrti iz radnog logora Flossenburga i uspjela se nakon rata vratiti u svoj rodni grad, gdje su je 1946. godine ubili antisemiti.

Ali priča je skrivala još mnogo toga što nije bilo lako otkriti. Polako, i uz veliki trud, Ayana je uspjela pokrpati neke krajeve priče.

Nakon što je objavila sve što je do tada otkrila, Ayana je primala brojne informacije sa svih krajeva svijeta, ali ništa nije bilo od nekog većeg značenja. I tada se odlučila usredotočiti na majku, Rozu.

“Dobila sam obavijest da je majčina sestra ili teta, nije bilo potpuno jasno, vjerojatno imigrirala u SAD početkom 20. stoljeća, u svakom slučaju prije rata. Jedino što sam imala je bilo njezino ime — Mary, ali nisam znala ni prezime ni točnu rodbinsku vezu”, priča Ayan. Ona je zatim počela koristiti svoju vlastitu metodu pretraživanja svih američkih imigracijskih arhiva, ali ta potraga nije donijela rezultate.

PRVA FOTOGRAFIJA RODITELJA

A onda je jedna od najvećih banaka DNK ponudila pomoć. Menachem je dao uzorak i zahvaljujući tome pronašao brojne daljnje rođake, ali nakon dugog istraživanja pronašli su i njegovu tetu Mary, koja je u međuvremenu preminula. Ona je imala tri kćerke koje i danas žive u SAD-u.

Menachem Bodner se na nagovor svojih unuka, u potrazi za svojim bratom, okrenuo i novim medijima, prije svega Facebooku. Na toj popularnoj društvenoj mreži nalazi se stranica posvećena potrazi za njegovim bratom blizancem.

Ayana je pisala Marynim kćerkama o Menachemu. Jedna je ubrzo odgovorila. “Naša čitava obitelj je nestala u Holokaustu”, odgovorila je jedna. “Ne baš čitava. Imate rođaka u Izraelu”, odgovorila je Ayana.

Menachem je bio vrlo uzbuđen kada je to saznao. Njegova rođakinja napisala je da je puno toga čula o svojoj teti Rozi, Menachemovoj majci, koja je bila najdraža sestra njezine majke. Njezina kćerka, Maryna unuka, čak je i dobila ime po svojoj pratetki.

Priča se odmotavala. Mary je 1920. imigrirala u SAD i sestre su početkom Drugog svjet-

skog rata izgubile kontakt. Mary je svojim kćerkama kazala da je znala da se nešto strašno dogodilo kada su pisma prestala stizati.

Menachem se nije sjećao kako su izgledali njegovi roditelji. Sve što je imao bilo je mutno sjećanje trogodišnjaka koji je bio sam na svijetu. Sve što je ostalo bila je mješavina slika i boja njega i njegove obitelji dok ih Gestapo odvođi od kuće.

Ali njegova nepoznata sestrična iz SAD-a imala je fotografiju njegovih roditelja Roze i Ignatza Gottesmana, i brzo ju je poslala elektronskom poštom.

Roditelji, koji su čitav njegov život bili samo pojam bez lica, odjednom su ga gledali s fotografije. U dugoj potrazi za rođacima, najzabudljiviji trenutak bio je kada je Menachem primio prvu fotografiju svojih roditelja. Osim svijetle kose svoje majke, ničega se drugog nije sjećao. Auuschwitz je sve ostalo izbrisao. Nedavno je Menachem po prvi puta video-vezom razgovarao sa svojim rođacima u SAD-a. Razgovor je trajao dva i pol sata te upoznao tri svoje sestrične, njihovu djecu i unuke. Sestrične su Menachemu ispričale sve što su znale o njegovoj majci. I o njezinoj tužnoj sudbini, u kojoj je preživjela rat da bi kasnije bila ubijena.

“One su bile vrlo pažljive i nisu mu željele nanijeti bol. Nisu ga ništa pitale o Holokaustu. Željele su znati kako mu je u Izraelu i kako živi”, ispričala je Ayana. Na kraju razgovora dogovorili su se da se nađu u SAD i upoznaju. Menachem Bodner je na kraju razgovora blistao. Ipak ostalo je još jedno pitanje: Što se dogodilo s njegovim bratom blizancem? Menachem se nada da će uskoro i to saznati i pronaći davno izgubljenog brata.

“Nikada neću izgubiti nadu, osjećam da je moj brat živ”; rekao je Menachem. Fotografija njegovog brata sa stranice Facebooka podijeljena je više od 50.000 puta.

Menachem je postao globalno poznat zahvaljujući neumornoj potrazi za bratom, a njegovu priču prenijeli su i veliki svjetski mediji, poput CNN-a, Daily Maila i drugih.

IZLOŽBA “ZABRANJENA UMJETNOST”

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

PIŠE: I.N.

U sklopu obilježavanja 70. godišnjice oslobođenja Auschwitza u sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku otvorena je izložba “Zabranjena umjetnost”, a tom prigodom održana je i posebna rasprava posvećena pitanju genocida.

Raspravu je organizirala Stalna misija Republike Poljske u UN-u, a u trosatnom sastanku sudjelovalo je više od 150 ljudi.

U raspravi je sudjelovao i direktor Memorijalnog muzeja i logora Auschwitz Dr. Piotr M. A. Cywiński, koji je naglasio da su nakon Drugog svjetskog rata narodi svijeta imali velika očekivanja od Ujedinjenih naroda.

“Ljudi su vjerovali da će ‘svjetski policajac’ spriječiti nove genocide. Povijest je pokazala da se to nije dogodilo”, kazao je okupljenima. Izložba “Zabranjena umjetnost” pokazuje priče koje stoje iza 20 umjetničkih djela koje su napravili zatočnici nacističkih koncentracijskih logora riskirajući na taj način svoje živote.

UMJETNOST KAO VAŽAN POVIJESNI DOKUMENT

Franciszek Jazwiecki, poljski umjetnik i politički zatvorenik u Auschwitzu je crtao portrete drugih zatočenika logora. Portreti pokazuju logoraše različitih nacionalnosti i dobi, a prema mišljenju stručnjaka najinteresantniji dio na svim tim portretima su oči.

Jedno od najvažnijih djela u muzejskoj kolekciji je blok za crtanje s 22 slike a koje je najvjerojatnije 1943. napravio nepoznati logoraš. Crteži su pronađeni 1947., u blizini krematorija u Birkenau. Crteži su bili stavljeni u bocu i skriveni među cigle zgrade.

“Oči pokazuju čudnu bespomoćnost”, smatra povjesničarka umjetnosti u Muzeju Auschwitz-Birkenau Agnieszka Sieradzka. Ona smatra da je Jazwiecki slikao portrete jer je znao da će oni jednoga dana postati važni povijesni dokumenti. Gotovo svaki portret sadrži i broj logoraša, što je povjesničarima olakšalo pronađeno za identitetima portretiranih logoraša.

Više od 100 portreta Franciszeka Jazwieckog nalazi se u muzeju u Auschwitzu, a u galeriji muzeja smješteno je više od 2.000 umjetničkih djela napravljenih u različitim nacističkim logorima ili nakon rata.

Jazwiecki je svoje portrete skrivao u svojem krevetu ili u odjeći koju je nosio. I crteži su tako preživjeli sve do oslobođenja, koje je i sam umjetnik dočekao. Jazwiecki je preminuo 1946. godine, a nakon njegove smrti njegova je obitelj portrete donirala muzeju logora.

“Veliki je broj ljudi iznenađen kada otkriju da je umjetnost postojala čak i na ovakvim mjestima, ali iza bodljikavih žica logora umjetnost je bila potreba, jer je umjetnost spašavala dio ljudskog dostojanstva logoraša”, objašnjava Sieradzka.

“Umjetnost je bila nada za bolju budućnost, umjetnost je bio bijeg od brutalne realnost logora u drugi, bolji svijet”, ističe.

LAGERMUSEUM

Nacistički SS oficiri navodno su naručili neka od tih umjetničkih djela, a umjetničke talente logoraša koristili su i u privatne svrhe. Neki su ta djela slali svojim obiteljima ili ih izlagali u galeriji logora tzv. “Lagermuseum”.

Taj “muzej” sadržavao je i predmete koje su logoraši donijeli sa sobom u logor, uključujući antikvitete, židovske molitvenike i drugo.

Ali Agnieszka Sieradzka smatra da su najvrednija i najvažnija djela ona koju su logoraši-umjetnici stvarali u tajnosti i uz veliku opasnost po vlastiti život.

“Logoraši nisu mogli koristiti materijale koje su dobivali od SS-ovaca za privatna djela. To je bilo zabranjeno ali logoraši-umjetnici su se ipak snalazili. Ti crteži i druga djela igraju vrlo važnu edukativnu ulogu u pokazivanju onoga što se dogodilo u Auschwitzu”, dodaje.

IZLOŽBA “ZAGREBAČKA SINAGOGA 1867. – 1942. – 2015.”

PIŠE: I.N.

U nedjelju 18. siječnja u Museo Ebraico di Venezia svečano je otvorena je izložba “Zagrebačka sinagoga 1867. – 1942. – 2015.”, upriličena prigodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta i sedamdesete obljetnice oslobođenja Auschwitza. Izložba prikazuje nastanak i sudbinu zagrebačke sinagoge od posvećenja do razaranja 1941./42. te povijest praznog zemljišta od 1945. do 1999. kad je vraćeno ŽOZ-u, te slike iz života općine s težištem na sjećanju na hram i žrtve. Uz bogatu slikovnu dokumentaciju izložba sadrži izbor publikacija ŽOZ-a povezanih sa sinagogom na engleskom jeziku te dva dokumentarna filma Mire Wolf, “Zagrebačka sinagoga — reliquiae reliquiarum” iz 1996. i “Blago svete kehile zagrebačke” iz 2001., sinhronizirana na talijanskom. Koncept izložbe i koordinaciju potpisuje Živa Kraus (Ikona Gallery Venezia), a oblikovanje i postav Mario Beusan.

Izložba je prvi nastup Židovske općine Zagreb u muzeju venecijanske općine. Na otvaranju su govorili predsjednici dviju općina, Paolo Gnignati i dr. Ognjen Kraus, koji je najavio gradnju Židovskog centra s Memorijalnom sinagogom na mjestu razorenog hrama, te venecijanski glavni rabin Scialom Bahbout i Luciano Moše Prelević, glavni rabin Hrvatske.

IZ TEKSTA DR. OGNJENA KRAUSA U DEPLIJANU

Izraelitska vjerska općina Zagreb osnovana je 1806. godine, a sinagogu je sagradila 1867., kad je bila na početku svog društvenog i kulturnog uspona. Sinagoga je bila jedno od prvih javnih reprezentativnih zdanja novog središta Zagreba. Svi kroničari obilježavaju je kao znamenitost grada.

Odluku o rušenju sinagoge ustaška fašistička vlast donijela je s obrazloženjem da se “ne uklapa u urbanistički plan grada”. Rušenje je od jeseni 1941. do kasnog proljeća 1942.

primitivnim oruđem i gotovo golim rukama. Razaranje sinagoge simbol je tragedije Židova Zagreba i Hrvatske, za koje Holokaust započinje uspostavom Nezavisne države Hrvatske 10. travnja 1941. godine. U to doba u Zagrebu je bilo oko 11.000 Židova, a tek je petina preživjela najveću općežidovsku tragediju.

Povratnici iz logora smrti, antifašističke i oslobodilačke borbe, iz egzila svih vrsta, susreli su se u Zagrebu poslije svibnja 1945. doslovno na ruševinama svega. Strpljivo i uporno oni su postepeno obnavljali život male zajednice koja se još smanjila alijama u Izrael, neposredno poslije njegovog osnutka.

Devedesetih godina proteklog stoljeća doživjeli smo velike promjene, povezane s političkim i društvenim zbivanjima u svojoj domovini. Židovska općina Zagreb postala je okupljalištem samostalne židovske zajednice Republike Hrvatske. Danas ona čvrsto stoji u sadašnjosti i sa samopouzdanjem gleda u budućnost, a u duhu židovske tradicije nje guje sjećanje na svoju povijest, u prvom redu na žrtve Holokausta. Iako naša sinagoga već sedamdesetak godina nedostaje u slici grada, ona postoji u našem srcu i umu. Na njezinu mjestu planiramo sagraditi zgradu u kojoj će biti spojene prošlost, sadašnjost i budućnost.

O MUZEJU I TRGU

Museo Ebraico osnovan je 1954. godine, nalazi se na Campo Del Ghetto Nuovo, između dvije najstarije venecijanske sinagoge. Sadrži zbirku judaice: sakralne predmete od plemenitih metala i tekstila, te zbirku rukopisa, inkunabula i ranih tiskanih knjiga. U sklopu muzeja je biblioteka utemeljena 1974. i otvorena 1981. godine.

Campo del Ghetto Nuovo danas je kulturni i društveni centar židovske Venecije. Nalazi se na otoku, u sestijeru Cannaregio, koji je od 16. stoljeća do ukidanja geta 1796. za Na-

poleona, bio zatvoreno stambeno područje povezano s drugim otocima tog sestijera mostovima.

Novi geto osnovan je 1516. godine, a uskoro će ovdje biti podignuto pet sinagoga — scuola (Grande Tedesca, Canton, Levantina, Spagnola i Italiana) — jedinstveno sakralno središte i spomenička cjelina. Većinu Židova, stanovnika geta, njemački okupatori odveli su 1943. u logore smrti i umorili. Obnovljena općina ima danas nešto više od 500 članova. Život općine koncentriran je na Campo Dell Ghetto Nuovo, gdje ima specijaliziranih dućana, među njima košer mesnica, pekarnica za maces te starački dom, knjižare i galerija (Ikona Gallery), a u kulturnoj su funkciji Levantinska i Španjolska sinagoga. Geto sa svojim spomenicima i kulturnim zbivanjima jedan je od najviše posjećivanih punktova Venecije.

FOTOGRAFIJE: PREUZETA S INTERNETA

ŠTO JE I KAKO ŽIDOVSKA OPĆINA ZAGREB RADILA U 2014. GODINI?

PIŠE: DEAN FRIEDRICH

Prvo tromjesečje uobičajeno je razdoblje u kojem se sažimaju i analiziraju rezultati rada u protekloj godini, a kriteriji uspješnosti često su vrlo različiti. Najboljim pokazateljima mogu se smatrati financijski rezultati, ostvarenja programskih ciljeva, statistički podaci, kombinacije različitih pokazatelja, poredbe s prošlim godinama, konkurencijom ili štogod drugo. Ukoliko su prioriteti definirani, a programski, financijski i drugi ciljevi poslovanja zadani unaprijed, konačni bi sud o uspjehu ili neuspjehu trebao biti lišen subjektivnosti. Stvari su zasigurno jednostavnije ukoliko je osnovni cilj dobit. U slučaju vjerske zajednice, odnosno nas samih, to nije slučaj te je situacija puno složenija. Čitatelj će zacijelo, bez obzira koliko poznaje rad ŽOZ i zaključke o proračunu i godišnjem programu koje je usvojilo Vijeće ŽOZ početkom 2014. godine, pronaći natruha preferencija autora.

Općeniti ciljevi ŽOZ definirani su Statutom i obuhvaćaju najrazličitije aktivnosti; vjerske, obrazovne, kulturne, informativne, političke i druge. Taj se koncept nije mijenjao već 200 godina. Godišnji plan i program te proračun donosi Vijeće na prijedlog Izvršnog odbora. Vijećnici u pripremi i razradi plana nastoje "pomiriti" financijske mogućnosti s vrlo različitim i često oprečnim interesima članstva, potrebama institucija ŽOZ i zadovoljenjem potreba pojedinih klubova, sekcija i programa uz osiguranje pokrića operativnog troška.

U šarenilu želja i potreba, pojavljuje se i osnovni problem, a to je način na koji će se namaknuti sredstva za realizaciju svih ciljeva. Definira li zapravo proračun programske ciljeve ili programski ciljevi definiraju proračun?

ODGOVOR JE U RASPODJELI PRORAČUNSKIH PRIHODA ZA 2014. GODINU PREMA IZVORIMA:

- GOSPODARSKA DJELATNOST: 51,72%
- PROGRAMSKA SREDSTVA DOBIVENA NA NATJEČAJIMA U INOZEMSTVU: 37,58%
- PROGRAMSKA SREDSTVA DOBIVENA NA NATJEČAJIMA U HRVATSKOJ: 5,92%
- DRUGE VRSTE PRIHODA: 3,79%
- ČLANARINA: 0,55%
- SREDSTVA DRŽAVNOG PRORAČUNA
- ZA VJERSKE ZAJEDNICE: 0,44%

Sredstva ostvarena na natječajima u zemlji i inozemstvu namjenska su, a uvjeti za dobivanje i korištenje vrlo su striktni i propisani od strane institucija koje ih dodjeljuju. Izražen je trend pada raspoloživih sredstava u Hrvatskoj. Natječajni u inozemstvu često propisuju složene uvjete i uglavnom vrijedi pravilo raspodjele troška između donatora i institucije koja prijavljuje program.

STRUKTURA RASHODA ŽOZ U 2014. PREMA PROGRAMSKIM DJELATNOSTIMA:

- SOCIJALNA SKRB: 34,5%
- VJERSKI PROGRAMI: 4,1%
- KULTURA: 3,1%
- INFORMIRANJE I IZDAVAŠTVO: 2,2%
- PRIPREME ZA GRADNJU U PRAŠKOJ: 1,7%
- OBRAZOVNI PROGRAMI: 1,6%
- ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE: 1,3%
- KLUBOVI, SEKCIJE I UDRUGE: 1,2%
- UKUPNO: 49,7%
- OSTALI RASHODI:
- OPERATIVNI TROŠAK ŽOZ: 23,4%
- (REŽIJSKI TROŠKOVI, ODRŽAVANJE, VANJSKE USLUGE, SERVISI, ZAPOSLENI I DRUGI TROŠKOVI)
- OPERATIVNI TROŠAK DRUGIH NEKRETNINA: 6,6%
- INVESTICIJSKA ULAGANJA: 20,3%

*PROGRAMI KOJE SMO REALIZIRALI U 2014. GODINI:

1. Program pomoći i socijalne skrbi
2. Proslave Šabata i blagdana
3. Predavanja glavnog rabina
4. Sudjelovanje na PredSukotu u Osijeku
5. Sudjelovanje na PredPesahu u Osijeku
6. Sudjelovanje na komemoraciji u Đakovu
7. Sudjelovanje na komemoraciji u Jasenovcu
8. Sudjelovanje na komemoraciji u Makedoniji
9. Četiri kazališne predstave
10. Četiri likovne izložbe
11. Sedam koncerata
12. Sudjelovanje na Maharu u Crnoj Gori
13. Pet brojeva Ha-kola
14. Deset brojeva Hadašona
15. Dva trodnevna seminara Šoa akademije za djelatnike u školstvu
16. Šest seminara Šoa akademije za studente
17. Četrdeset predavanja za učenika osnovnih škola iz Hrvatske, Slovenije i Austrije
18. Tri ljetna kampa (za omladinu, studente i obitelji s djecom)
19. Program Nedjeljne škole
20. Program inventarizacije i izrade kataloga arhivske građe
21. Program inventarizacije umjetnina i predmeta Iudaicæ
22. Program Ženske sekcije
23. Program Kluba seniora
24. Zimovanje u Opatiji
25. Program Sportskog kluba Makabi Zagreb
26. Program Plesne grupe Or HaŠemeš
27. Program Mješovitog pjevačkog zbora ŽOZ – Lira
28. Obilježavanje Jom Hašoa
29. Restauracija i konzervacija dva sveska Hebraicæ
30. Restauracija i konzervacija jednog predmeta iz zbirke tekstilnih predmeta ŽOZ
31. Sudjelovanje na komemoraciji u Jadovnom
32. Sudjelovanje na komemoraciji u Metajni
33. Sudjelovanje na komemoraciji u Čakovcu
34. Program omladinskog kluba

* popis ne uključuje programe koje organizira Kulturno društvo M.Š. Freiburger i neke od programa koje realiziramo u suradnji s Predstavnikom židovske nacionalne manjine Grada Zagreba

Naši su predstavnici sudjelovali na svim značajnijim susretima i službenim sastancima židovskih organizacija (Europskog židovskog kongresa, Svjetskog židovskog kongresa, Europskog vijeća židovskih općina). Novčano smo pomogli poplavljenima u BiH i Hrvatskoj. Sudjelovali smo u aktivnostima različitih udruga za zaštitu ljudskih prava, održali brojne susrete s predstavnicima državnih tijela, diplomacije i židovskih organizacija iz svijeta. Učinili smo i najveći korak u povratu imovine Židovske općine Zagreb od 2002. godine dobivši zamjensku zgradu za oduzetu imovinu Hevre Kadiše. Doprinosili smo i plan gradnje u Praškoj te ga predstavili predsjedniku vlade RH i predstavnicima Grada Zagreba. Neke od pobrojanih aktivnosti nastavit će se i u 2015. godini te planiramo završiti poslove vezane uz knjižnicu i arhiv ŽOZ, inventarizaciju zbirke Hebraicae u suradnji s Nacionalnom knjižnicom Izraela, te digitalizirati cjelokupni arhiv ŽOZ u suradnji s United States Holocaust Memorial Museum iz Washingtona i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu. Vjerojatno će se, sukladno raspoloživim sredstvima, nastaviti i programi restauracije i konzervacije knjiga i tekstila iz naših zbirki, izložbena aktivnost te drugi projekti koje organiziramo već više godina uzastopce.

KOJI SU KRITERIJI USPJEŠNOSTI?

Vratimo li se na kriterije uspješnosti s početka ovog teksta, imamo li razlog za zadovoljstvo? Financijski i programski rezultati sukladni su planiranima. Statistički gledano, aktivnosti su relativno brojne i raznovrsne, namijenjene različitim dobnim skupinama i interesima. Javne je programe publika ocijenila više no solidnim ocjenama, a najbolji dokaz kvalitete je kontinuirani interes publike i broj posjetitelja.

Tjedan Izraela vidjelo je više od 2.000 ljudi, u obrazovnim programima na temu Holokausta, ljudskih prava i vjerskog obrazovanja sudjelovalo je također više od 2000 učenika i djelatnika u školstvu. Izvučemo li iz statistike samo 7 koncerata, 4 kazališne i 4 likovne priredbe, prosječno organiziramo više od jednog programa mjesečno, od toga dvanaestak u javnim prostorima od kojih svaki može

odjednom pogledati prosječno 200 posjetitelja. Mnogo toga i nije spomenuto (promocije knjiga, obilasci turista, sudjelovanja u različitim forumima, logistička potpora projektima drugih i dr.). No, vrijedi li za nas uopće bilo koji od spomenutih kriterija? Vrijedi li, uz isti trošak, međunarodni ljetni kamp u kojem sudjeluje dvadesetoro djece članova jednako kao javni kulturni program koji pogleda 3000 ljudi?

Pomoć za žrtve Holokausta financira se sredstvima Claims Conference (Conference on Jewish Material Claims Against Germany Inc.).

Iako je lijepo vidjeti zajedništvo i brojnost članova na proslavama nekih blagdana, na žalost, članovi ŽOZ čine tek manji dio ove statistike, ne samo u svojstvu gledatelja ili slušatelja već posebice u participaciji u radu općenito. Ne mogu ne vratiti se na podatak o приходima od članarine. Prema broju članova, i usprkos simboličnom iznosu članarine, ŽOZ ima s te stavke potencijal uprihoditi 3-4 % godišnjeg proračuna odnosno šest do osam puta veći iznos. Je li ovako skromna realizacija pokazatelj stava članova prema ŽOZ, njihova ocjena djelovanja ŽOZ općenito, ili štogod drugo? One koji opravdanje za neizvršavanje obveza nalaze u lošoj ekonomskoj situaciji podsjećam da mjesečna članarina predstavlja vrijednost 1-2 kave. Ukoliko imaju stvarnih teškoća, pozivam ih da se uključe u neki od programa socijalne skrbi koji zauzimaju trećinu godišnjeg proračuna. Ukoliko je pak opravdanje činjenica da nisu primili uplatnicu, podsjećam da je Ured ŽOZ u više navrata slao uplatnice na kućne adrese bez većeg učinka, a nije na odmet napomenuti da su obrada i poštarina predstavljali nepotreban trošak. Nekada je ŽOZ uz gospodarsku djelatnost (prisjetite se zgrade glavnog rabinata i Chryslerova dućana u prizemlju) imala i drugi, mnogo značajniji pokretački mehanizam i izvor prihoda, svoje članove, dobro-

tvore i mecene. Zahvaljujući njima izgrađeni su kapitalni objekti te realizirani najveći projekti u povijesti ŽOZ. Veza članstva sa ŽOZ bila je snažna, i bilo je upravo nezamislivo ne podmiriti članske obveze i to sukladno ostvarenim osobnim приходima. Taj koncept solidarnosti omogućio je zadovoljenje potreba svih članova, razvio snažan osjećaj zajedništva i promovirao ŽOZ u jednu od najnaprednijih institucija tog vremena. Zahvaljujući unutarnjoj snazi i jedinstvu mogla se uključiti u društvena zbivanja te značajno doprinijeti razvoju grada i društva u cjelini.

Danas veći dio članstva faktički ne učestvuje u radu ŽOZ. Djeca članova čine tek manji dio populacije Dječjeg vrtića, a slična je situacija i s korisnicima Doma zaklade Lavoslava Schwarza. Imajući na umu dobnu strukturu članstva i postotak mješovitih brakova mlađih generacija čija djeca već formalno gube prava na članstvo u ŽOZ, neminovno se postavlja pitanje koncepcije programa odnosno zašto su naši programi zanimljiviji javnosti no članstvu. U konačnici postavlja se i pitanje budućnosti ove općine. Pozitivni pomak u tom smislu učinila je tek Nedjeljna škola znatnim povećanjem učestvovanja najmlađih.

Iako su sa sličnim problemom suočene i brojne europske općine, a neke od njih k tome djeluju i u nesigurnom okruženju, izložene pritiscima i terorističkim napadima, ta nas činjenica ne amnestira od pokušaja njegovog rješavanja.

Židovsku općinu ne čine zgrade niti predstave kojima evociramo uspomene na neka davna vremena...

***Dobrovoljni prilozi za
Dom zaklade Lavoslava
Schwarza — Mark M.
Krešić i obitelj u spomen
na Branka Polića 629,95 kn
— Dina Blašković i Darja
Breyer u spomen na
roditelje 500,00 kn
— Jakob Perera u spomen
na roditelje Davida i Saru i
brata Slobodana
23.010,00 kn***

O DOMU ZAKLADE LAVOSLAVA SCHWARZA I NJEGOVU RADU

PIŠE: LAILA ŠPRAJC

U protekle su se dvije godine vodile brojne rasprave o Domu, službene, a mnogo češće i neslužbene, koje su nerijetko izazivale nezadovoljstvo, strah i pogrešnu sliku o situaciji te namjerama vlasnika. Ne tako davno, izrečene su i ispisane i špekulacije o pravnom obliku u kojem je registriran Dom, te navodnoj uzurpaciji vlasništva i prava od strane Židovske općine Zagreb.

Osnivač i vlasnik Doma zaklade Lavoslav Schwarz je Židovska općina Zagreb. To je i povijesno nedvojbeno i proizlazi iz sačuvane arhivske građe. Dom je osnovala Židovska općina Zagreb, zahvaljujući ideji i sredstvima dobrotvora i mecena Lavoslava Schwarza, a istim je i upravljala, donoseći odluke putem svojih tijela.

Prva zgrada Doma koja egzistira i danas u Maksimirskoj cesti, nacionalizirana je po završetku Drugog svjetskog rata, a u zamjenu je darovana parcela u Bukovačkoj cesti na kojoj je prema ideji arhitekta Ašera Kabilja 1954. godine započela, a 1957. završena izgradnja zgrade kakvu danas poznajemo. Kako je židovski Dom bio jedina takva institucija na prostoru bivše Jugoslavije, a ŽOZ je (tada Jevrejska općina u Zagrebu) bila članica tadašnjeg Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, o Domu su se odluke donosile i na razini Saveza. Po raspadu Jugoslavije i Saveza, odlučeno je da se cjelokupna imovina židovskih općina podijeli po teritorijalnom principu. Dvadesetak godina nakon održavanja sastanka na kojem su bivše članice Saveza donijele odluku o sukcesiji, plasiraju se priče kako je ŽOZ uzurpirala vlasništvo na račun Koordinacije židovskih općina u RH. Činjenica je, međutim, da niti Koordinacija, a niti većina židovskih općina koje su se udružile u Koordinaciju u vrijeme održavanja tog sastanka nisu imale pravnu osobnost, niti je Dom tada formalno pravno uopće bio u vla-

Prva zgrada Doma koja egzistira i danas u Maksimirskoj cesti, nacionalizirana je po završetku Drugog svjetskog rata, a u zamjenu je darovana parcela u Bukovačkoj cesti na kojoj je prema ideji arhitekta Ašera Kabilja 1954. godine započela, a 1957. završena izgradnja zgrade kakvu danas poznajemo.

ništvu Saveza. Tako i nije mogao od strane Saveza biti nikome darovan.

Od početka devedesetih godina, ŽOZ je financirala rad Doma sredstvima inozemnih donacija, te imenovala Kuratorij kao najviše tijelo Doma koje Domom samostalno upravlja uz sugestije donatora. Od 1998., godine odnosno s početkom realizacije povrata imovine, donacije se postupno ukidaju te ŽOZ ulaže sredstva iz vlastitih gospodarskih aktivnosti. U tom periodu, rad Doma usklađuje se sa Zakonom o socijalnoj skrbi, međutim ne i sa zahtjevima tržišta, posebice u okolnostima kad donator više nije u poziciji sudjelovanja u donošenju odluka. U razdoblju od 2002. do 2010. godine, ŽOZ prosječno ulaže između 500.000 i 700.000 kuna godišnje kako bi sačuvala opstojnost Doma. Sve to dovodi do brojnih rasprava u ŽOZ-u o politici Doma, prioritetima i upravljanju Domom koje kulminiraju 2010. godine prouzročivši brojne nedoumice oko sudbine Doma.

Dom zaklade Lavoslava Schwarza registriran je kao javna ustanova socijalne skrbi koja

pruža uslugu smještaja te druge socijalne usluge u skladu s nadležnostima doma socijalne skrbi propisane zakonom s ciljem da se korisniku usluga osigura pravo na poštivanje njegovih ljudskih prava, fizičkog i psihičkog integriteta, sigurnosti i uvažavanje etičkih, kulturnih i vjerskih uvjerenja.

BROJNE AKTIVNOSTI

Kapacitet Doma je 85 mjesta, a smještaj pružamo kroz stambeni i stacionarni dio. Rad Doma odvija se kroz poslove socijalne skrbi, poslove medicinske skrbi i njege, poslove prehrane, računovodstveno financijske poslove i pomoćno tehničke poslove.

Dom trenutno posluje u dotrajalom, neadekvatnom, energetski neučinkovitom prostoru, što za posljedicu ima izrazito visoke troškove energenata i održavanja. S druge strane, smješten je na jednoj od najatraktivnijih lokacija u gradu, okružen prekrasnim parkom. Vijeće ŽOZ svojedobno je donijelo zaključak da Dom ne može opstati u ovom obliku, naznačivši kako je potrebna reorganizacija i osiguranje kvalitetnijeg prostora, ali ne preciziravši na koji način. Jedan od konkretnijih prijedloga je otvaranje novog Doma u budućem Židovskom centru u Praškoj ulici. Do realizacije te ili drugih ideja, osnovna je zadaća povećati kvalitetu usluge i Dom učiniti u cijelosti financijski neovisnim, a što je moguće isključivo racionalizacijom troškova i naplatom ekonomske cijene.

Kada sam stupila na dužnost ravnateljice, zatražila sam neovisnu reviziju poslovanja koja je obavljena u 2014. godini. Sukladno nalazu, pokušali smo implementirati znatne i brojne promjene usklađenja akata sa zakonom, organizaciju i sustav rada, kadrovske promjene, sustav nabave, sustav naplate potraživanja, sustav sigurnosti i drugo. Uveli smo značajne promjene u rad Doma, između ostalog imenovali novu glavnu kuharicu, zaposlili novog kuhara i ekonomu te imenovali novu voditeljicu računovodstva i knjigovodstva.

Potvrdu kvalitete izvedbe dosadašnjih promjena u poslovanju dao je pozitivan nalaz inspeksijskog nadzora koji je obuhvatio sve segmente poslovanja Doma.

NAŠE SADAŠNJE AKTIVNOSTI MOGU SE SAŽETI SUKLADNO SLJEDEĆEM:

MISIJA:

Osigurati nastavak stogodišnje tradicije onoga što je postojano i nepromjenjivo — od ideje Lavoslava Schwarza i njegova legata koji je omogućio osnutak naše ustanove pa sve do danas — pružanje skrbi, njege i svesrdne pomoći starijim i nemoćnim osobama.

VIZIJA:

Kroz svakodnevni rad s korisnicima i raznovrsne programe tijekom čitave godine, djelatnici Doma imaju za cilj poboljšanje kvalitete života starijih i nemoćnih osoba.

Poslovi socijalne skrbi, koje u Domu obavlja naša socijalna radnica Branka Anđukić, odvijaju se u skladu sa svim zakonskim propisima i praksom suvremenog socijalnog rada. Poštujući visoke standarde medicinske struke skrb za korisnike provodi stručan zdravstveni tim medicinskih sestara i njegovateljica, pod vodstvom glavne sestre Ivanke Sušilović, te fizioterapeutkinja Renate Vučić. O poslovima prehrane skrbe djelatnici kuhinje pod vodstvom glavne kuharice Slađane Pezić te ekonom Mladen Vukušić. Računovodstveno financijske i opće poslove predvodi voditeljica računovodstva, Sanja Bezuh. Ne manje važni su i poslovi koje svakodnevno obavljaju djelatnici porte, praonice rublja, spremačice i domar.

U cilju održavanja kontinuiteta u pružanju kvalitetne njege i skrbi provodimo i stručno usavršavanje djelatnika i to kroz kontinuiranu edukaciju od strane voditelja odjela, te ostalih stručnih suradnika. Na relevantne seminare i tečajeve djelatnici su upućivani u skladu s raspoloživim sredstvima. Ujedno je praćenjem stručne literature i zakonskih propisa potpomognuto individualno stručno usavršavanje. Tijekom 2014. godine djelatnici su osposobljeni za zaštitu na radu i zaštitu od požara, sukladno Zakonu.

DRUŠTVENE AKTIVNOSTI I BOGATI DRUŠTVENI ŽIVOT

Od tjednih popularnih programa u Domu se održavaju iznimno dobro posjećeni Glazbeno-slušaoonica te Bingo koje vode naši kori-

snici. Književni klub ima svoje susrete svaki drugi tjedan, a uz korisnicu smještaja vodi ga i volonterka. Odnedavno se ponovno okuplja i domski zbor.

Rođendane naših korisnika slavimo redovito uz zakusku i dobru zabavu. Tako smo primjerice prošle godine proslavili dva 100. rođendana i jedan 101. Trenutno u našem Domu živi troje korisnika u dobi od 100 i više godina te 36 korisnika u dobi iznad 90 godina.

Tijekom godine korisnicima smo nastojali pružiti što raznovrsniji društveni život. Pored uobičajenih proslava židovskih blagdana

U ime korisnika, djelatnika i svoje osobno ime, najtoplije zahvaljujem svima onima koji su svojim donacijama i angažmanom obogatili život u Domu. Ujedno pozivam sve zainteresirane da nas posjete, pogledaju kako živimo i što radimo te da svojim prijedlozima i / ili kritikama pomognu u našim stremljenjima za poboljšanjem uvjeta i prilika u Domu zaklade Lavoslava Schwarza.

ostvarili smo suradnju s kazalištima, pjevačkim zborovima, umjetnicima, predstavnicima medija, posjeta škola i vrtića. U suradnji s Dječjim vrtićem "Mirjam Weiller" uz pomoć glavnog rabina Luciana Moše Prelevića za Tu B'Svat u vrtu Doma zasadili smo mladice. Nastavili smo i uspješnu suradnju s Američkom međunarodnom školom u Zagrebu te Studijem socijalnog rada Sveučilišta u Zagrebu. Ove su godine i članice Ženske sekcije ŽOZ obnovile program posjeta korisnicima Doma. Raznovrsni projekti suradnje omogućuju kontakt sa širom zajednicom čime težimo pridonijeti promjenama u odnosima prema starijim osobama.

Kroz posjete gostiju iz inozemstva ostvarili smo kontakte s nekoliko Domova za starije u Izraelu i SAD. Najveći židovski časopis u Brazilu ("Menora") o Domu je objavio opsežan članak. Kroz izradu nove web stranice i osuvremenjivanje računalnih resursa Doma, planiramo uvođenje mogućnosti komuniciranja putem društvenih mreža s obiteljima te domovima za starije i nemoćne u inozemstvu.

Pomoć našim korisnicima da što duže očuvaju svoje zdravlje i sposobnosti svakodnevno je pružana i kroz odjel fizikalne terapije a za svakog je korisnika izrađen individualni plan. Medicinska skrb pruža se individualnim pristupom svakom korisniku prema planu skrbi, uz svakodnevno praćenje zdravstvenog stanja, suradnju s liječnikom obiteljske medicine i liječnicima specijalistima. Posebnu pozornost posvećujemo prehrani i jelovnici se koncipiraju prema planu Komisije u sastavu: predstavnik korisnika, glavna kuharica, glavna sestra i socijalna radnica.

Zahvaljujući zajedničkom projektu Doma i ŽOZ uspjeli smo modernizirati sustave sigurnosti. U dva smo navrata učinili velike hortikulture zahvate u vrtu Doma a Odjel medicinske skrbi obogatili smo UZV opremom zahvaljujući velikodušnoj donaciji Centra za ekspertnu medicinu.

Znatno je porastao interes za smještaj u Domu od strane članova ŽOZ i članova židovske zajednice općenito. U 2014. broj korisnika članova zajednice povećao se za 66 posto.

Izvršenje proračuna za 2014. godinu pokazuje višak prihoda nad rashodima pri čemu je od izuzetnog značaja činjenica da prihodovnu stavku ne čine sredstva osnivača niti sredstva ostvarena prodajom pokretne imovine. ŽOZ je Dom definirala svojim prioritetom i zadnjih godina u kreiranje politike Doma snažno su involvirani članovi Upravnog vijeća kojeg je imenovalo Vijeće ŽOZ. Pored politika koje kreiraju ova tijela, i kvalitete usluge o kojoj brinu zaposlenici, budućnost i razvoj Doma uvelike će ovisiti o odlukama naših članova odnosno njihovoj želji i spremnosti da i sami koriste usluge ove ustanove. Visoka prosječna životna dob članova upućuje na to da bi prevladavajući korisnici mogli ubrzo postati upravo oni, međutim brojke zasad ne idu tome u prilog, usprkos ranije spomenutom povećanju.

Uvjeti u Domu i okolnosti vezane uz njega možda će se promijeniti kad interes članova za smještaj nadmaši interes za zbivanja oko Doma.

JOŠ JEDNO NEZABORAVNO ZIMOVANJE U OPATIJI

Svake godine, sada već deveti puta, družimo se tjedan dana, zimi, u Opatiji i svaki puta pišemo kako je bilo divno, ali zaista, svaki je puta drugačije i bolje.

PIŠE: MELITA ŠVOB

“Opatija” je, moglo bi se reći, već postala neka vrsta “institucije” sa svojim pravilima, programom, gostima, donatorima i organizacijom Melite Švob, a posebno s učesnicima koji dolaze iz cijele Hrvatske. Ovaj smo put, uz dozvolu Claimsa, uključili i nekoliko članova iz Subotice i Beograda koji su bili gosti Ženske sekcije, a gost-predavač bila je Jasna Čirić iz Niša.

Sastali smo se i s gospodinom Bezinovićem, sinom naše nedavno preminule drage Agice Bezinović, koji nam je darovao njene suvenire koje je priredila za tombolu, a mi se odužili sjećanjem na nezaboravno poštovanje i prijateljstvo.

Ove godine, stjecajem okolnosti, u Opatiju smo otišli kasnije nego inače, od 14. do 21. veljače upravo onaj tjedan kada je zasjalo sunce, da ugrije naše stare kosti. Odsjeli smo u našem “starom” hotelu “Opatija” uz izvršnu hranu, ljubazno osoblje, povoljne cijene, dobro vrijeme i raspoloženje.

Ovo druženje je organizirano za osobe koje su preživjele Holokaust u okviru projekta fonda “Cafe Europe” Claims konferencije, a uz potporu Židovske općine Zagreb i Savjeta za nacionalne manjine Hrvatske. Taj, relativno mali fond, koriste brojne organizacije koje okupljaju preživjele Holokausta, a svaka grupa treba predložiti svoj program. Učesnici su obavezni novčano participirati u troškovima, predavači imaju bonuse, a sredstvima sudjeluju i Ženska sekcija, Klub seniora, Udruga preživjelih Holokausta u RH, uz tehničku podršku CENDA.

Naš aktivni kulturno-rekreacijski program naišao je na veliko zanimanje i u neku je ruku postao model i za druga okupljanja. Cijeli program je osmišljen i vođen volonterski, jedino su angažirani orkestar, voditelj gimnastike i

tehničar-snimatelj. Ukupno je na ovom zimovanju sudjelovalo više od 70 osoba.

Ove smo godine imali svakog jutra rekreativne vježbe u bazenu i dvorani, prilagođene našim godinama i zdravlju. Prijepodneva su bila slobodna za šetnje i odmor, a poslijepodne smo imali predavanje ili film, navečer koncert i ples.

Kao i svake godine održan je godišnji sastanak Unije židovskih žena Hrvatske s predstavnicama Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka te predsjednicama ženskih sekcija iz Subotice i Beograda. Naglasak je bio na socijalnom radu, pomoći pri ostvarenju novih fondova, volonterstvu. Angažirali smo izvrsne i poznate predavače koji su nam prenijeli svoja najnovija istraživanja: prvo predavanje “Osječka židovska zajednica” održala je dr.sc. Ljiljana Dobrovščak, iz Instituta za društvena istraživanja “Ivo Pilar”, koja predaje na studiju Judaistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na drugom je predavanju mr.sc. Narcisa Potežica predstavila nove knjige židovskih pisaca ili naslova.

Zatim je uslijedilo predavanje predsjednice Židovske općine Niš Jasna Čirić pod naslovom “Tako ja radim”, u kojem je govorila o novijim istraživanjima i uspjesima u očuvanju spomenika kulture i groblja u Srbiji. Tema predavanja dr.sc. Melita Švob bili su novi istraživački projekt Claims konferencije i fondovi za preživjele Holokausta.

Mira Wolf, poznata televizijska snimateljica i redateljica održala je predavanja i predstavila film o izložbi o zagrebačkoj sinagogi koja je u organizaciji Židovske općine Zagreb predstavljena u Veneciji. Organizirali smo i tradicionalni posjet Židovskoj općini u Rijeci, gdje su nas dočekali dragi članovi i prijatelji, ponudili čajem (tajnog sastava) koji je priredila Ida Fisher, a srdačno nas pozdravila Vikica sa svojom obitelji. Organizirali smo lijepi izlet, uz odličnog vodiča, po prekrasnoj Istri—u Novigrad i Umag, uz posjet modernom Arheološkom muzeju.

Bez tombole koju su spretno vodile dr. Jelica Polak-Babić i dr. Sida Ozmo-Steiner ne može se zamisliti druženje u Opatiji. Ne znam samo odakle, iz kojih tavana i podruma, ormara i škrinja naše članice pronalaze svake godine predmete za tombolu, koju onda, lijepo upakiranu, s uzbuđenjem očekuju.

Bila je prava “vicijada”, koju je tradicionalno započela svojim vicevima (bez brađe) Lea Kriesbacher, a onda su se uključili i ostali, čitane su cijele bilježnice (Maja Gorjan), a i tekle su i suze od smijeha.

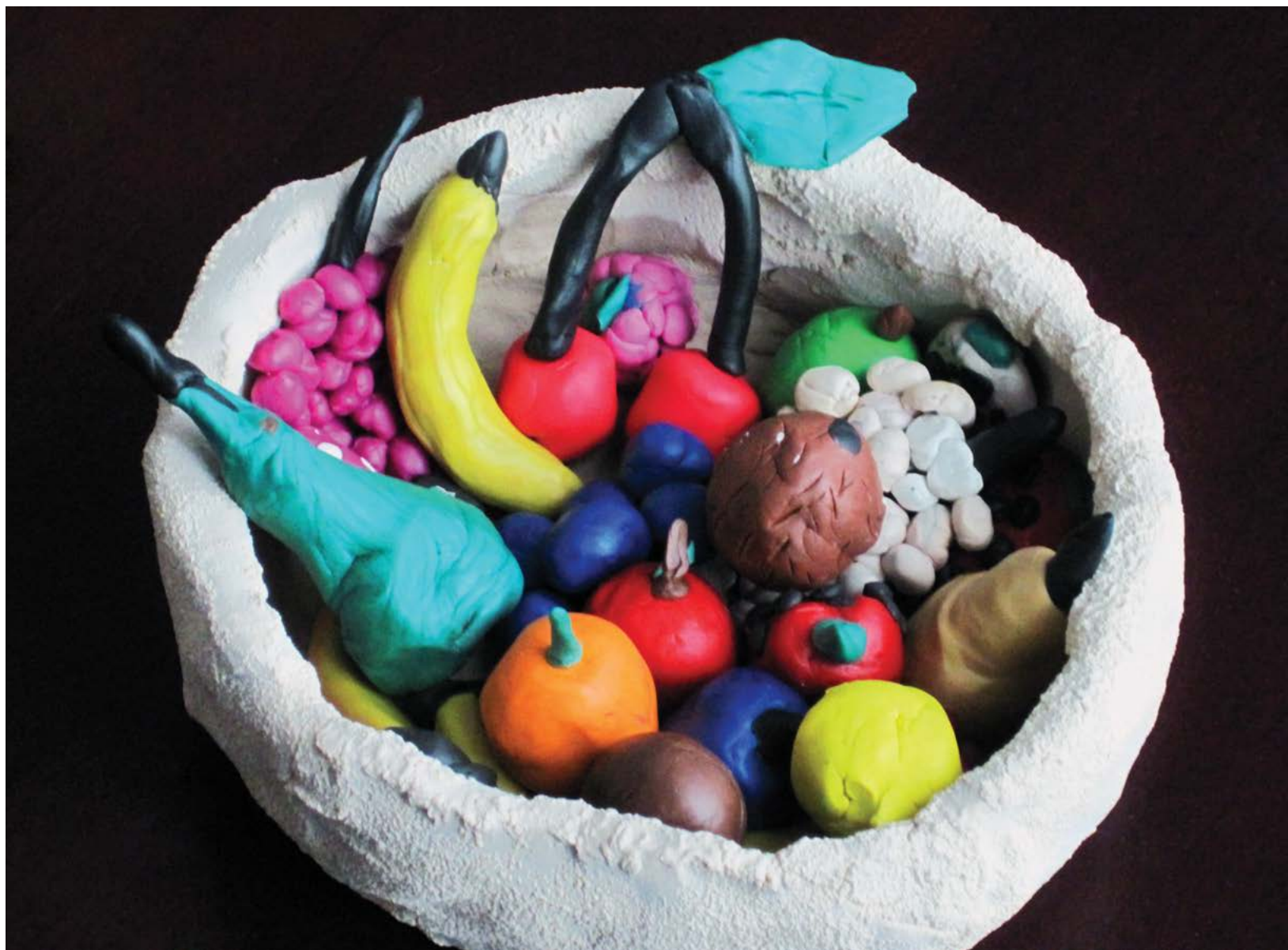
No pravo raspoloženje podigli su svake večeri osječki Šternovi svirači i pjevač i — jednostavno niste mogli ostati mirni — bacale su se štake, vrtjele haljine, padale hlače, orila pjesma i zaboravile boljke, škljocali aparati ali i junačka koljena. Zahvaljujemo se Židovskoj općini Osijek (tajniku Dragi Kohnu) koja je pridonijela njihovom angažmanu.

U petak smo s nestrpljenjem čekali auto iz Zagreba kojim je pouzdani Zoran Škubec doveo našu Mariju Cvetković s halama, svijećama, košer gulašom, maces knedlima i baklavom (koju je radila “mala” Marija). Namjerno nabrajam ove delicije — da vam bude žao što nam niste došli. Posebno su dojurili dr. Ognjen Kraus predsjednik ŽO Zagreb i Koordinacije židovskih općina Hrvatske i glavni rabin Hrvatske Luciano Moše Prelević, te predsjednik ŽO Čakovca dr. Andrej Pal. Nova veleposlanica Izraela u Hrvatskoj Zina Kalay-Kleitmann, koja je odsjela u drugom hotelu, došla je na našu šabatnu večeru i družila se s nama duboko u noć.

Organizacija predavanje Mire Wolf, paljenje svijećā, koktel, posebnu dvoranu i košer hranu za pravu šabatnu večeru, u hotelu prepunom novih gostiju bilo je pravo umijeće i za nas i za osoblje hotela.

To je bio susret dvaju svjetova uz daleko-sežne posljedice — u toj smo gužvi zaradili i virozu...

TU BIŠVAT U OSIJEKU

FOTOGRAFIJA: NIVES BEISMANN

PIŠE: NIVES BEISMANN

Polaznici osječke Nedjeljne škole i ove su godine obilježili blagdan Tu Bišvat, Novu godinu drveća. Djeca vole ovaj praznik, jer obično svake godine imamo degustaciju svakakvog voća koje se jede na Tu Bišvat, pogotovo onoga koje uspijeva u Izraelu, uz nezaobilazni kolač od rogača, pa je to istovremeno i dobra prilika da djeca isprobaju plodove koje nikada prije nisu jela. Bude tu vrlo smiješnih situacija — od otkrivenih novih poslastica, do trčanja ka košu za otpatke.

FOTOGRAFIJA: NIVES BEISMANN

No osim toga, ove smo godine najviše razvijali kreativnost. Tako su male ruke izrađivale drveće od glinamola i grančica, ali i voće od plastelina. Ono što je malene posebno veselilo je da su u programu sudjelovale i mame, kao i starije plesačice iz plesne grupe. Uz puno igrica, poneku priču vezanu uz Tu Bišvat, hrpu grančica i raznobojnog plastelina — zabavi nije bilo kraja. A kako su nam uspjeli radovi — procijenite sami!

KUĆA WITTGENSTEIN

– OBITELJ U RATU

Malo je obitelji u europskoj povijesti koje su bile tako bogate, darovite i tako ekscentrične kao obitelj Wittgenstein. Zbog oca tiranina i njegove dominantne naravi, osmero djece patilo je od živaca, tjeskobe i unutarnjih sukoba. Tri su sina počinila samoubojstvo; četvrti, Paul, služio se samo lijevom rukom i postao koncertni pijanist svjetskoga glasa, dok najmlađi, Ludwig, sad slovi za jednog od najvećih filozofa 20. stoljeća. Alexander Waugh prati tragedije, trijumfe i obrate u priči o obitelji koju povezuje fanatična ljubav prema glazbi, ali je razdiru novac i ludilo.

PIŠE: SANJA DESPOT

Bečka obitelj Wittgenstein bila je na prijelazu 19. u 20. stoljeće jedna od najbogatijih europskih obitelji, čija je ukupna vrijednost imovine bila, za tadašnje vrijeme basnoslovnih, šest milijardi dolara. Obitelj je imala tvornice, brojne bečke palače, ljetnikovce, zlatne poluge, umjetnine da bi iz Drugog svjetskog rata izašla praktički bez imovine i velikim dijelom raseljena.

Iako su se deklarirali kao katolici, nakon Anschlussa 1938. godine proglašeni su Židovima jer su vlasti utvrdile da su tek dvije generacije ranije prešli na kršćanstvo. Ta je bečka obitelj svijetu u nasljeđe ostavila djela pisana za jednorukog pijanista Paula Wittgensteina koji je u Prvom svjetskom ratu na bojištu ostao bez desne ruke, ali ga to nije pokolebalo da se nastavi baviti glazbom te jednog od najpoznatijih filozofa dvadesetog stoljeća Ludwiga Wittgensteina. Oni su bili dvojica od devetero kćeri i sinova bogatog industrijalca i pokrovitelja umjetnosti Karla Wittgensteina, strogog oca obitelji u generaciji s početka 20. stoljeća kojom se u knjizi "Kuća Wittgenstein (obitelj u ratu)" pozabavio britanski autor Alexander Waugh. Obitelj je predstavljena kroz vizuru Paula Wittgensteina.

Knjiga je kod nas izašla u ediciji "Vuković-Runjić", a u veljači je predstavljena u Židovskoj općini u Zagrebu, na tribini Kulturnog društva Miroslav Šalom Freiberg.

"Još početkom 1914. godine činilo se da Austro-Ugarska neće nikada nestati, kozmopolitski Beč odisao je životom, a čak i nakon što je ispaljen sudbonosni hitac u Sarajevu Be-

čani su nastavili živjeti normalnim životom, misleći da će diplomacija riješiti probleme na relaciji Austrija — Srbija. Glavni lik Paul na ruskom ratištu tokom Velikog rata gubi ruku, nakon čega postaje jednoruki pijanist, a sve je bio samo preludij u Drugi svjetski rat i njegove strahote", kazala je na predstavljanju Milana Vuković-Runjić, povlačeći paralele s današnjim vremenom i krizom u kojoj se diplomacija nalazi oko sukoba u Ukrajini.

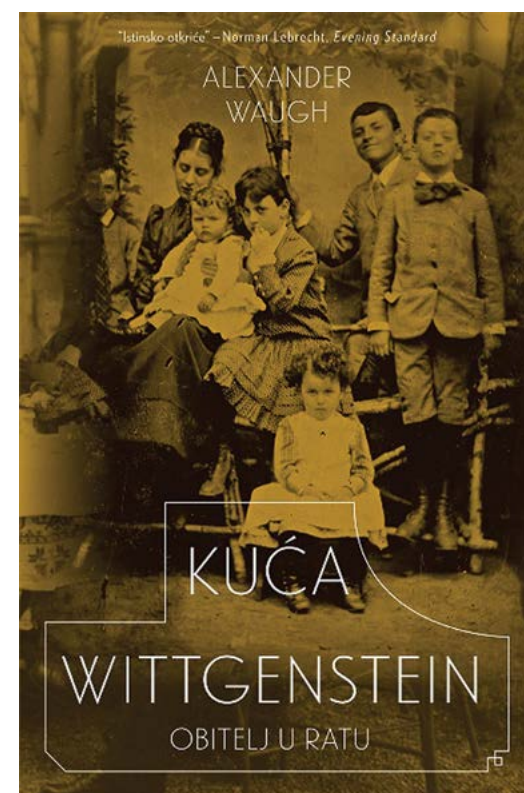
SUDBINE ČLANOVA OBITELJI

U Prvom svjetskom ratu sudjelovala su i preostala braća — Ludwig, koji je također ranjen i njihov stariji brat Kurt koji je na fronti počinio samoubojstvo. Kurt je time nastavio neslavnu tradiciju: stariji brat Hans Karl nestao je 1902. godine s broda koji je plovio za Ameriku, a pretpostavlja se da je počinio samoubojstvo, dok je Rudolf 1904. godine spektakularno okončao svoj život u jednom baru u Berlinu, gdje je studirao, nasipavši si otrov u piće. Pretpostavlja se da su si oduzeli život zbog tada zakonom zabranjenih homoseksualnih sklonosti, ali i zbog trauma koje im je tijekom odrastanja prouzročio hladni otac. I sam Ludwig priznao je da je često razmišljao o samoubojstvu, još od svoje 10 godine.

Otac umire prije izbijanja Prvog svjetskog rata, Ludwig se imovine odriče u ime svog brata i sestara, a Paul je dijelom gubi zbog inflacije u međuratnom razdoblju. Nakon dolaska Hitlera, imovinom je kupljen status ne-Židova za dvije sestre koje su ostale živjeti u Beču, smatrajući da se ništa loše ne može dogoditi pripadnicima tako značajne austrijske obitelji.

"Nakon Anschlussa, Židovi u kozmopolitskom Beču mislili su da rasni zakoni tu ne mogu proći i nisu bili voljni otići. U prvih nekoliko mjeseci otišlo je oko 45 tisuća Židova, ali 150 tisuća ih je odlučilo ostati. Hitler je tada konstatirao da mu, ako oni odbijaju dobrovoljno otići, preostaje samo istrebljenje", kazao je na predstavljanju profesor Darko Fišer.

Ludwig je u to vrijeme već priznati filozof u Engleskoj, dok je Paulu, velikom pijanistu za kojeg su kompozicije pisali Prokofjev i Ravel, zabranjeno javno nastupati. Paul bježi u SAD, gdje je zajedno sa ženom i djecom ostao živjeti do kraja svog života.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

FRANCUSKA NAKON 7. SIJEČNJA 2015. GODINE

Kulturno društvo "Miroslav Šalom Freiberg" organiziralo je sredinom veljače tribinu o događajima u Francuskoj, nakon napada i ubojstava izvršenih početkom godine u Parizu. Glavni govornik bio je Mirko Galić, novinar i diplomat.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

PIŠE: SANJA DESPOT

Ubojstvom 12 novinara i urednika lista "Charlie Hebdo" islamisti su udarili u vrijednost koja se u Francuskoj nalazi na najvišem rangu, a to je vrijednost slobode, naglasio je Mirko Galić, novinar i diplomat, gostujući na tribini u Židovskoj općini u Zagrebu.

Islamisti su se u prvom udaru okomili na novinare i slobodu izražavanja, u drugom, ubojstvom dvoje policajaca, na predstavnike države, a u trećem na Židove, kada je terorist upao u židovski dućan i pobio četvero ljudi, objasnio je Galić, koji je tijekom svoje karijere bio dopisnik iz Pariza a kasnije i hrvatski veleposlanik u Francuskoj.

Tragedija koja se dogodila u Francuskoj 7. siječnja postavlja brojna pitanja koja su još bez odgovora, bez obzira na veličanstveni marš milijuna u Parizu koji su rekli "ne" teroru zasnovanom na islamskom fundamentalizmu.

Osnovno je pitanje je li Francuska spremna razgovarati o problemima integracije muslimanskog stanovništva u francusko društvo, smatra Galić, jer je model izgrađen za vrije-

me prosperitetnih 30 godina poslije Drugog svjetskog rata, sada došao u pitanje. Francuska teško pronalazi rješenja za sukobe prije svega velikih gradova sa svojim siromašnim predgrađima. Ti su sukobi kulminirali 2005. godine, ali otada nisu pronađena rješenja.

"Pojednostavljeno je reći da su socijalni i ekonomski problemi jedini uzrok nasilja, problem integracije ima širi karakter. Ovaj teroristički čin dio je svjetske mreže terorizma. Teror je dobio logistiku, moć, novac i svoju državu koju prije nije imao", smatra Galić.

Islamizam se razvijao u etapama, pri čemu i Zapad snosi veliku odgovornost. Kao prvu, Galić spominje dolazak Homeinija na vlast u Iranu 1979. godine. On je tada u svojoj deklaraciji rekao kako će "Islam biti politika ili ga neće biti". Iran je 80-ih godina prošlog stoljeća bio veliki šok za svijet, a danas je jedna od umjerenijih država u kojoj se ciklički izmjenjuju reformski naponi i islamizam.

Druga etapa je napad na Ameriku 9. rujna 2001. godine, odnosno odluka Amerike da na bazi krivih procjena napadne Irak. Taj rat je na svim frontovima izgubljen, a dao je polet islamističkom pokretu. U Iraku je danas sta-

nje gore nego je bilo u vrijeme Sadama Huseina, u Libiji je gore nego u vrijeme Moamera Gadafija, a u Egiptu je vojna diktatura. U Siriji je bio čitav niz krivih procjena, počevši od toga da će Bašar al-Asad lako pasti. Rusija nije dala da se to dogodi. U Siriji je ubijeno 200 tisuća ljudi, dva milijuna je protjerano, a zemlja je postala nukleus iz kojeg je nastao ISIL.

VELIKO ISELJAVANJE FRANCUSKIH ŽIDOVA

Islamizam se uvijek odražava i na položaj Židova u svijetu. U Francuskoj je poslije Drugog svjetskog rata antisemitizam oštro kažnjavan, međutim on je obnovljen kroz Le Penov Nacionalni front. Da postoji bojazan zbog razvoja krajnje desnice vidi se i iz podatka da je tijekom 2013. godine 7000 francuskih Židova odselilo u Izrael, što je puno više nego ranijih godina. Vlasti čine sve da se Židovi ne osjećaju ugroženo, ali rast podrške Nacionalnom frontu ima svoje učinke.

Galić misli da taj pokret neće uspjeti osvojiti vlast u Francuskoj zahvaljujući prije svega većinskom izbornom sustavu. Što se tiče predsjedničkih izbora u Francuskoj, on očekuje da će se konzervativne snage udružiti i istaknuti kandidata koji će odnijeti prevagu nad Marine Le Pen, čelnicom Nacionalne fronte.

Predsjednik Francois Hollande dobro je odreagirao na napade 7. siječnja, smatra Galić. Odgovor, međutim, ne može biti pojačana prisutnost vojske i policije na ulicama, već treba snažnije angažirati muslimanske intelektualce koje prihvaćaju republikanske vrijednosti, popraviti obrazovni sistem, jer i ovi teroristi su bili francuska djeca koja su išla u francuske škole, te socijalnu politiku Ključno je razbiti krug koji razvija fundamentalizam, a u kojem presudnu ulogu igraju radikalni imami te zatvori. Bitno je i što će se događati izvan Francuske, odnosno hoće li islamska država opstati, zaključuje Galić.

PRIČAJ MI O ERNI

PIŠE: SANJA ŠVARC JANJANIN
PREDSJEDNICA ŽIDOVSKJE OPĆINE KOPRIVNICA

Kada sam ravnateljici koprivničke srednje škole, gospođi Kseniji Ostriž predložila da vezano uz Dan sjećanja na Holokaust 27. siječnja ove godine, organiziramo druženje maturanata sa spisateljicom Elizabetom Herceg, spremno je prihvatila ideju i krenula u realizaciju.

Tko je gospođa Elizabeta Herceg i što je povezuje s Danom sjećanja na Holokaust?

Sedamdesetogodišnjakinja koja živi u Koprivnici, žena širokih interesa, spisateljica, pjesnikinja, fotografkinja, autorica skečeva za amaterske glumačke družine u kojima i sama glumi. Naime, Elizabeta Ostriž autorica je romana "Erna" u kojem opisuje životni put koprivničke Židovke Erne Wolfensohn tijekom Drugog svjetskog rata.

Priča o jednoj Židovki koja je prošla strahote Holokausta, priča uhvaćena perom njezine prijateljice Elizabete, katolkinje, nežidovke.

Žena koja ja imala potrebu napisati i tako sačuvati istinu o neobičnom i teškom životnom putu o kojem joj je Erna pričala u dugim satima njihovog zajedničkog druženja.

I tako se navedeni susret i dogodio u prostoriji knjižnice naše srednje škole u Koprivnici. Gospođu Herceg predstavila je knjižničarka Irena Nevjestić a susret su vodile prof. Maja Blažek Novosel i učenica Ana Rajić. S jedne strane bila je mladost, poletna i vesela kao što samo mladost može biti, a s druge strane Elizabeta koja je toplo i s pijetetom pričala o Erni, kćerki koprivničkog kantora, rođenoj davne 1918. godine u Koprivnici. Pričala je o Erninom odrastanju s braćom i sestrama, o obilježavanju židovskih blagdana u njihovoj kući, o njenom školovanju u Visokoj tehničkoj školi u Brnu.

Dirnuta i potresena ispričala je autorica o početku onoga što naziva "jednom od najvećih ljaga ljudske povijesti", o vremenu "bezumnog istrebljenja Židova", vremenu u kojem je Erna prošla svoj strahoviti put kroz logore — Gospić, Jastrebarsko, Krušćica. U Lobar-

gradu stradaju joj majka i sestra a ona prolazi talijanske logore u Kraljevici, potom i na Rabu. Priča se nastavlja kroz Ernin boravak u partizanima i ponovni dolazak u oslobođenu Koprivnicu 1945. godine i Ernin ponovni životni početak. I tako je gospođa Elza ispričala koprivničkim maturantima sjećanje na svoju židovsku prijateljicu, podsjetila nas je tako da se povijest ne nalazi nužno samo u stručnim i povijesnim knjigama.

I kako kaže prof. dr. Mira Kolar Dimitrijević u predgovoru knjige: "Sjećanje je važno za mene kao povjesničarku i mislim da se ništa iz povijesti ne smije zaboraviti niti ispustiti. Jer tko ne zna prošlost, nema budućnosti."

Svakako treba naglasiti da se Dan sjećanja na Holokaust tradicionalno obilježava u koprivničkoj srednjoj školi pa su tako maturanti ove godine uz opisan književni susret, bili i na kino predstavi filma "Trči, dječake trči". Riječ je o filmu Pepea Danquarta, nastalog po bestselleru Urija Orleva u kojem se opisuje istinita priča o bijegu dječaka Jureka iz varšavskog geta.

IZRAELSKA VELEPOSLANICA U ISTRI

Izraelska veleposlanica u Hrvatskoj Zina Kalay Kleitman posjetila je krajem veljače Istru gdje su ju primili lokalni dužnosnici a razgovaralo se i o mogućnostima suradnje.

Gradonačelnik Pule Boris Miletić i zamjenica istarskog župana Viviana Benussi primili su u prostorijama Komunalne palače Zinu Kalay Kleitman a u prijateljskom razgovoru Miletić je istaknuo da mu je čast i zadovoljstvo ugostiti izraelsku veleposlanicu koja je po prvi puta u posjeti Puli otkako je prošle godine stupila na ovu funkciju.

Gradonačelnik Miletić kratko je upoznao veleposlanicu s bogatom poviješću Pule te planovima razvoja, a razgovor se uglavnom

bazirao na temama gospodarstva i turizma. Miletić je rekao kako izraelska iskustva možemo koristiti u razvoju poljoprivrede, upotrebi tehnologija te korištenju vode. Isto tako, istaknuo je kako svake godine broj turista koji u Istru dolaze iz Izraela raste, te da se i na tom području može ostvariti značajnu suradnju.

Istaknuvši kako je zadivljena ljepotama Pule i Istre, Zina Kalay Kleitman zahvalila se gradonačelniku Miletiću i dožupanici Benussi na gostoprimstvu te kazala kako još uvijek

postoje teme o kojima se mora raspravljati, a to su načini da se stranim ulagačima, pa tako i ulagačima iz Izraela, omogući jednostavniji pristup hrvatskom tržištu. "Potrebno je ukloniti neke prepreke na nacionalnoj razini poput brze izmjene propisa i spore birokracije", rekla je Kalay Kleitman, naglasivši kako je zadovoljna suradnjom na lokalnoj razini, te se nada ponovnom posjetu Puli.

Izraelska veleposlanica je tijekom boravka u Istri posjetila i Vodnjan i Rovinj.

NEIZBRISIV TRAG LEE SEKE UKRAINČIK

Sedam smo godina na ovom svijetu živjele zajedno moja baka Lea Ukrainčik i ja. Prerano sam ostala bez nje, bake koja će mi u određenim periodima života biti sve veći uzrok radoznalosti i koja će mi se činiti kao nešto veoma mistično ali istovremeno veoma blisko meni, nešto što moram otkriti i upoznati jer je toga itekako vrijedno, a u tih sedam godina, s obzirom da sam bila premlada, nisam imala mogućnosti. Dva su mi sjećanja o njoj ostala urezana u pamćenje — ono kada mi je davala da jedem čistu majonezu iz tegle, i to do mile volje, što mi, naravno, nitko drugi u obitelji tada nije dopuštao, i ono kada mi je davala velike poljupce u obraz, neprestano i neprestano, dok mi ne bi dozlogrdilo.

PIŠE: MIRNA UKRAINČIK JOVANSKI

FOTOGRAFIJA: IZ PRIVATNOG OBITELJSKOG ALBUMA

Iako, nažalost, ne s njom, već o njoj, odlučila sam stvoriti nove uspomene i istražiti tko je Lea Ukrainčik, zašto me toliko privlači sam pojam o njoj, kako je utjecala na moju obitelj i kako je utjecala na grad u kojem živim, kako je oblikovala njegovu povijest i kulturu, što joj je, na kraju krajeva, i bio životni poziv.

Lea Ukrainčik, obitelji i prijateljima poznatija kao Seka, rođena je kao drugo (i zadnje) dijete roditelja Josipa i Ruže Gostl, u Vrbovskom, 19. lipnja 1934. godine. Njeni su se roditelji, moji pradjed i prabaka, bavili dvjema različitim granama: otac, dr. Josip Gostl bavio se veterinom i bakteriologijom (u vode prirodnih znanosti kasnije će ući i Sekina sestra Nada, s diplomom iz kemije i biokemije), dok se majka, iako domaćica, aktivno upuštala u uživanje i istraživanje glazbe i likovne umjetnosti.

Josip Gostl bio je siromašno dijete židovske obitelji iz Zagorja, točnije — Lobora. Živio je s majkom udovicom i šestero braće i sestara, a kao dječak isticao se u školskoj klupi inteligencijom i marljivošću, te je kao takav bio jedini od braće koji je obrazovanje nastavio i nakon pučke škole — i ne samo to, već je u Zagrebu i Beču diplomirao i obranio doktorat, što pomoću novaca od stipendija koje je dobivao, što pomoću novaca koje je sam zarađivao podučavajući mlađe od sebe.

Majka Ruža (rođena Weinberger) bila je iz drugačije sredine — imala je, barem financijski, lakše i bezbrižnije djetinjstvo — njezina je dobrostojeća obitelj držala veliki dućan tekstila, a neko vrijeme i tvornicu u Karlovcu, gradu u kojem je Ruža rođena i školovana — završila je Klasičnu gimnaziju i muzičku školu, a velik dio vremena provodila je kod rodbine u Grazu i Beču.

Velika strast bio joj je klavir. Seka je u jednom intervjuu rekla: “Moja je majka po prirodi bila esteta. Uvijek kada mislim na svoju majku čujem klavir. Uvijek je svirala, kada je bilo dobro i kada je bilo loše. Kada nije mogla svirati, kada smo bili u logoru, onda je pričala o sviranju.” Nažalost, kao i većina Židova u 20. stoljeću, nisu mogli izbjeći neizbježno — prvo su početkom 1942. godine odvedeni u Kraljevicu, a zatim u logor na otoku Rabu, gdje su bili sve do kapitulacije Italije u rujnu 1943. godine. Seka se u istom intervjuu prisjećala očeve radne sobe čiji je čitava jedna stijena bila u knjigama, a jedan dio polica bio je rezerviran za majčine note i slike s reprodukcijama — taj je dio Seka rado razgledavala, i tako razvijala svoju ljubav prema umjetnosti.

Činjenica da su joj roditelji odrasli u dvjema potpuno različitim sredinama i da su im interesi bili oprečni nije činila ništa drugo nego razgovore u kući zanimljivijima i nikada istima. Uvijek se pričalo i o umjetnosti i glazbi, i o veterini i prirodi. Dok je otac s prijateljima išao na šetnje prirodom, majka je slušala koncerte klasične glazbe (što je u to vrijeme izazivalo zlobna šaputanja, jer što će žena tako sama bez muža u gradu obilaziti koncertne dvorane?).

FOTOGRAFIJA: IZ PRIVATNOG OBITELJSKOG ALBUMA

Dvadesetih godina Josip Gostl je radi političkih razloga (naime, kao aktivni član HSS-a nije pogodio tadašnjem režimu) bio prisiljen ostaviti mjesto asistenta na fakultetu u Zagrebu, te se obitelj preselila u Bosansku Dubicu, a zatim u Vrbovsko, u Gorski kotar, gdje je otac radio kao kotarski veterinar, a često svoje usluge siromašnijim obiteljima nije ni naplaćivao. Ipak, jednoj gradskoj obitelji na selu nije bilo uopće dosadno: kao prvo, tu je bila njezina majka Ruža, osoba koja je velik dio života provela u društvu bečkih intelektualaca, ljevičara i cionista; zatim Ivan Goran Kovačić koji ih je često posjećivao (rođen u Lukovdolu, veoma blizu Vrbovskog), Ivan Šubašić, Bude Borjan (najpoznatiji hrvatski esperantist) i drugi. Ondje su, kako je Ruža rekla, seanse i razgovori bili ravni jednom malom intelektualnom kružoku Beča ili Pariza.

PRVI SUSRETI SA ŽIDOVSTVOM

Prve susrete sa židovstvom Seka je, naravno, primila kod kuće. Otac je, iako je za života tvrdio da je ateist, mnogo znao o religiji i tradiciji, što zbog prirodne znatiželje, što zbog razgovora s ujakom koji je aktivno prakticirao religiju. Također, majka je uvijek naglašavala koji je blagdan taj dan i što znači, isto što je Seka radila i sa svojom djecom, a kasnije i moja majka samnom. Judaizam je, kako je rekla, prvo doživljavala kroz pjesmu — majka je znala puno pjesama na jidišu, a zatim kao tragediju — radi toga što je velik dio obitelji stradao u Auschwitzu, Jasenovcu i Jadovnom, židovstvo joj je kao maloj djevojčici predstavljao pojam mučenja — jednom je prilikom, kada se netko u kući porezao, pitala majku: “Da li samo Židovi krvare?”

U Vrbovskom nije bilo sinagoge, a prva sinagoga koju je Seka vidjela bila je ona u Karlovcu, gdje je sjedila u krilu djeda, Samuela Weinbergera, koji je tada bio predsjednik sinagogalne zajednice. Njeno se dublje poznavanje religije i judaističkih tekstova više razvilo kroz studij — povijest i povijest umjetnosti ne može se zaboriti bez kvalitetnog znanja o Bibliji i ikonografiji, a s obzirom da joj je muž, Vlado Ukrainčik, osim katoličkog odgoja dobio i židovsko (od oca), mnogo je svojih nedoumica i pitanja postavljala njemu s 18 godina, kada su se i upoznali na studiju u Zagrebu.

Seka je 1959. godine završila povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, te je nakon toga radila sa serigrafijama u Studentskom centru, ali to je bio samo honoraran posao. Prvo pravo zaposlenje bilo je u u Radničko-kulturnoj prosvjetnoj zajednici, gdje se bavila obrazovanjem odraslih, organizirajući seminare i savjetovanja. Iako je voljela andragogiju, ipak se htjela baviti onime što je studirala i što joj je, kao i njezinoj majci, bila prava strast — a to je umjetnost.

UMJETNIČKI PAVILJON KAO ZADATAK I SUDBINA

Godine 1966. u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, na Trgu kralja Tomislava 22, raspisan je natječaj za voditelja Paviljona. Unatoč odgovaranjima nekolicine ljudi (neki su tada smatrali da je to mjesto do kojega u gradu nitko posebno ne drži, te da je neće shvatiti ozbiljno, odnosno, da će je držati tek za nekakvog “poslovođu”) Seka se tvrdoglavo

suprotstavila općoj uvriježenosti i prijavila se na natječaj — i dobila je posao. A ono što će slijediti, dokazat će da je, uz naravno ustrajan rad i trud, njezina intuicija nadmašila sva očekivanja. Umjetnički paviljon pod njenom će ravnateljskom palicom (mjesto ravnateljice držala je gotovo pola stoljeća — sve do smrti, godine 2000., te kao takva bila najduže na toj poziciji u povijesti Paviljona) postati jedno od najcjenjenijih i najutjecajnijih mjesta hrvatske umjetničke scene. Sve to, naravno, nije učinila sama, ali velik dio zasluga pripada upravo njoj.

Djed mi je slikovito rekao kako je od izložbenog prostora napravila pravi umjetnički salon. “Kako on to misli?”, pitala sam se. Pa, jedan primjer toga je sljedeća činjenica — Paviljon je, po arhitektima Fellneru i Helmeru uz svoj tlocrt sadržavao i konstruktivne elemente s raskošnim ukrasima, kako iznutra, tako i izvana. Poprsja slikara slavenskog podrijetla (Klovića, Medulića) i nekih velikih renesansnih slikara — Michelangela, Rafaela, Tiziana — krase pročelje objekta, kao i još neke skulpturalne kompozicije. Unutar Paviljona nalaze se sjedeće muške figure, a prostor s kupolom (središnji prostor) ukrašen je raskošnim i bogatim ukrasima umjetničkog obrta, štukaturom i pozlatom. Sav taj sjaj smetao je umjetnicima koji su izlagali, jer su smatrali da posjetiocima izložbe odvlači pozornost od njihovih djela, te su se 1951. godine, za vrijeme izložbe “Srednjovjekovna umjetnost naroda Jugoslavije”, sve unutrašnje dekoracije prekrile. Stupovi, štukatura, freske i pozlata prekrili su se tekstilnim i drvenim zidovima — ti su se montažni zidovi ličili u bijelo, što je imalo funkciju stvaranja “purificiranog prostora” koji je bio neutralan u odnosu na umjetnine koje su ondje bile izložene — to je bilo tako sve do 1974. godine, kada je donesena odluka da se otkrije pravi sjaj paviljona — montažni zidovi su skinuti, te je napravljena obnova interijera.

Dakle, pogled koji danas imamo u Paviljonu dugujemo Seki i njezinom tadašnjem timu. Gledala sam je u jednom intervjuu, koji je HRT snimio 1998. godine povodom 100. obljetnice paviljona, kako stoji u središnjem prostoru i gleda ga kao da ga prvi put vidi, i sa sjajem u očima govori koliko je prekrasan te kako mora biti otkriven, baš radi ovoga: taj dio je priča i umjetnost za sebe, a ono “dolje”, izložbeni program, pak neka druga, a poručila je i kako se umjetnici ne trebaju brinuti,

jer “ako je slika dobra, pogled automatski seže prema njoj.”

VELIČANSTVENE IZLOŽBE U ZAGREBU

A pogledi su upravo to i činili. Količina izložaba i događaja koje su pripremljene za njena ravnateljstva prevelika su da ih ovdje nabram, ali neke moram istaknuti: u programu međunarodne razmjene (za Meštrovića) izložene su skulpture Auguste Rodina, zatim retrospektivne izložbe Vlahe Bukovca, Frane Kršinića, Mirka Račkog, Oskara Hermana, Emanuela Vidovića, Vilke Gecana, Đure Tiljaka, Ordana Petlevskog, Marina Tartaglie, Vilima Svečnjaka, Ivana Tabakovića i mnogih drugih, nadalje, dovedeni su Edo Murtić, Picasso, Calder, Kraljević, Iveković, potom su održavane skupne izložbe hrvatskih nadrealista, ekspresionista, kubista... Nije bilo u Paviljonu ničega što ne bi valjalo. “U okviru izložbene djelatnosti ova institucija samostalno organizira likovne izložbe poput velikih problematskih ili tematsko-istraživačkih projekata, retrospektivnih izložaba i izložaba ciklusa istaknutih stvaralaca” (Umjetnički paviljon 1898.-1998. — povijesno vrednovanje, izdano godine 2000.). Umjetnički paviljon bila je jedina zgrada koja je sagrađena za održavanje izložaba, odnosno isključivo za potrebe prezentacije likovne umjetnosti. Svi su ostali izložbeni prostori danas (uz iznimku Muzeja suvremene umjetnosti), poput Klovićevih dvora i raznih muzeja, bili adaptirani za to, dakle prvotna namjena im nije bila ono što je danas.

Recenzenti Sekine studije na temu stote godišnjice Paviljona napisali su: “Lea Ukrainčik na visokoj je stručnoj razini izgradila programski profil izložbene djelatnosti Umjetničkog paviljona osmišljavajući velike problemske i tematsko istraživačke projekte. Uz valorizaciju temeljnih opusa hrvatske umjetnosti, programa Paviljona živo prati i potvrđuje najznačajnija suvremena likovna događanja u zemlji i svijetu. Kao kulturni i javni djelatnik dala je svoj značajni doprinos kulturi Grada Zagreba i Republike Hrvatske”, a Petar Selem, u jednom pak drugom tekstu dodaje: “Vlado Gotovac sa svojom silovitom dinamikom hrvatskog kamenog ali i urbanog juga, Lea Ukrainčik sa svojom specifično zagrebačkom kulturom i finom građanskom popudbinom, tvorili su za mene

amblematske činioce hrvatske sinteze zbog koje mi izgleda da u Zagrebu vrijedi živjeti.”

MOJA BAKA, DANAS, UZ MENE

Nakon što sam baku gledala na raznim intervjuima, nakon što sam o njoj čitala u knjigama i tekstovima priznatih književnika i javnih osoba, moja početna ideja o tome da ju pokušam upoznati djelomično se ostvarila, ali, s druge strane, još me više zaintrigirala kao osoba i probudila je u meni još veću znatiželju. Kakav bi moj život bio da je ona još ovdje? Kojim bi me stvarima naučila? Na kakva životna putovanja bi me vodila?

Kao osoba koja je sve što je postignula napravila vlastitim rukama, vlastitim naporima, idejama, bistrinom uma i ogromnom

FOTOGRAFIJA: IZ PRIVATNOG OBITELJSKOG ALBUMA

unutrašnjom snagom, Lea Ukrainčik, moja baka, kao netko koga sam izgubila a da nikada zapravo nisam ni imala, zadnjih je godina u meni držala mjesto uzora, i tek kada postanem samo djelić onoga što je ona bila, moći ću reći da sam zadovoljna.

Sada kada razmišljam o tome kako želim da je još ovdje, o tome kako želim s njom pričati o svemu, sjetim se da je jedan velik dio nje upravo u osobi s kojom svakodnevno komuniciram i koju, ponekad, s krivom, uzimam zdravo za gotovo, a to je moja majka, njezina kćer, Tamara Ukrainčik.

Dokaz toga da jabuka ne pada daleko od stabla je to da je Tamara danas profesorica restauracije i konzervacije slika na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Marljiva, odlučna i snažna, isto kao i moja baka.

Ponekad zaboravimo da valja cijeniti ono što imamo sada, te da su neke stvari ili osobe koje želimo i kojima težimo nama upravo veoma blizu. Samo treba znati gdje gledati.

ROLAND JACOBI

– PRVI SVJETSKI PRVAK U STOLNOM TENISU

Budimpeštanski odvjetnik, Židov Roland Jacobi, bio je dominantna osoba prvog Svjetskog prvenstva održanog 1926. godine u Londonu. Prvi šampion!

PIŠE: FREDI KRAMER

Dr. Roland Jacobi rodio se u Budimpešti 1891. godine. Još kao dječak, s nepunih 14 godina, zavolio je stolni tenis, koji su u ono doba nazivali ping-pong, igrajući u klupskim prostorijama ZRI-ja. Otkrivao je tajne te nove društvene igre igrajući zajedno sa svojim vršnjacima Zoltanom Mechlovitsem, Szekelyjem i Danijelom Pecsijem. Napredovao je relativno brzo jer je već nakon tri godine, u svojoj 17. godini, osvojio seniorsko prvenstvo Mađarske, a taj je naslov potvrdio i 1910. godine prvim mjestom u pojedinačnoj konkurenciji, a sa Zoltanom Mechlovitsem izbio je prvo mjesto u igri muških parova. Na njegovu nesreću, u vremenskom razdoblju od 1912. do 1925. godine u Mađarskoj, kao i u Europi, vladalo je zatišje i nisu se održavala stolnoteniska natjecanja, što je svakako usporilo Rolandov razvoj.

No, jedan događaj početkom 1926. godine imao je prijelomni utjecaj na Jacobijevu sportsku karijeru, ali ujedno i na razvoj stolnoteniske igre. Trojka Jacobi, dr. Daniel Pecs i Mechlovits dobila je poziv za nastup na međunarodnom turniru u Berlinu. Poziv predsjednika Njemačkog stolnoteniskog saveza, dr. Lahmanna, Mađari su objeručke prihvatili. Shvatili su taj poziv kao veliku priliku da se što bolje i brže vrate u vrh svjetskog stolnoteniskog sporta. Uz najbolje domaće igrače, na berlinskom turniru nastupili su i najbolji austrijski, čehoslovački kao i nekoliko engleskih stolnotenisača, koji su već sasvim vješto igrali gumenim reketima.

U Mađarskoj se u to vrijeme igralo samo "tvrđim" drvenim reketima. Mađarski igrači brzo su uočili opasnost od gume i gumenih reketa, svjesni da neće dobro proći na prvom Svjetskom prvenstvu koje je bilo najavljeno za

kraj godine u Londonu. Roland Jacobi je zato po povratku u Budimpeštu izjavio: "Odmah smo odbacili svoje stare drvene reketne kvadratnog oblika s nešto dužim drškama. Zasukali smo rukave i preostale mjesece do Svjetskog prvenstva gotovo danonoćno vježbali s gumenim reketima, koji su nam omogućili raznovrsniju igru i bolju kontrolu udaraca."

SVJETSKO PRVENSTVO U LONDONU

S velikim nestrpljenjem i neizvjesnošću dočekan je prosinac 1926. godine kada je u glavnom gradu Velike Britanije počelo pojedinačno natjecanje s 52 sudionika. Svi su oni manje-više došli u London sa svojim skrivenim računicama i kombinacijama. Jacobi je dobro i sretno startao. U prvom kolu svladao je domaćeg stolnotenisača Thomsona, a u drugom kolu se sastao s Austrijancem Flussmannom, kojem je bio dužan revanš na poraz koji je pretrpio u ekipnom dijelu prvog Svjetskog prvenstva. Nije bilo lako, no Roland je dobio taj meč s 3:2. U sljedećim igrama Jacobi je sve sigurniji i glatko pobjeđuje Ernestea i u polufinalu Pillingera.

I onda su se u londonskom finalu 1926. godine oči u oči našli 35-godišnji elegantni Jacobi i njegov zemljak istih godina, Zoltan Mechlovits. Finalisti su se jako dobro poznavali. Često su vježbali zajedno, a za papirnatog favorita smatran je Zoltan. Igralo se na nešto višoj mreži nego što je ona danas (17.25 cm), pa se vjerovalo da će to biti izvjesni hendikep za agresivnijeg Jacobija, koji je češće napadao. Organizator nije naplaćivao ulaznice jer je želio privući što više gledatelja u Congratonal Memorial Hall, pa se oko stola zvanog "Jacques" okruženog stolcima

natiskalo puno gledatelja, velikih ljubitelja stolnog tenisa, koji je u Engleskoj bio vrlo popularan sport.

Bolji živci i češća inicijativa bili su u tom prvom svjetskom finalu na strani Rolanda, koji je posebno dobro igrao u završnici svakog seta. Nakon ravnopravne i zanimljive igre, Jacobi je pobijedio 21:12, 22:20, 21:19.

I tako je njegovo ime zlatnim slovima upisano na vječnoj listi prvaka svjetskih stolnoteniskih prvenstava.

JACOBI: "IMAO SAM SREĆE"

Nakon velike pobjede, osvajanja naslova svjetskog prvaka, raspoloženi šampion, objektivni igrač, dao je novinarima ovu izjavu, koja samo pokazuje kako je bio veliki sportaš: "Imao sam sreću u Londonu", izjavio je Jacobi i nastavio: "Jer nije nastupio ondašnji najbolji igrač Indije P. N. Nanda, pobjednik prvenstva Engleske i Njemačke te godine, koji se neposredno prije početka svjetskog prvenstva neočekivano vratio kući u Indiju. Pomogli su mi i neki nepredviđeni porazi glavnih konkurenata. Tako je moj partner u igri parova dr. Pecs izgubio od Suppiah, a prvi favorit, Englez Percival Bronfield, od Nijemca Lindenstaeda. Taj je engleski trgovac tkaninama bio poznat po tome što je prvi od svih igrača otkrio i izveo drive — gumenim reketom. U toj priči treba još nešto posebno istaknuti. Naime, bilo je predviđeno da se u Londonu 1926. godine održi prvenstvo Europe, ali kako je nastupilo i 10 indijskih studenata, dogovoreno je još za vrijeme natjecanja da se šampionat službeno proglašava prvenstvom svijeta. Ja se, razumljivo, nisam protivio!"

Utakmice su se u Londonu igrane na četiri stola, bez satnice, od jutra do mraka. Imena natjecatelja upisivala su se na velikoj crnoj ploči, a bez specijalne dozvole natjecatelji nisu smjeli napustiti dvoranu. Engleski tisak je marljivo izvještavao svoje brojne čitatelje pozitivno ocijenivši novu sportsku igru, koju su prozvali “mali tenis na stolu”, što je bilo i te kako važno za daljnji razvoj stolnog tenisa.

Mađarski doktorski par, Jacobi-Pecsi, nije imao dorasle protivnike u disciplini muških parova pobijedivši u finalu Mechlovitsa i Kehrlinga u četiri seta. Međutim, Jacobiju nije uspio pothvat da osvoji i zlatnu medalju u mješovitim parovima. To zadovoljstvo mu je uskratio Mechlovits, koji je s partnericom Marijom Mednyanszky s lakoćom svladao mađarsko-englesku kombinaciju Jacobi-Gleeson.

Na tom londonskom prvijencu posebno zanimljivo bilo je nadmetanje momčadi, pa se zbog velike izjednačenosti morala igrati “majstorica”. Austrijanci su neočekivano svladali Mađare 5:4 u utakmici u kojoj je Paul Flussmann pobijedio Jacobija. No, kako su zatim Austrijanci izgubili od Engleza, to je naknadni dvoboj Mađarska-Austrija bio odlučan u borbi za pobjednika Swaythling Cupa. Neposredno prije utakmice koja je odlučivala o momčadskom prvaku svijeta, jedan neočekivani brzoglav napravio je pravu pomutnju u mađarskim redovima — umro je Jacobijev otac i svjetski prvak se prvim vlakom vratio u Budimpeštu. Mađari su se našli u teškoj situaciji, ali su imali dobru rezervu, pa je umjesto Jacobija zaigrao Bela Kehrling. U početku dvoboja Austrijanci su bili bolji, povelili su sa 3:1 i 4:2, ali kada je Flussmann propustio sigurni bod protiv Pecsija, 1:0 u setovima i 18:13, Mađari su se trgnuli i velikom borbenošću došli do naslova svjetskih momčadskih prvaka. Kehrling je donio odlučan bod kod rezultata 4:4. Inače, Kehrling se kasnijih godina proslavio i kao odličan mađarski teniski Davis cup reprezentativac.

JACOBIJEVIH ŠEST MEDALJA SA SVJETSKIH PRVENSTAVA

Jacobi je imao šest medalja sa svjetskih prvenstava — četiri zlatne, jednu srebrnu i jednu brončanu. Kod zelenog stola služio se karakterističnim udarcem. To zapravo nije bio forehand-udarac, već je sve loptice udarao s beckhandom, pa i one koje su dolazile na njegovu desnu, forehand stranu. Takav udarac prije 90 godina zvali su fore-beckhand. Roland je bio metodičan, stabilan i nepoko-

lebljiv igrač. Imao je osjećaj za oprez, nije ulazio u rizik. Prema svojim protivnicima ponašao se fer i uvijek je svoje emocije držao pod kontrolom. Davao je dojam mirnog igrača kojega kao da ne zanima što se događalo oko stolova.

Po profesiji odvjetnik, poslije Drugog svjetskog rata bio je nekoliko godina, od 1945. do 1948. godine, predsjednik Mađarskog

stolnoteniskog saveza, zaslužan zajedno s dr. Lakatosom za obnovu mađarskog stolnoteniskog sporta. Prvi prvak svijeta, preteča plejade nezaboravnih šampiona kakvi su bili Victor Barna, Richard Bergmann, Ferenc Sido i mnogi drugi veliki asovi ovog lijepog i zanimljivog sporta. Umro je u travnju 1951. godine u Budimpešti u 60. godini života.

FOTOGRAFIJA: ROLAND JACOBI — SREDOVJEČNOG IZGLEDA, UVIJEK ELEGANTAN, POMALO OKRUGLE STATURE. SPORTAŠ KOJI JE SVOJOM POJAVOM ODUDARAO OD SLIKE SVJETSKOG PRVAKA.

KAKO SAČUVATI I PRENIJETI “DOBIVENO SJEĆANJE”

Potomci preživjelih žrtava Holokausta u novoj knjizi govore o sjećanju koje su dobili u nasljeđe i o tome kako se nadaju da će to sjećanje prenijeti i na buduće generacije.

PIŠE: NATAŠA BARAC

U godini kada se obilježava 70. godišnjica oslobođenja zloglasnog logora smrti Auschwitz, potomci preživjelih žrtava Holokausta suočavaju se s dilemom koja je sve teža kako vrijeme prolazi — kako prenijeti “dobiveno sjećanje” budućim generacijama.

U knjizi nazvanoj “God, Faith and Identity from Ashes: Reflections of Children and Grandchildren of Holocaust Survivors” (“Bog, vjera i identitet iz pepela: razmišljanja djece i unuka preživjelih žrtava Holokausta”), 88 potomaka preživjelih žrtava Holokausta govori o tome kako su u nasljeđe dobili teško sjećanje ali i zadatak da to sjećanje prenesu i na svoju djecu i unuku.

“Veliki broj djece i unuka preživjelih žrtava Holokausta živi s duhovima”, napisao je u uvodu knjige urednik Menachem Rosensaft, sin preživjelih.

“Živimo s duhovima. U sebi nosimo sjenke i jeku užasnih smrti koje nismo doživjeli ili svjedočili”, dodaje.

Svoje misli i osjećaje napisali su potomci žrtava iz 16 zemalja sa šest kontinenata u dobi od 27 do 72 godine. Neki od njih bili su rođeni u logorima za raseljene osobe u Europi na kraju Drugog svjetskog rata, ali veliki broj je i unuka preživjelih žrtava, koji danas imaju dvadesetak ili tridesetak godina. Nitko od njih nema stvarna sjećanja na Holokaust, u kojem su nacisti ubili oko šest milijuna Židova.

Dok se veliki broj knjiga i istraživanja o djeci i unucima preživjelih žrtava Holokausta koncentriraju na psihološke aspekte, u ovoj knjizi esejisti se fokusiraju na to kako su iskustva njihovih roditelja i baka i djedova pridonijela izgradnji njihovog vlastitog identiteta i stajališta prema Bogu i judaizmu.

Među 51 muškarca i 37 žena ima akademika, književnika, rabina, političara, umjetnika, novinara, psihologa, te jedan glumac i jedan seksualni terapeut.

Duboke osobne priče ispituju vjeru, identitet i nasljeđe u razdoblju nakon Holokausta. Do sada su napisane brojne knjige i istraživanje o djeci preživjelih žrtava Holokausta — tzv. drugoj i trećoj generaciji — ali ova knjiga je potpuno drugačija, ona priča o tome u što ti ljudi vjeruju, tko su oni i kako sami preživljavaju s teškom prošlošću.

Od dubinskih vjerskih ili intelektualnih istraživanja pa do kratkih komentara o vlastitom iskustvu, esejisti odgovaraju na pitanje: jesu li iskustva vaših roditelja i bake i djedova kao i njihovih primjeri pomogli u izgradnji vašeg identiteta i vašeg stajališta prema Bogu, vjeri, judaizmu, židovskome narodu i svijetu kao takvom.

Knjiga počinje prologom dobitnika Nobelove nagrade Elija Wiesela (86) koji je preživio logore Auschwitz i Buchenwald.

Jedan od najmlađih esejista je Alexander Soros, 29-otogodišnji sin Georgea Sorosa. Kada mu je njegov otac ispričao o svojim iskustvima koje je kao dijete doživio u okupiranoj Budimpešti 1944. godine to je bilo iskustvo koje ih je zauvijek čvrsto povezal.

Jedna od najstarijih esejista je 72-ogodišnja Katrin Tenenbaum iz Italije. Ona piše da se, kako se povećava vrijeme od kraja Holokausta, “tuga postaje manje usredotočena ali istovremeno teža za podnijeti”.

“Uvijek vam govorimo da je civilizacija izdala samu sebe tako što je izdala nas, da

je kultura završila u moralnom bankrotu, a ipak želimo da poboljšate i jednu i drugu, i civilizaciju i kulturu, i to ne jedno na uštrb drugoga”, napisao je Elie Wiesel u poruci “onima koji su primili sjećanje”.

KAKO POTAKNUTI ETIČKO DJELOVANJE?

Clarence Schwab je američki Židov, poslovni čovjek i bankar i ima 44 godine. Ovo je njegov esej:

“Svakoga tjedna tijekom večere za šabat, moja supruga Pam i ja postavljamo našoj djeci Zacharyu i Eleonori, ali i nama samima, dva pitanja:” Je li se tijekom proteklog tjedna pojavila prilika da nekome pomognete ili da zaštitite nekoga od zlostavljanja?” i “Koje pitanje ste postavili, ili željeli postaviti u školi?”.

Prvo pitanje potiče etičko djelovanje, drugo, razmišljanje o samome sebi i davanje svog mišljenja.

Ja sam sin mlade preživjele žrtve Holokausta i unuk jednog od onih koji su spašavali Židove.

Nacisti i njihovi suradnici ubili su dvadeset članova moje uže obitelji. Kada sam imao 11 godina, moji roditelji, oboje porijeklom iz Latvije, počeli su samnom dijeliti iskustva mog oca i drugih članova obitelji tijekom Drugog svjetskog rata. A moj djed i moja majka počeli su mi pričati kako je djed pomogao u spašavanju života desetaka tisuća Židova.

Okolnosti koje su pridonijele preživljavanju moga oca i upornost kojom je moj djed pomagao drugima oduvijek su mi bile inspiracija.

Mojoj djeci pričam o tome kako je krajem travnja 1945. godine moj otac, George Schwab, koji je tada imao 13 godina i bio je jako iscrpljen jer je posljednjih tjedan dana preživio samo s pola kruha i malo vode za piće, bio prisiljen krenuti s logorašima u marš prema Njemačkoj. Tijekom prethodne četiri

godine, on je preživio geto Libau, te više koncentracijskih i radnih logora. Iscrpljen do krajnjih granica, više mu nije bilo stalo i želio je samo leći i odmoriti se.

Jedan od zatvorenika, Jule Goldber, i sam u velikim bolovima zbog natečene noge od ugriza psa jednog SS-ovca, primio je mog oca za okovratnik njegove zatvoreničke uniforme i rekao: "Ti ideš samnom". Taj nesebični čin spasio je život mome ocu. U nadnaravnoj situaciji, britanski vojnici oslobodili su ih samo nekoliko sati kasnije.

Ono što je najvažnije, govorim mojoj djeci, nije nečiji izgled, ili inteligencija, ili snaga, ili bogatstvo, već je li, kada se nalazi u položaju da to može, ta osoba pomogla drugima kojima je trebala pomoć — čak i onda ili posebice onda kada je to bilo na osobnu štetu ili opasnost po vlastiti život.

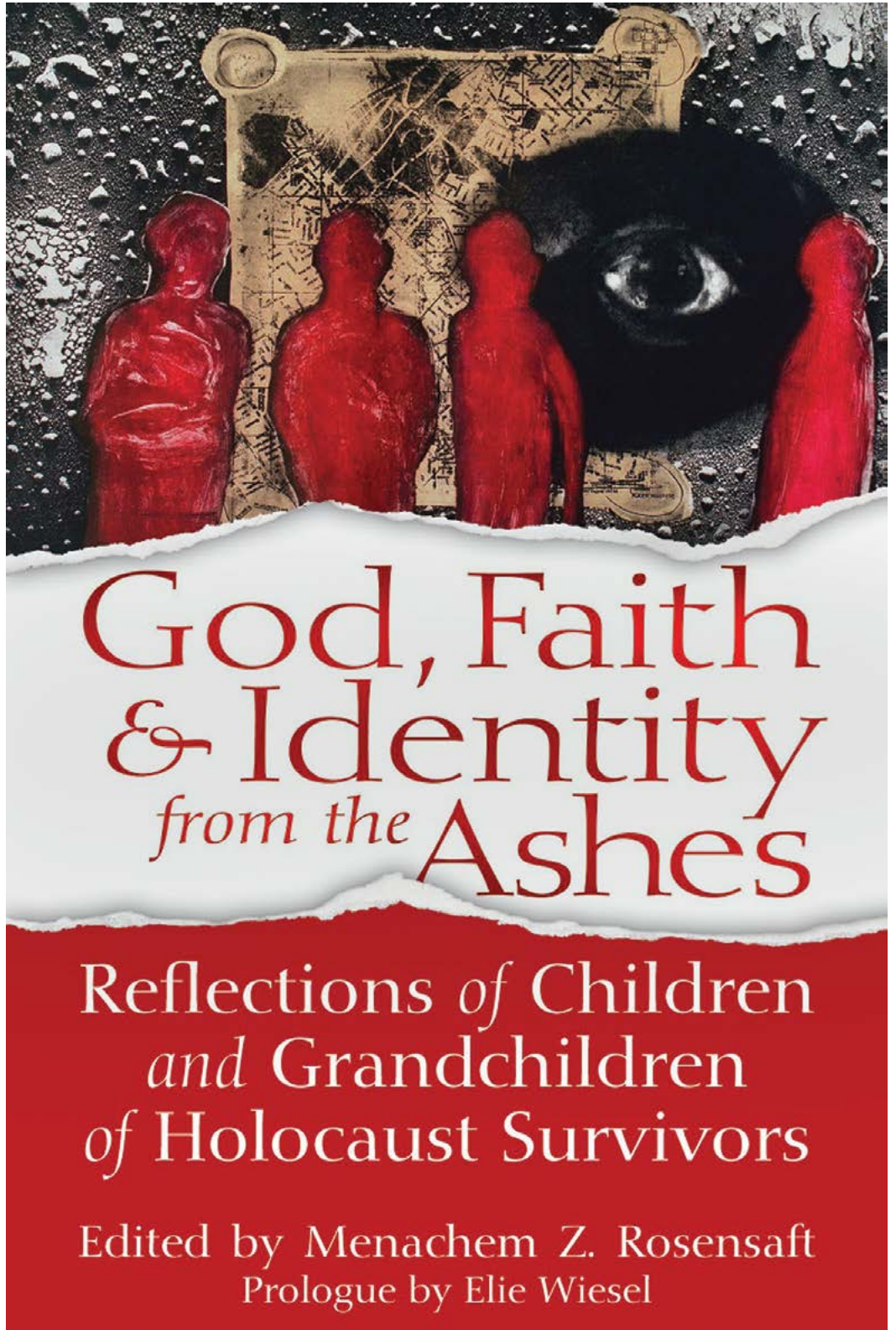
Moj djed Hillel Storch, uspješni poslovni čovjek iz Rige, stigao je u lipnju 1940. godine u Stockholm. Imao je šestodnevnu poslovnu vizu, u trenutku kada su Sovjeti napali Latviju. Kao izbjeglica bez zemlje koji nije govorio švedski, ipak je u sljedećih nekoliko godina uspio dovesti svoju suprugu i malu kćerkicu — svoju majku — iz okupirane Latvije u Švedsku. Ipak, nije uspio spasiti ostale članovi svoje obitelji, i njegovi prvi počeci spašavanja drugih Židova od nacista nisu uspjeli.

Uviđajući da su za spašavanje Židova potrebni ogromni resursi, on je uspostavio i vodio Švedski odjel Svjetskog židovskog kongresa, postao predstavnik odbora za spašavanje Židovske agencije i uspostavio kontakte s dužnosnicima švedske i američke vlade.

U travnju 1944. godine, on i nekoliko švedskih Židova započeli su misiju pomoći mađarskim Židovima. Otkrili su mladog Šveđanina Raoula Wallenbera koji se pripremao ići u Budimpeštu i izdavati potrebne papire za spas određenog broja Židova. Oni su zatim uvjerali američke dužnosnike da podrže takav napor, a švedske su dužnosnike uvjerali da Wallenbergu daju diplomatski imunitet. Wallenbergu su davali popise s imenima mađarskih Židova te pružali financijsku pomoć misiji.

U pokušaju da olakša užasne životne uvjete u Bergen-Belsenu, Theresienstadtu i drugim nacističkim koncentracijskim logorima, i usprkos brojnim preprekama, moj djed je uspio dogovoriti slanje oko 80.000 obroka hrane logorašima u tim logorima krajem 1944. godine i tako spasio brojne živote.

U ožujku 1945. godine, uspješno je pregovarao s Heinrichom Himmlerom, preko Fe-

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

lixa Kestena, Himmlerovog masera, da ne izvrši Hitlerove naredbe i ne raznese koncentracijske logore u Njemačkoj i ubije sve preostale logoraše.

Nakon što je moj djed preminuo 1983. godine, švedski premijer Olaf Palme sjetio se da je kao sedamnaestogodišnji dječak pristupao prvom sastanku mog oca s Kerstenom i rekao da je "dobro poznata činjenica da je veliki broj Židova spašen u posljednji čas iz

koncentracijskih logora, i da je Storch igrao važnu ulogu u tom pogledu".

Jule Goldberg koji je spasio jedan život, i djelovanja mog djeda koja su spasila tisuće života učinile su da znam cijeniti pravu prirodu etičkog ponašanja. S ciljem da potičem te instinkte u sebi i u mojoj obitelji, osmislio sam dva pitanja o kojima raspravljamo svakog petka navečer.

PONOVNO OSKVRNUTO ŽIDOVSKO GROBLJE U FRANCUSKOJ

Više stotina grobova oskvrnuto je sredinom veljače na židovskom groblju u Sarre-Unionu, na istoku Francuske, a u sklopu ove istrage uhićeno je i privedeno pet maloljetnika, koji do ovog čina nisu bili kažnjavani.

PIŠE: I.N.

Francuski predsjednik Francois Hollande i ministar unutarnjih poslova Bernard Cazeneuve, "najoštrije" su osudili taj "gnusan čin" i kazali da "Francuska neće trpjeti ovaj novi udar na vrijednosti što ih dijele svi Francuzi".

Najviši francuski dužnosnici, među kojima i Hollande, Cazeneuve i predsjednik Senata Gerard Larcher, te izraelski veleposlanik u Francuskoj Yossi Gal nazočili su ceremoniji koja je nekoliko dana nakon ovog incidenta održana na židovskom groblju u Sarre-Unionu. Ceremonija je započela kadišem, nakon čega je jedan srednjoškolac odrecitirao pjesmu "Zar je to čovjek?" židovsko-talijanskog književnika Prima Levija. Na tom židovskom grobu nalazi se i oko 400 grobova Židova ubijenih tijekom Holokausta.

Izraelski veleposlanik rekao da je bio šokiran i užasnut kada je ušao na groblje i vidio kakva je šteta napravljena.

Ovo nije prvi put da je židovsko groblje u Sarre-Unionu na meti vandala.

Šezdesetak židovskih nadgrobnih spomenika bilo je prevrnuto na tom groblju 1988. godine, a 2001. godine su uništena 54 groba. Izraelski premijer Benjamin Netanyahu reagirao je na profanaciju židovskog groblja u Francuskoj priopćenjem u kojem je europske Židove pozvao da dođu živjeti u Izrael

"Izrael je vaš dom. Spremni smo primiti masovnu imigraciju iz Europe. Svim Židovima Europe kažem: Izrael vas čeka otvorenih ruku", dodao je premijer.

"Ponovno je terorizam ekstremističkog islama udario na Europu. Ponovno je ubijen europski Židov samo zato jer je Židov a taj tip napada ponoviti će se", upozorio je premijer.

Netanyahu je kazao da će njegova vlada usvojiti plan kojim će ohrabriti židovske imigrante iz Francuske, Belgije i Ukrajine.

Francuski premijer Manuel Valls reagirao je na Netanyahuov poziv ističući da Francuska ne želi odlazak francuskih Židova.

"Moja poruka francuskim Židovima je sljedeća: Francuska je ranjena kao i vi, Francuska ne želi vaš odlazak. Ona vam još jednom upućuje svoju ljubav, potporu i solidarnost", rekao je premijer.

"Želimo i dalje miran suživot sa Židovima koji trenutno žive u Njemačkoj. Drago nam je i zahvalni smo što židovska kultura ponovno postoji u Njemačkoj", dodala je Merkel.

Njemačka kancelarka Angela Merkel obećala je da će zaštititi Židove u Njemačkoj od prijetnje islamskog terorizma, nakon najnovijih antisemitiskih ispada u Europi. Njemačke savezne i pokrajinske vlasti će zajedno s ostalim institucijama jamčiti sigurnost židovskih institucija i pojedinaca u cijeloj zemlji, rekla je Merkel na konferenciji za novinare.

OGLAS:

"PO MOGUĆNOSTI NE ŽIDOV..."

Francuska se digla na noge nakon što se na internetu pojavio oglas u kojem se navodi da bi bilo dobro da kandidat "nije Židov".

Poznata francuska nevladina organizacija SOS Racisme zbog tog je oglasa već podigla tužbu zbog "ozbiljnog slučaja javne diskriminacije na temelju izgleda, rase, etničke ili vjerske pripadnosti", što je u Francuskoj kažnjivo.

Oglas, koji je u međuvremenu povučen, objavila je sredinom siječnja na internetskoj stranici specijaliziranoj za zapošljavanje u području grafičke umjetnosti grafička tvrtka NSL Studio iz Pariza.

Ta je tvrtka nakon skandala izjavila kako ne zna kako je došlo do toga, te također objavila da je zbog toga podnijela tužbu kako bi se utvrdilo tko je odgovoran za objavljivanje takvog antisemitskog oglasa za radno mjesto. "NSL Studio je agencija koja nikoga ne diskriminira", objavili su ističući da je neka nepoznata osoba hakirala njihov oglas.

Internetska stranica Graphic-Jobs.com, koja je objavila oglas, objavila je ispriku priznajući da oglas "nije prošao potrebne kontrole".

Antisemitski oglas se brzinom munje proširio po društvenim mrežama i drugim internetskim stranicama, izazivajući nevjericu i zgražanje.

Ovaj je incident ponovno izazvao zabrinutost od porasta antisemitizma u Europi, posebice u Francuskoj.

PREMINULA JEDINA ŽIDOVSKA MISS AMERIKE

PIŠE: I.N.

Bess Myerson, jedina Židovka koja je postala Miss Amerike, preminula je u siječnju u 90-oj godini života nakon duge bitke s demencijom. Bess Myerson rođena je u Bronxu 1924. godine u obitelji ruskih Židova. Zajedno s nekoliko stotina drugih židovskih obitelji živjela je u zajednici Shalom Aleichem i pohađala Visoku školu za muziku i umjetnost.

Ona je 1945. godine postala prva Miss New Yorka koja je osvojila titulu Miss Amerike i prva — i do sada jedina — Židovka koja je osvojila tu titulu. S obzirom da do njezinog izbora došlo u trenutku kada je završen Drugi svjetski rat, kada su ljudi polako saznavali užasnu istinu o Holokaustu, pobjeda Bess Myerson smatrana je velikim uspjehom.

Tijekom natjecanja za Miss Amerike organizatori su od Bess Myerson zatražili da uzme pseudonim “koji će zvučati manje židovski”. Ona je to odbila. Njezin izbor nije

prošao bez kontroverzi: nakon što je osvojila titulu 8. rujna 1945. tri od pet velikih sponzora natjecanja povukli su svoje tvrtke iz priče, odnosno nisu željeli da Bess Myerson predstavlja njihove tvrtke kao Miss Amerike. Myerson je kasnije postala aktivistica za ljudska prava a radila je i za Antidifamacijsku ligu. Godinu dana nakon izbora udala se za Allana Waynea i rodila kćer Barbaru, ali brak se ubrzo raspao.

Bess Myerson s vremenom se uključila u politiku a njujorški gradonačelnik John Lindsay imenovao ju je prvom povjerenicom za potrošače u gradu. Radila je i kao savjetnica trojice američkih predsjednika Lyndona Johnsona, Geralda Forda i Jimmyja Cartera.

Bess Myerson bila je u vezi i s njuroškim gradonačelnikom Edom Kochom, a u razdoblju njegova gradonačelničkoga mandata bila je i povjerenica za kulturu New Yorka.

Život nekadašnje missice nije bio bez skandala. U prvom, koji su tabloidi nazvali “The Bess Mess” bila je optužena za davanje mita,

a u drugom optužba se odnosila na krađu: navodno je 1988. godine u malom gradu u Pennsylvaniji ukrala robu u vrijednosti od 44,07 američkih dolara.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

LUISE RAINER – PRVA ZVIJEZDA S DVA UZASTOPNA OSCARA

PIŠE: I.N.

Njemačka glumica židovskog porijekla Luise Rainer, prva filmska zvijezda koja je osvojila dva uzastopna Oscara za najbolju žensku ulogu, umrla je u siječnju u Londonu u 104. godini, objavila je obitelj.

Luise Rainer svog je prvog Oscara dobila za relativno malu, ali impresivnu ulogu u filmu “Veliki Zigfield” snimljenom 1936. godine, a godinu poslije osvojila je i drugog za nastup u filmu “Dobra zemlja”, snimljenom po bestseleru Pearl Buck.

Luise Rainer je rođena u Duesseldorfu 1910. godine u židovskoj obitelji, a odrasla

je u Hamburgu i poslije u Beču, gdje ju je u kazalištu zapazio holivudski lovac na talente. Obitelj Rainer je 1935. godine otišla iz Europe zbog sve veće nacističke prijetnje.

U Americi je brzo postala zvijezda, a u Hollywoodu su je predstavljali kao Austrijanku kako je publika ne bi povezala s nacističkom Njemačkom. Međutim, ubrzo poslije osvajanja dvaju Oscara Luise Rainer razočarala se u filmsku industriju. Publika je od nje stalno očekivala mnogo, a dobivala je samo nezahtjevne uloge.

“Sve je bilo samo novac, novac, novac. Željela sam igrati ozbiljne uloge. Željela sam napredovati, učiti”, rekla je u intervjuu u povodu stotog rođendana.

Hollywood je napustila već 1938. i vratila se u Europu te većinu života proživjela u Švicarskoj. Tijekom Drugog svjetskog rata pojavljivala se na brojnim skupovima i zabavljala savezničke vojske u Italiji i Africi.

Luise Rainer bila je najstarija živuća osoba koja je dobila Oscara.

PREMINULA LESLEY GORE

PIŠE: I. N.

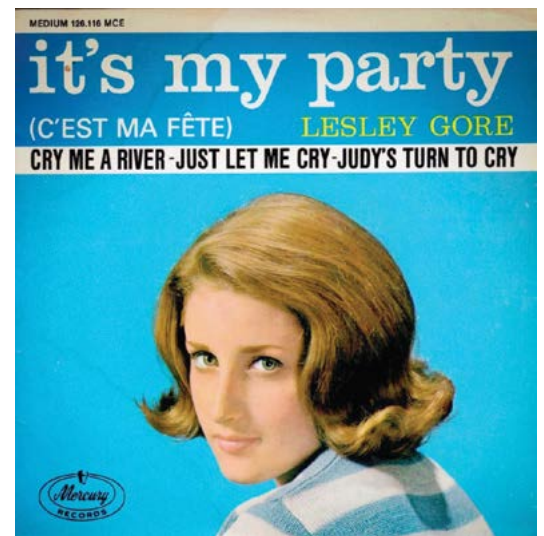
Židovska pjevačica i skladateljica Lesley Gore, čiji je hit "It's My Party" 1963. godine poharao top-ljestvice, preminula je od raka pluća u New Yorku. Imala je 68 godina.

Pjesma "It's My Party" koju je Lesley Gore pjevala kada je imala samo 17 godina bila je nominirana za nagradu Grammy i prodana je u više od milijun primjeraka. Iako je "It's My Party" njezin najveći hit, tijekom karijere imala je niz uspješnih singlova među kojima su i "She's A Fool", "Sunshine, Lollipops and Rainbows", "Judy's Turn to Cry" i feministička himna "You Don't Own Me". Uz glazbu bavila se i glumom pa se pojavila u kulturnoj televizijskoj seriji "Batman" kao po-

magačica Žene Mačke. 2005., nakon 30 godina pauze, objavila je album "Ever Since".

Lesley Gore je rođena kao Lesley Sue Goldstein u židovskoj obitelji u Brooklynu a otkrio ju je producent Quincy Jones. Zajedno s bratom Michaelom bila je nominirana za Oscara za pjesmu "Out Here on My Own" iz popularnog filma iz osamdesetih "Fame". Prije desetak godina priznala je da je lezbijska, a za njom su ostali njezina partnerica Lois Sasson, s kojom je provela 33 godina, njezina majka Ronnie i brat.

"Bila je predivno ljudsko biće, bila je brižna, darežljiva, feministica, divna žena, divno ljudsko biće i humanitarka", rekla je Lois Sasson.

FOTOGRAFIJA: PREUZETA S INTERNETA

ODLAZAK CARLA DJERASSIJA – JEDNOG OD OČEVA KONTRACEPCIJSKE PILULE

PIŠE: I. N.

Kemičar Carl Djerassi, jedan od očeva kontracepcijske pilule preminuo je krajem siječnja u 91. godini, objavio je u Beču Klaus Albrecht Schroeder, direktor Muzeja Albertina. Carl Djerassi uspio je 1951. godine sintetizirati progesteron, hormon koji regulira menstrualni ciklus. To otkriće mu je potom omogućilo da razvije prvi oralni kontraceptiv, u suradnji s američkim farmakolozima Gregoryjem Pincusom i Johnom Rockom.

Carl Djerassi rođen je u Beču 29. listopada 1923. godine od oca bugarskog Židova i majke austrijske Židovke. Prve godine života proveo je u Sofiji, domovini svoga oca Samuela,

koji je bio dermatolog, dok je njegova majka Alice Friedmann bila stomatologinja.

Nakon rastave roditelja Carl se s majkom vraća u Beč. Austrijske vlasti odbile su mu dati državljanstvo, a nakon Anschlusa njegov se otac nakratko ponovno oženio s njegovom majkom kako bi na taj način omogućio Carlu i njegovoj majci bijeg od nacista. Otišli su u Sofiju gdje je Carl živio još godinu dana, pa iako Bugarska nije bila imuna na antisemitizam, ona je u ta vremena ipak predstavljala utočište za Židove. Carl Djerassi je tijekom boravka u Sofiji pohađao Američki koledž te odlično naučio engleski.

Godine 1939. Carl je s majkom stigao u SAD gdje je završio kemiju i napravio briljantnu karijeru. Zahvaljujući kontracepcijskoj piluli, stekao je i prilično bogatstvo.

Osim ljubavi prema znanosti, Carl Djerassi bio je zaljubljen i u književnost. Napisao je pet romana, od kojih se njih četiri smatraju "znanosti u fikciji" a sam književni žanr nazvan je "lab-lit". U romanima se pokazuje život pravih znanstvenika, sa svim njihovim uspjesima, sukobima i nadanjima. Carl Djerassi pisao je i poeziju.

DIGITALNI EINSTEIN DOSTUPAN NA INTERNETU

PIŠE: I. N.

Bilješke, pisma, razglednice, dnevnici, deseci tisuća dokumenata koje je fizičar Albert Einstein ostavio sveučilištu Princeton u New Jerseyu i Židovskom sveučilištu u Jeruzalemu od prosinca su dostupni na internetu, piše New York Times.

Djelatnici sveučilišta Princeton i Židovskog sveučilišta u Jeruzalemu dugi su niz godina proučavali ostavštinu Alberta Einsteina. Obiman rad započeo je još 1986. godine a stručnjaci su otada proučili oko 80 tisuća dokumenata koje je slavni znanstvenik ostavio iza sebe.

Na internetskoj adresi: <http://www.alberteinstein.info/> dostupni su dokumenti koje je Einstein ostavio po raznim arhivama Princetona i drugdje, na tavanima, kutijama

Albertu Einsteinu je 1952. godine, ponudeno da bude drugi predsjednik tek stvorene države Izrael, ali je on to odbio, rekavši da mu za to nedostaju neophodne radne sposobnosti. Ipak, Einstein je bio duboko posvećen blagostanju države Izrael i židovskog naroda sve do kraja svog života.

za cipele i drugim sličnim mjestima dilljem širom svijeta.

Posjetitelji nove internetske stranice nazvane Digital Einstein moći će proučavati originalne engleske ili njemačke verzije tekstova, čitati njegova ljubavna pisma, dokumente o razvodu, ocjene iz srednje škole,

bilježnicu u kojoj je razrađivao teoriju relativnosti i pisma koja je pisao svom dugogodišnjem najboljem prijatelju Micheleu Bessu.

Albert Einstein formulirao je posebnu i opću teoriju relativnosti što je izazvalo prvu revoluciju moderne fizike. Važan je i Einsteinov doprinos napretku kvantne teorije i statističke mehanike. Iako je najpoznatiji po teoriji relativnosti (posebno po ekvivalenciji mase i energije $E=mc^2$), Nobelova nagrada za fiziku mu je dodijeljena 1921. godine za objašnjenje fotoelektričnog efekta (rada objavljenog 1905. godine u Anno Mirabile ili "Godini čuda") kao i za doprinos razvoju teorijske fizike.

Zanimljivo je da je to jedini slučaj da je nekom američkom državljaninu bio ponuđen položaj predsjednika neke strane države.

PRONAĐENO DVIJE TISUĆE ZLATNIH NOVČIĆA

PIŠE: I. N.

Izraelski ronioci su nedavno u vodama ispred drevne luke u Caesarei pronašli gotovo dvije tisuće zlatnih novčića, različite denominacije, starih više od tisuću godina koji potiču iz vremena fatimidskog kalifata, objavila je izraelska uprava za starine.

Drevna luka u Caesarei potiče iz rimskog razdoblja. Otkriveni zlatni novčići teški su oko devet kilograma a njihova je vrijednost "neprocjenjiva".

Direktor odjela za pomorsku arheologiju Kobi Sharvit kazao je da će se na tom području izvršiti dodatna istraživanja kako bi se na taj način pokušalo otkriti porijeklo pronađenog blaga.

Prema jednoj teoriji, novčići potiču s egipatskog broda koji je potonuo u blizini Caeserae. "Druga teorija je da je novac pripadao velikom trgovačkom brodu koji je trgovao između pomorskih gradova i luka na Mediteranu, te je na jednoj od svojih plovidbi potonuo", smatra Sharvit.

Pronađeni zlatni novčići su u odličnome stanju bez obzira na činjenicu da su ležali na dnu mora oko tisuću godina.

"Unatoč tomu što su bili na dnu mora oko tisuću godina nije ih trebalo čistiti ili prezerirati", kazao je stručnjak za numizmatiku Robert Cole.

Neke kovanice imaju tragove zagriža što znači da su njihovu kvalitetu testirali trgovci, a većina je proizvedena između 996. i 1036. godine.

Dinastija Fatimida, šiitskih muslimana vladala je većim dijelom Sjeverne Afrike i dijelovima Bliskog istoka i imala je sjedište u Egiptu a s vlasti ih je zbacio Saladin krajem 12. stoljeća.

Ovo je najveća ikad otkrivena količina starih zlatnih novčića u Izraelu.

SJEĆANJA NA AGICU BEZINOVIĆ

PIŠE: MR. SC. NARCISA POTEŽICA

S velikom tugom primili smo vijest da nas je 24. studenoga 2014. u Rijeci napustila naša draga Agica (Agneza) Bezinović, a uz ožalošćenu obitelj — sina, kćeri i unuke, svi mi koji smo imali sreću da je poznajemo osjetili smo neizrecivu i veliku žalost. Ovogodišnjim dolaskom u Opatiju osjetili smo veliku prazninu, a spoznaja da više nikada neće biti kao što je uvijek bilo da nas dočeka već na ulazu hotela bila je bolna. Agica bi nas dočekala s osmjehom, uvijek vedra, s puno lijepih riječi dobrodošlice i sretna zbog ponovnog susreta, prema svima srdačna i draga. Takva je bila a takvu ćemo i pamtit.

Agica Bezinović rođena je 14. travnja 1923. u Budimpešti kao jedino dijete Petra i Szerene Goldberger, rođ. Friedman. Rano djetinjstvo je provela na imanju svoga djeda u Čonoplji, a zatim se s roditeljima preselila u Zagreb, gdje je završila židovsku osnovnu školu i srednju školu za primijenjenu umjetnost. Sretan obiteljski život je za mladu djevojku okrutno prekinut 1941. kada su joj ubijeni otac i više članova šire obitelji. I sama je u tim tragičnim vremenima provela neko vrijeme u zatvoru u Zagrebu i u sabirnim logorima. Konačno je pobjegla iz transporta stočnim vagonima koji su kretali iz logora Gola kod Koprivnice prema Njemačkoj. Bježeći od ustaškog progona, uspjela se sa svojim budućim suprugom (s kojim se prije rata upoznala u Zagrebu), dokopati Makarske gdje su živjeli njegovi roditelji. Zajedno su se priključili partizanskom pokretu u Dalmaciji, gdje je Agica kao bolničarka dala svoj doprinos borbi protiv fašizma. Dio razdoblja Holokausta provela je u El Shattu gdje je rodila svoje prvo dijete. Većinu svoga života nakon toga provela je u Splitu i kasnije u Rijeci.

Sjećam se ugodnih susreta prije gotovo pola stoljeća u Splitu obzirom da je bila susjeda moje tete Bianke, obitelji Bezinović i Prelević stanovale su u istoj zgradi, pa je svakim

dolaskom na ljetovanje obavezan bio posjet teti Agici. Njena širina i tolerancija, razumijevanje za sve koji misle i usmjeravaju svoj život drugačije — nešto je o čemu bi mlađe generacije trebale učiti.

Svima je dobro poznato da je Agica uz brigu za svoju obitelj cijeli život bila jako važna njena aktivnost u židovskoj zajednici u Splitu. Bila je dugi niz godina predsjednica Ženske sekcije Židovske općine Split, pa svi susjedi pamte da je dugi niz godina po vrućini, kiši i buri žurila svaki petak u Općinu kako bi organizirala ugodnu atmosferu za Šabat uz kolače i smijeh.

Divno je i sveobuhvatno Ana Lebl, predsjednica Židovske općine Split u iskazanim izrazima sućuti sinu Petru napisala: “Naša teta Agica nam nedostaje već godinama, jer je kao predsjednica Ženske sekcije, ali i inače, bila do te mere prava osoba na pravom mjestu u pravo vreme, da je do danas ostala nezamjenjiva! Plašim se da odlaskom i posljednjih pripadnika tih generacija umire čitav jedan svet, a mi, mlađi, koliko god da smo pokušavali da upijemo, naučimo i nastavimo, izgleda da nismo dorasli preuzimanju vodjstva na dostojan i adekvatan način. Agica je, uz svoju blagost i dobrotu, pogled i osmeh, imala i autoritet, zračila dostojanstvom i dignitetom nasledjenog, proživljenog i nastavljenog, bilo da se radilo o receptu za harošet, znanju Judaizma dobijenom od pelena ili iskonskim materinstvom baštinjenim od predaka prema svima u zajednici.... Sigurno najviše i drukčije nedostaje, ali Agica kao osoba i Agica kao simbol, nedostaje ne samo meni osobno, ne samo Židovskoj općini Split, nego mnogo, mnogo dalje, više i šire...”

Po preseljenju u Rijeku 1996. ona pristupa članstvu ŽO Rijeka. Uvijek je uspijevala izdvojiti vrijeme za aktivnosti u Židovskoj zajednici. Ženska sekcija, u to doba, bila je brojna i vrlo aktivna. Uskoro je biraju za predsjednicu te tu dužnost uspješno obnaša do vlastite odluke da se povuče i prepusti funkciju mladima. Prema riječima Vivian Špacapan “Od prvog susreta osvojila nas je neposrednošću, toplinom, humorom te odmjerenošću i tako

je bilo do zadnjeg dana.” Unoseći svu svoju energiju i znanje i entuzijazam kao predsjednica Ženske sekcije ostavila je svoj trag djelovanja do današnjeg dana.

Dolazeći na sastanke kao predsjednica Ženske sekcije bila je bliska suradnica dr.sc. Melite Švob koja je o Agici napisala “da je cijeli život posvetila za dobrobit židovske zajednice; bila je draga, uvijek skromna, ljubazna, odana i marljiva. Bila je uzor i neponovljiv suradnik.” Obzirom da je Agica Bezinović bila član već prvog Organizacijskog odbora Opatijskog zimovanja 2007. osam godina prijateljski i s radošću je dočekivala grupu Udruge preživjelih Holokausta, od dolaska do rastanka kada bi nas ispratila s puno optimizma “doviđenja”.

Ali ove jeseni zauvijek je naša Agica u 91. godini zaspala i ostavila u tuzi sve koji su je poznavali. Na Židovskom groblju Kozala ispratili su je uz članove obitelji i članovi ŽO Rijeka i mnogi prijatelji koji su je iskreno voljeli. Luciano Moše Prelević, glavni rabin Republike Hrvatske nadahnut je vodio službu, a Kadiš je izrekao sin Petar. U tišini groblja, svi sjednjeni u tuzi položili su kamenčiće i cvijeće.

Ovaj put u Opatiji i Rijeci, kao i ubuduće nedostajat će nam naša Agica, njena radost života, ona koja je pokazala da je uz sve osobne obaveze uvijek na prvom mjestu bila pažnja i briga za židovsku zajednicu ma gdje bila, a ona je postala putokaz kako živjeti, uvijek i usprkos svemu zračiti optimizmom, prema svima prijateljski srdačna i zato ćemo se je svi mi koji smo je voljeli i poštivali sjećati zauvijek.

ZIHRONA LIVRAHA

IMPRESUM: GLAVNA UREDNICA: NATAŠA BARAC / UREDNIŠTVO: NIVES BEISSMANN, DARIJA ALUJEVIĆ, DEAN FRIEDRICH / BROJ IZDANJA: HA-KOL 138 / SIJEČANJ -VELJAČA 2015. TEVET/ ŠVAT / ADAR 5775. / OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK: TESSA BACHRACH-KRIŠTOFIĆ / GLASILO ŽIDOVSKJE ZAJEDNICE U HRVATSKOJ / IZDAVAČ: ŽIDOVSKA OPĆINA ZAGREB / PALMOTIĆEVA 16, 10000 ZAGREB P.P. 986 / TEL: 385 1 49 22 692 / FAX: 385 1 49 22 694 / E-MAIL: JCZ@ZG.T-COM.HR / ZA IZDAVAČA: DR. OGNJEN KRAUS / ISSN 1332-5892 / IZLAŽENJE HA-KOLA FINACIJSKI POTPOMAŽE SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE / PRETPLATA: 100 KUNA GODIŠNJE, ZA INOZEMSTVO 200 KUNA / ŽIRO RAČUN KOD ZAGREBAČKE BANKE BROJ: 2360000-1101504155 / ŽIDOVSKA OPĆINA ZAGREB DEVIZNI RAČUN: / ACCOUNT OWNER: ŽIDOVSKA OPĆINA ZAGREB / BANK: ZAGREBAČKA BANKA D.D. / ACCOUNT NUMBER: 1500260173 / IBAN: HR6423600001101504155 / SWIFT: ZABHR2X / TISAK: OFFSET TISAK NP GTO D.O.O

GLASILO ŽIDOVSKJE ZAJEDNICE U HRVATSKOJ | בטאון קהילת יהדי קרואטיה

